

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
LETME ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI LETMECİLİK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TÜRK YE'DEKİ S GORTA
ENDÜSTRİSİ AÇISINDAN YERİ VE ÖNEMİ**

Mehmet Fatih MARANKI

Danışman
Prof. Dr. Saime ORAL

2009

YEM N METN

Yüksek Lisans Tezi olarak sundu um Yabancı Sermaye Yatırımlarının Türkiye'deki Sigorta Endüstrisi Açısından Yeri Ve Önemi” adlı çalı manın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dü ecek bir yardıma ba vurmaksızın yazıldı ını ve yararlandı ım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olu tu unu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmı oldu unu belirtir ve bunu onurumla do rularım.

Tarih

.../.../2009

Mehmet Fatih MARANKI

mza

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANASI

Örencinin

Adı ve Soyadı : Mehmet Fatih MARANKI
Anabilim Dalı : İktisat Anabilim Dalı
Programı : Uluslararası İktisat Tezli Yüksek Lisans
Tez Konusu : Yabancı Sermaye Yatırımlarının Türkiye'deki Sigorta Endüstrisi Açısından Yeri Ve Önemi
Sınav Tarihi ve Saati :

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen öğrenci Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri tarafından Lisansüstü Yönetmeli'nin 18. maddesi gereğince yüksek lisans tez sınavına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini dakikalık süre içinde savunmasından sonra jüri üyelerince gerek tez konusu gerekse tezin dayanağı olan Anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAKARILMI OLDUUNA

DÜZELTİLMESİNE *

REDDİNE **

ile karar verilmiştir.

ÖYBRL

ÖYÇOKLU

Jüri tekil edilmediği için sınav yapılamamıştır. ***

Öğrenci sınava gelmemiştir. **

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir.

** Bu halde adayın kaydı silinir.

*** Bu halde sınav için yeni bir tarih belirlenir.

Evet

Tez burs, ödül veya tezik programlarına (Tüba, Fulbright vb.) aday olabilir.

Tez mevcut hali ile basılabilir.

Tez gözden geçirildikten sonra basılabilir.

Tezin basımı gerekliliği yoktur.

JÜRİ ÜYELERİ

MZA

..... Bakarılı Düzeltme Red

..... Bakarılı Düzeltme Red

..... Bakarılı Düzeltme Red

EK 5 Proje Sınav Tutanağı (Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencileri için)

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Yabancı Sermaye Yatırımlarının Türkiye'deki Sigorta Endüstrisi Açısından Yeri Ve Önemi

Mehmet Fatih MARANKI

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı

Uluslararası İktisatçılık Programı

Gelişmekte olan ülkeler arasında son yıllarda liberalleşen ekonomilerle birlikte yabancı sermaye yatırımları alanında büyük bir rekabet görülmektedir. Özellikle sermaye çekebilmek için ülkeler yatırımcılara büyük kolaylıklar sağlamaktadırlar. Fakat ülkeler arasında devamlı olarak arzulan sermaye çeşidi genellikle doğrudan ve kalıcı olan sermaye yatırımları olmaktadır ve bu doğrudan yabancı sermaye yatırımlarıdır. Bu çerçevede yabancı sermaye yatırımcıları gödecekleri evsahibi ülkeyi seçerken öncelikle kendi çıkarlarına göre hareket edip daha sonra dolaylı olarak ülke çıkarlarına hizmet etmektedir. Bu yüzden yabancı sermaye yatırımları genellikle yeni açılan bakir sektörlerle ve daha az yatırım gerektiren hizmet sektörüne yani ülkemizde olduğu gibi finans sektörüne kaymaktadır.

Ülkemizde sigorta sektörü yukarıda bahsi geçen durum için çok iyi bir örnektir. Kendine özel bir yasası ve henüz bakir durumda olan pazarı ile birlikte az sayıdaki ufak çaplı sigorta şirketleri ile yabancı sermaye yatırımları için ideal bir yatırım ortamı yaratmakta ve endüstri dışı endüstrilere oranla çok daha fazla yabancı sermaye yatırımı çekmektedir.

Bu çalışmada çerçevesinde yabancı sermaye yatırımları ve sigorta endüstrisinin karakteristik özellikleri incelendikten sonra Türkiye ve Dünyadaki yatırım ekonomileri ve sigorta endüstrisinin durumuna kısaca göz atılmıştır. Daha sonra yabancı sermayeli şirketlerin Türkiye'deki sigorta sektöründeki yeri ve önemini kavrayabilmek için Dünya sigorta endüstrisi verileri ve Türkiye'deki Yabancı Sermayeye ve endüstriye ilişkin sigorta verileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Sermaye, Sigorta Endüstrisi, Doğrudan Yatırımlar, Finans Sektörü

ABSTRACT

Master Thesis

The importance and Place of Foreign Investment in Insurance Industry of Turkey

Mehmet Fatih MARANKI

Dokuz Eylül University

Institute of Social Sciences

Department of Business Administration

International Business Management Program

With the help of liberalizing economy, developing countries started a big competition for catching foreign investment. Countries announced lots of facilities and incentives for attracting foreign direct investment. Investment which is desired by the countries is direct and permanent ones are called foreign direct investment not portfolio investment. In this context foreign direct investors generally highlights their own benefit instead of home countries benefits after that investors may intercept the home countries' benefits. Because of this, foreign direct investment generally flows to the markets with untouched sectors or to the service sector which needs less capital then the others espically to the finance sector.

The insurance industry in Turkey is a good example for the subject which is expressed above. With a special law, its untouched market, and little number small companies insurance industry in Turkey is a good investment industry and it attracts much more foreign direct investment than other sectors.

This study states the characteristic features of the insurance industry and foreign investment. After that it highlights the investment trends and position of the Insurance Industry. At last for comprehending the importance of foreign investors in Turkey's Insurance Industry, we analyzed the World's insurance Data and Insurance Data in Turkey for foreign investment.

Keywords: Foreign Investment, Insurance Industry, Direct investments, Finance Sector.

**YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TÜRK YE'DEKİ S GORTA
ENDÜSTRİSİ AÇISINDAN YER VE ÖNEM**

Ç İNDEK İLER

YEM İN METNİ	II
YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANASI I.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
Ç İNDEK İLER.....	VI
KISALTMALAR.....	X
EKLER LİSTESİ	XII
G İR	1

B İR İNCİ BÖLÜM

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE S GORTA ENDÜSTRİSİ

1.1. YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI	4
1.1.1. Yabancı Sermayenin Tanımı.....	4
1.1.2. Yabancı Sermaye Yatırımlarının İnkılları.....	5
1.1.2.1. Portföy Yatırımları	5
1.1.2.2. Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları	6
1.1.2.2.1. İnkıbe Açma Yeni Tesisler Kurma	7
1.1.2.2.2. İnkıket Birleştirmeleri ve Satın Alınmalar	7
1.1.2.2.3. Joint Venture.....	8
1.1.2.2.4. Özelleştirme	8
1.1.2.2.5. Stratejik Birleştirmeler	9
1.1.2.2.6. Özel Yabancı Sermaye Yatırımları.....	10
1.1.2.2.6.1. Montaj Sanayii	10
1.1.2.2.6.2. Yap- İlet- Devret	10

1.1.3.Yeni Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımları Teorisi	11
1.2. S GORTA ENDÜSTR S	13
1.2.1.Sigortanın Tanımı	13
1.2.2. Sigortanın Amacı ve levleri.....	15
1.2.2.1. Sigortanın Amacı	15
1.2.2.2. Sigortanın levleri	16
1.2.3. Sigorta letmelerinin Organları.....	17
1.2.3.1. Acente	17
1.2.3.2. Broker	17
1.2.4.1. Mutlak yi niyet Prensibi	19
1.2.4.2. Sigortalanabilir Menfaat li kişi.....	20
1.2.4.3. Hasara tirak veya Çifte Sigorta Prensibi	20
1.2.4.4. Yakın Neden Prensibi.....	20
1.2.4.5.Tazmin Prensibi	21
1.2.4.6.Rücu Prensibi	21
1.2.5. Sigorta Türleri	21
1.2.5.1. Özel ve Sosyal Sigortalar.....	21
1.2.5.2. Hayat-Hayat Dı ı Sigortacılı ı.....	22
1.2.5.2.1. Hayat Sigortaları.....	22
1.2.5.2.2. Hayat Dı ı (Elementer) Sigortalar	23

K NC BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRK YE'DE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE

S GORTA ENDÜSTR S

2.1.DÜNYA'DA YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE S GORTA	
ENDÜSTR S	25
2.1.1.Dünya'da Yabancı Sermaye Yatırımları	25
2.1.1.1. Geçmi ten Günümüze Yabancı Sermayenin Geçirdi i Süreç.....	25
2.1.1.2 Günümüzde Dünyadaki Durum.....	28
2.1.1.3 Çok uluslu irketler ve Küreselle me.....	34
2.1.1.4 Yabancı Sermayenin Ülke Ekonomisine Etkileri.....	37

2.1.1.4.1 Milli Gelir Etkisi	37
2.1.1.4.2 Ödemeler Bilançosu Etkisi	37
2.1.1.4.3. stihdam Etkisi.....	38
2.1.1.4.4 Teknoloji ve Yönetim Bilgilerine Etkisi.....	39
2.1.1.4.5 Tasarruf ve Yatırım Etkisi	40
2.1.1.4.6 Uluslararası li kiler Etkisi	41
2.2.2. Dünya'da Sigorta Endüstrisi	41
2.2.2.1. Dünya'da Geli imi	41
2.2.2.2 Günümüzde Sigortacılı ın Geçirdi i Süreç	42
2.2.2.3 Sigorta letmelerinde Pazarlama	43
2.2.2.4. Sigorta letmelerine Devletin Etkileri	47
2.2.2.5. Sigorta letmelerinde Bili im Endüstrisinin Etkileri.....	49
2.2.TÜRK YE'DE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE S GORTA	
ENDÜSTR S	50
2.2.1 Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları	50
2.2.1.1. Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Tarihi Geli imi	51
2.2.1.1.1 Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	51
2.2.1.2.1. 1923–1945 Yılları Arası Dönem	53
2.2.1.2.2 1945–1983 Yıllar Arası Dönem	54
2.2.1.2.3 1984 Yılı Sonrası Dönem.....	56
2.2.1.2. Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımların Kantitatif Açıdan	
ncelenmesi	58
2.2.1.2.1 DYSY Giri lerinin Ülkelere göre da ılımı	61
2.2.1.2.2 Di er Ülkelere Göre DYSY Durumu Hareketler (Artı Azalı)....	62
2.2.1.2.3 DYSY Yo unla tı ı Sektörler.....	64
2.2.1.3 Türkiye'de letmelerde Birle me ve Satın Almaların A ırlı ı.....	65
2.2.2. Türkiye'de Sigorta Endüstrisi	67
2.2.2.1. Türkiye'de Sigorta Tarihi	67
2.2.2.2. Türkiye'de Sigorta Endüstrisinde Uygulanan Bran lar Ve Toplam	
Üretimin Bran lar tıbarıyla Da ılımı	69
2.2.2.3 Sigorta Endüstrisinde AB Süreci ve Gerekli Yasal Düzenlemeler	71
2.2.2.3.1 Yasal Düzenlemeler.....	71

2.2.2.3.2 AB Süreci.....	74
--------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TÜRK YE'DEK S GORTA ENDÜSTR S AÇISINDAN YER VE ÖNEM

3.1 GÜNÜMÜZDE S GORTA ENDÜSTR S N N DURUMU	79
3.2. YABANCI SERMAYEN N ENDÜSTR S ÜZER NE DÜNYA'DAK VE TÜRK YE'DEK ETK S	84
3.2.1.Dünyada Yabancı Sermaye Yatırımlarının Sigorta Endüstrisine Etkileri ..	85
3.2.2.Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Sigorta Endüstrisine Etkileri	90
SONUÇ VE ÖNER LER.....	107
KAYNAKLAR.....	113
EKLER.....	122

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birli i
ABD	Amerika Birle ik Devletleri
ÇU	Çok Uluslu irket
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSY H	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
OECD	Organization for Economic Co-Operation and Development (Ekonomik Kalkınma Ve birli i Te kilatı)
IMF	International Monetary Fund (Uluslar arası Para Fonu)
DPT	Devlet Planlama Te kilatı
YSY	Yabancı Sermaye Yatırımları
FDI	Foreign Direct nvestment (do udan yabancı sermaye yatırımları)
DYSY	Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımları
K T	Kamu ktisadi Te ekkülü
YEY	Yatay Entegrasyon Yatırımları
DEY	Dikey Entegrasyon Yatırımları
BSM	Bilgi Sermayesi Modeli
TSR B	Türkiye Sigorta ve Reasürans irketleri Birli i
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
UNCTAD	United Nations Conference Of Trade And Development (Birle mi Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)
WIR	World Investment Report (Dünya Yatırım Raporu)
GOÜ	Geli mekte Olan Ülkeler
UDY	Uluslar arası Do rudan Yatırımlar
K.M.A.	Karayolları Motorlu Araçlar
BES	Bireysel Emeklilik Sistemi
TRAMER	Trafik Sigortaları Bilgi Merkezi
DASK	Do al Afet Sigortaları Kurumu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birli i
TTK	Türk Ticaret Kanunu

TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
A. .	Anonim irket
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
v.b.	ve benzeri
v.d.	ve di erleri

EK L L STES

ekil 1 Dünya ve Ekonomi Gruplarına Göre Do rudan Yabancı Sermaye Giri leri, 1980 - 2007 (milyar dolar).....	34
ekil 2 Reel Prim Geli imi.....	43
ekil 3 1995-2007 Döneminde Türkiye’de Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımları	59
ekil 4 Yükselen Piyasalarda Prim Geli imi 2003-2007 (2002 fiyatlarıyla).....	85
ekil 5 Hayat Dı ı Sigortalarda Yükümlülük Kar ılama Yeterlili i Oranları	86
ekil 6 Sanayile mi Ülkelerde Prim GSY H Oranı Geli imi- 2007	87
ekil 7 Geli mekte Olan Piyasalarda Prim GSY H'ye oranı 2007	88
ekil 8 Yükselen Piyasalarda Sigorta Yo unlu u ve Penetrasyon.....	89

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 DYY Hareketler, bölge ve ekonomiye göre, 2004-2006	32
Tablo 2 1995-2007 döneminde DYSY (UDY) ve Bileşenlere Göre dağılımı (milyon dolar).....	60
Tablo 3 Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları (Uluslararası Doğrudan Yatırımlar) Girişleri (Fiili Girişler)	60
Tablo 4 Ülkelere DYSY Girişleri 2006-2007 (Milyon Dolar).....	62
Tablo 5 1994-2006 Döneminde DYY Bileşenlerinin Toplam içindeki Payı (Yüzde).....	63
Tablo 6 2007 Yılında En Büyük Beş DYSY Girişi	64
Tablo 7 Sektörlere Göre DYSY Girişleri - 2007 (Milyon Dolar)	65
Tablo 8 Direkt Primler ve Toplamdaki Payları	70
Tablo 9 Kişilere Bağımlı Düzenli Prim Üretimi (Dolar)	79
Tablo 10 Türk Finans Sekt. Bilanço Büyüklükleri (Milyar YTL)	80
Tablo 11 Sigorta ve Emeklilik şirketlerinin Yapısal Göstergeleri.....	82
Tablo 12 Hayat ve Hayat Dışı Sigortalarda Ortalama 10 Ülke	86
Tablo 13 Sigorta şirketlerinde Bulunan Yabancı Sermaye Payı (%).....	93

G R

Do rudan yabancı sermaye yatırımları özellikle son yıllarda dünyada yabancı sermaye hareketlerinin serbestleşmesiyle birlikte, ülkeler için gerek ulusal yatırımlarda tasarruf eksikliği gerekse teknolojik yetersizliği tamamlayan ve dış açıkları kapatmanın yolu olarak oldukça önemli bir konu haline almıştır. Dünyada yabancı sermaye yatırımları 1800'li yıllarda sanayi devrimi ile başlamış, çok uluslu şirketlerin ortaya çıkması ile de çok büyük bir ivme kazanmıştır. Yabancı sermaye yatırımlarına daha çok ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkeler tarafından gereksinim duyulmakla birlikte, gelişmiş ülkelerin de yabancı sermaye yatırımı çekmek için birbirleriyle yarış içinde olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan dünyada en büyük ve önemli sektörlerden olan özellikle Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.) Çalışma Bakanlığı'na göre Amerika'da çalışan her 10 kişiden ikisinin çalıştığı sigorta endüstrisi ülkemizde son yıllarda çok büyük başarı kaydetmiş, hiç bir sektörde olmayan hareketliliğe sahip olmuş ve yüksek büyüme rakamlarına ulaşmıştır. Özellikle 2005 yılında başlayan sektördeki satın almalar ve birleşmelerle birlikte sektöre yabancı aktörler girmeye başlamış, yerli aktörler ise çekilme eğilimi içerisinde olmaktadır.

Özellikle yapılan satın almaların ve bunların sonucu olarak endüstrinin çektiği sermayenin boyutu ülkemizdeki diğer endüstrilerden çok fazla olması bu konunun izlenmesi gerekliliğini oluşturmuştur. Bu nedenle yabancı sermayenin Türkiye'deki Sigorta Endüstrisi için yeri ve önemini açıklığa kavuşturmak amacıyla çalışmada; birinci bölümde teorik açıdan yabancı sermaye ve sigorta endüstrisi kavramları açıklığa kavuşturulmaya çalışılmış, ikinci bölümde Türkiye'de ve Dünyada Yabancı Sermaye ve Sigorta Endüstrisinin gelişimleri incelenmiş, üçüncü bölümde ise yatırımların dünyadaki eğilimler doğrultusunda Türkiye'deki sigorta endüstrisindeki rolü çeşitli veriler doğrultusunda sunulmuştur.

B R NC BÖLÜM

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE S GORTA ENDÜSTR S

Dünya ekonomisi ini li çıkı lı dönemler geçirip 1980'li yıllara gelindi inde yeni olgularla kar ıla mı tır. Bunların ba ında dünya ekonomisinde serbestle me ve küreselle me gelmektedir.

Küreselle meden; birçok unsurun bir araya gelmesi ile olu an, de i imin esas konu oldu u ticareti düzenleyen kurumlar ve çok uluslu i letmelerin ba ını çekt i i dinamik bir süreç olarak bahsedilebilir.

Küreselle me yada di er adıyla globale menin teorik yönü ile ilgili bilim adamları arasında kesin bir görü birli i yoktur. Bu yüzden birden çok küreselle me tanımı ve görü ü ortaya çıkmaktadır. Bazı bilim insanları co rafik ve sosyal yönüyle incelerken bazıları ekonomik siyasal ve finansal olarak konuyu ele almaktadırlar.

En kısa anlatımıyla küreselle me, ulusal boyutta yapılanların bütün dünya küresine ta ınması olarak dü ünülebilir (Mutlu, 1999; 132). Örne in, eskiden yerel olarak kabul edilen çe itli hareketlerin sistem çerçevesinde uluslararası boyut kazanması da bir çe it küreselle medir. Küreselle menin en önemli ve popüler aktörlerinde biri olan IMF (Uluslararası Para Fonu) 'nin World Economic Outlook Raporuna (1997) göre globale me; ülkeler arasında mal, hizmet, uluslararası sermaye akımları ve teknolojik geli imin hızlı bir ekilde artmasını ve serbestle mesini ve bunlar sonucu ortaya çıkan ekonomik geli meyi ifade etmektedir. Birbirleriyle mal i lemleri, çe itlili i, de er artı ları, hizmetler, uluslararası sermaye akımları, teknolojinin çok hızlı ve yaygın bir ekilde yükselmesi ve bu sayılanların ülkeler arasında giderek serbestle mesi sayesinde olu an ekonomik geli meyi açıklamaktadır.

Küreselle menin bir özelli i ise bir anda ortaya çıkan bir olgu olmadı ıdır. Küreselle menin bugün bütün dünyayı ilgilendiren boyutlara gelmesinde zaman içinde gördü ü geli menin etkisi büyüktür. Özellikle 1945 yılında kinci Dünya

Savaş'tan sonra bu olgu kesinlikle hissedilmiştir. Küreselleme tarihinin akışı içinde ortaya çıkan bir olgu olduğu kadar; uluslararası ticaretin yaygınlaşması, emek ve sermaye hareketlerinin artması, ülkeler arasındaki ideolojik kutuplaşmaların sona ermesi, teknolojiadaki hızlı değişim sonucunda ülkelerin gerek ekonomik, gerekse siyasal ve sosyo-kültürel açıdan birbirlerine yakınlaşmaları olarak da tanımlanabilir (Aktan ve diğerleri, 1999; 2).

Kısaca küreselleme, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda bazı ortak değerlerin yerel ve ulusal sınırları aşarak dünya çapında yayılmasını ifade etmektedir. Dünyada uygulanan ekonomik sistem ve ekonomi politikaları giderek birbirine yakınlaşmaktadır. Kısaca, küresel ekonominin daha yoğun olarak gündeme gelmesiyle birlikte serbestleşme daha fazla önem kazanmaktadır. Siyasal alanda ise demokrasi küresel bir değer olarak daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ekonomik alanda liberal ekonomik düzen, siyasal alanda ise demokrasiye dayalı bir siyasal sistem bütün dünyada kabul görmektedir. Liberal Demokrasi adı verilen yeni bir siyasal ve ekonomik düzen dünyada hızla yayılmaktadır (DPT, 2000; 3).

Bu süreç içerisinde piyasalar daha dinamik ve sık sık kontrolsüz biçimde değişen klasik politika araçlarının en az seviyede yer aldığı yeni bir eklemdönümü tür. Zamanla sermaye gücü ve büyük uluslararası oyuncular Uluslararası arenada daha çok söz sahibi olmaya başlamışlardır. Küresellemede genellikle malların ve hizmetlerin fikirlerin insanların sınır ötesine akışından çok sermayenin hareketliliği söz konusu olmaktadır. Sermaye gücünün serbestleştiği kadar küresellemeye dâhil olan diğer unsurlar da sisteme dahil olması ile bahsedilen küreselleme ortaya çıkabilecektir. Özellikle Stiglitz gibi belli başlı yazarlar küresellemenin zararlarında sıkça bahsetmektedir. Küresellemenin en sık bahsedilen zararı olarak, karımıza sermaye hareketlerinin tutarsız ve büyük bir hızla serbestçe dolaşması, karımıza çıkmaktadır. Ancak bu çalışmada bu türde sermayelerden çok ülkelerin sürekli ve istikrarlı bir kalkınma süreci için mutlaka sahip olunması gereken ve dünyada her geçen sene daha sık adı duyulan doğrudan yabancı sermaye hareketleri olacaktır.

1.1. YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

Yabancı sermaye hareketlerinin bugünkü önemine sahip olmasını küreselle me ile ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Bu nedenle yabancı sermayeyi öncelikle yabancı sermayeyi tanımlamak gerekmektedir.

1.1.1. Yabancı Sermayenin Tanımı

Genel bir tanımlama ile yabancı sermaye yatırımları (YSY), bir ülkede yerleşik olan bireylerin yada kurumların o ülke dışındaki değerleri satın alması veya bunlara ortak olması olarak nitelendirilebilir.

Yabancı sermaye, bir ülkenin karlılığını dışarıya aktararak elde edilen ve ödemek üzere, başka ülkelere kısa sürede ekonomik gücüne ekleyebileceği, mali veya teknolojik kaynaklardır (Uras, 1979; 27)

Uluslararası ekonomi literatüründe, “yabancı sermaye yatırımı” veya “özel yabancı sermaye yatırımı” olarak kullanılan kavramlar arasında önemli derecede bir anlam farkı yoktur. Kavramlarda geçen “yabancı” kelimesi, bir ülkenin milli sınırları dışında olmak anlamındadır. “Yabancı sermaye” ise, bir ülkedeki mevcut sermaye stokuna, başka ülkenin sahipliğini ifade etmektedir. “Özel” kelimesi, ülkeye gelen yabancı sermayenin o ülkenin devletine değil, vatandaşlarına ait olduğunu göstermektedir. “Doğrudan” kelimesi ise, sermaye ile birlikte dışarıya teknoloji, know-how, işletmecilik bilgisinin de ülkeye geldiğini açıklamaktadır. Böylece, uluslararası ekonomi teorisinde doğrudan yatırımlar, bir yabancı ülkede çıkarılan hisse senedi ve tahvillerin uluslararası sermaye piyasalarından satın alınması yoluyla yapılan “portföy” yatırımlardan ayrılmaktadır. Doğrudan yatırımlar, sermaye ile birlikte teknoloji ve işletmecilik bilgisini de beraberinde getirdiği için, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra daha çok önem kazanmaya başlamıştır (Karluk, 2001; 100).

1.1.2. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Türleri

Yabancı sermaye yatırımı, direkt olarak gibi, yani bizzat kuruluş ve kişi tarafından başka bir ülkede yapılacak, gerçekleştirileceği gibi, yabancı ülkede kuruluş bulunan bir şirketin yatırımına ortak şeklinde de gerçekleştirilir. Bunlar dışında ise finansal piyasalarda bulunan türev enstrümanları almak suretiyle yabancı piyasalarda yatırımda bulunabilirler.

1.1.2.1. Portföy Yatırımları

Tasarruf sahiplerinin uluslararası sermaye piyasalarında uluslararası politik risk, döviz riski, bilgi edinebilme riski gibi ek riskler üstlenerek gelir elde etmek amacıyla hisse senedi tahvil ve diğer sermaye piyasası araçlarına yaptıkları yatırım portföy yatırımlarını oluşturmaktadır. Portföy yatırımları da kendi içinde uluslararası portföy yatırımları ve piyasalar arası portföy yatırımları olarak ikiye ayrılmaktadır: Bir ülkenin ihraç ettiği tahvillerin ve hisse senetlerinin yabancı yatırımcılar tarafından o ülkenin sermaye piyasasında alınıp satılması uluslararası portföy yatırımı olarak nitelendirilmektedir. Aynı şekilde başka bir merkezde gerçekleştirilmesi ise piyasalar arası portföy yatırımı türüdür (Doğan, 2001; 219).

Geçen yıllar içinde portföy yatırımları bilgi teknolojileri ve küreselleşmenin getirdiği serbestleşme ile beraber yabancı yatırımlarda önemli bir paya sahip olmuştur. Son yıllarda ise doğrudan yatırımların önüne de geçtiği görülmüştür. Portföy yatırımlarının popülerlik kazanmasındaki en büyük sebep bu tip sermaye yatırımlarının doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına göre daha kolay elde edilebilmesi ve riskin düşük olmasıdır. Ayrıca portföy yatırımlarının ağırlıklarında yapabilir olması sebebiyle dolaysız yatırımlara göre daha yaygın olarak görülmektedir. Özellikle gelişmekte olan piyasalarda geçen yıllar için büyük oranda portföy yatırımları görülmektedir.

1.1.2.2. Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımları

Do rudan yabancı sermaye yatırımları (foreign direct investment) bir ülkede bir firmayı satın almak veya yeni kurulan bir firma için kurulu sermayesini sağlamak veya mevcut bir firmanın sermayesini arttırmak yoluyla o ülkede bulunan firmalar tarafından diğer bir ülkede bulunan firmalara yapılan ve kendisiyle birlikte teknoloji, işletmecilik bilgisi ve yatırımcının kontrol yetkisini de beraberinde getiren yatırımdır. Tanımından da anlaşılacağı gibi, do rudan yabancı sermaye yatırımları, ülkeler arasında sermaye transferlerinin bir piyasalaşması olmadan bir ülkeden diğerine aktarılması şeklinde olmaktadır(Karluğ,1995; 324).

Dolaysız yabancı sermaye yatırımları (DYSY) bir büyük firmanın (çok uluslu şirket) ana merkezinin bulunduğu ülkedeki yörelerde, yeni bir şirket kurması veya var olan bir yerli firmayı satın alarak ya da sermayesini artırarak kendine bağlı bir duruma getirmesi biçiminde de tanımlanabilir. Burada yatırımı yapan asıl şirkete “ana şirket” (parent company), yabancı ülkede edinilen şirkete de “yavru şirket” (subsidiary), yabancı sermaye şirketi veya şube denmektedir (Seyidoğlu, 1996; 645).

Do rudan yabancı sermaye yatırımlarını özel bir sermaye transferi olarak ele alıp değerlendirilmek mümkündür. Fakat bu özel sermaye transferinin iki özelliği vardır. Bunlar;

- Do rudan yatırım bir sermaye transferi olmakla birlikte, aynı zamanda teknoloji, risk taşıma ve organizasyon aktarımı da sağlamak ve bu sebeple işletmelerin sadece kurulu ve teçhizatının finansmanı olarak değerlendirilmektedir. Do rudan yatırım bu rolünden dolayı, işletmecilik ustalığı ve know-how'ı da beraberinde getirmekte, ayrıca rekabet faktörünü ülkeye sokmaktadır.
- Genellikle do rudan yatırımlar, sanayi sektörüne yöneliktir ve daha çok A ülkesinden B ülkesine sermaye transferi şeklinde değil, A ülkesinin X sanayi dalından, B ülkesinin X sanayi dalına akı şeklindedir. Özellikle do rudan

yatırımlar, iki sanayi kesimi arasında bir sermaye akışı özelliği taşımaktadır. Bu sermaye akışı, yatay ve dikey yatırımlar şeklinde meydana gelmektedir.

Yatay yatırımlar, bir firmanın yatırım yaptığı ülkelerde, kendi ülkesi ile aynı üretimi gerçekleştirdiği zaman ortaya çıkar. Dikey yatırımlar ise, yatırım yapılan ülkede esas ülkedeki ürünlerin imlenmesi ve bu ürünlerin satışı ile ilgili olarak ileriye ve geriye dönük şekilde yapıldığı zaman görülür (Karluk, 1987;418). Bu konu ileriki bölümlerde detaylı olarak incelenecektir.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımı bir ülkeye girerken birçok çeşitli yolu deneyebilmektedir; ancak yabancı sermayenin bir ülkeye giriş şekilleri açıklanmıştır.

1.1.2.2.1. Şube Açma Yeni Tesisler Kurma

Yabancı sermaye yatırımcıları birçok faktörün de etkisiyle beraber yabancı yatırıma yönelmektedir. Bu yönelmeyle beraber pazara girip kaynaklara ulaşarak bazı avantajlar elde etse de giriş şekli bu noktada firma için önemli bir dönemeç haline gelmektedir.

Bu noktada en riskli ama yatırımcılar açısından en ideal olanı yeni bir tesis veya satışa (fully owned subsidiaries) yada benzeri yatırımlar yapmaktır. Bu tür yatırımlarda risk büyük olsa da kontrol tamamen yabancı yatırımcıya kalacak ve ortaklık olmadığı için kar paylaşamayacaktır.

1.1.2.2.2. Şirket Birleşmeleri ve Satın Alınmalar

Şirket birleşmeleri veya satın alımlarında firmalar, yabancı bir ülkede yeni bir tesis veya şube açma yerine mevcut bir firma ile birleşme yoluna gidebilmekte veya firmanın tamamını satın alabilmektedirler. Şirket birleşmelerinde iki şirketin yeni bir şirkete dönüşmesi olayı söz konusudur. Bu tür olumlarda taraflar birbirlerinde bağımsız hareket edememektedir. Çalışmaları da istikrarlı ve basit

düzyededir. Birle en irketlerin ayrılması da uzun bir süreç almaktadır (Özkan, 2005; 14).

Bu yöntemin bazı dezavantajları oldu u gibi pazara yeni giren bir firma için de elveri li bir yoldur. Bu ekilde yatırımcı iç piyasa ko ullarının etkisini daha az hissederek yerli orta mın ya da personelin deste iyle hareket edecektir.

1.1.2.2.3. Joint Venture

Ortak mülkiyet veya daha yaygın kullanımı ile Joint Venture, iki veya daha fazla i letmenin ortak bir ekilde yeni bir i letme kurup, sahip olmalarıyla gerçekte mektedir. Kurulan yeni i letmeye de, Joint Venture denmektedir. Ço unlukla yabancı bir i letmenin yerli bir i letmenin yerli bir i letmeyle ortaklık kurması sonucu uluslararası Joint Venture kurulmu olmaktadır (Mutlu, 1999; 117).

Çok uluslu irketler sınır ötesi bir ülkeye yatırım yaparken genellikle üretim teknolojisini de birlikte getirmi lerdir. Dolayısıyla bu tür yatırımların, ülkenin ihtiyaç duydu u alanlara yapılması ve tercihen yerli özel veya kamu i letmeleriyle ortak giri im eklinde (Joint Venture) olması halinde ülkenin teknolojik düzeyinin ve sermaye stokunun yükselmesine katkı sa layabilmektedir (Seyido lu, 1996; 674).

Ortak giri imler genellikle irket birle meleri ile karı tırılmaktadır. Ortak giri imler özel bir irket evlili i türüdür. Ortak giri imlerde genellikle yarı yarıya katılım ile ve bir yerli ortak ile beraber hareket edilir. ki tarafın da ortaklık devamı için iradesi art olmaktadır.

1.1.2.2.4. Özelle tirme

Yabancı sermaye yatırımlarının arttırılmasında yaygın olan bir uygulama da özelle tirmedir. Özelle tirme, devletin asli görevi olan ve özel sektör tarafından yüklenilmeyecek sa lık, e itim savunma ve altyapı yapı yatırımlarına yönelmesi ekonominin ise, pazar mekanizması tarafından yönlendirilmesi amacını ta ıyan bir

uygulamadır. K T'lerin ortaya çıkmasının en önemli nedenleri kaynakların yetersizli i, giri imci yetersizli i ve devletçiliktir. Özellikle yüksek miktarda sermaye gerektiren yatırımları özel sektörün yapma imkânının olmaması ve yatırımları devletin gerçekle tirmesi halinde K T'lerin ortaya çıkması di er bir nedendir. (Yorulmaz, 2006, 15)

Do rudan yabancı sermaye yatırımları yanında özelle tirme de 1980'li yılların ba ından itibaren önem kazanmı tır. Piyasa ekonomisine geçi sürecinde bulunan ülkelerin geni kapsamlı özelle tirmeye yönelmesiyle birlikte 1990 yılından itibaren özelle tirmenin önemi daha da artmı tır. Devlet mülkiyetinde bulunan giri imlerin özelle tirilmesi ile ekonomide kaynak da ılımının piyasa ekonomisi kurallarına uygun olarak gerçekle tirilmesi ve bu yolla ekonomik geli meye katkıda bulunulması hedeflenmi tir. Bu de erler hükümetlerin bir yandan ekonomik yapılanmalarının yönünü de i tirirken di er taraftan özelle tirme ile göz ardı edilemeyecek gelirler elde ettiklerini ortaya koymaktadır (Özkan, 2005; 23)

Bunun yanında genellikle verimlilikten uzak ve teknolojik açıdan yetersiz yatırımlar özelle tirme yoluyla piyasa ekonomisi artlarına adapte edilip teknolojik ve idari açıdan yeterli kurumlar haline getirilebilmektedir. Özellikle belli ba lı özelle tirmelerde yatırım artı devlet tarafından yatırımcı firmaya zorunlu kılınmaktadır. Bu yolla yabancı yatırımcı da kritik sektörlerle direk olarak girebilme imkânına kavu maktadır. Geçmi dönemlerde Ba ak Sigorta, Güven Sigorta gibi birçok irkette özelle tirme kapsamına alınmı ve özelle tirlmi tir.

1.1.2.2.5. Stratejik Birle meler

Sınır ötesi stratejik birle menin en kolay yolu, iki irketin hisse senetlerinin belirli bir bölümünü birbirleriyle de i tirmeleridir. irketlerin amacı, hisse senetlerinin güvenilir ellere geçmesini sa lamaktır. Bu durum portföy yatırımı niteli i ta ımaktadır. Stratejik birle meler daha geni kapsamlı bir eilde ele alındı ında ise, taraflar hem hisse senetlerini de i tirir hem de mal ve hizmet üretmek amacıyla ortak giri im kurarlarsa bu do rudan yatırım niteli i ta ır. Bu tür

birle meler otomobil, elektronik, telekomünikasyon ve uçak sanayii alanlarında sıkça görülmektedir. Stratejik birle meler, özellikle ara tırma ve geli tirme masraflarının yüksek oldu u ve piyasaya giri te zamanlamanın önem ta ıdı ı ileri teknoloji ürünleri için daha ideal bir yakla ımdır (Güne , 2006; 41).

1.1.2.2.6. Özel Yabancı Sermaye Yatırımları

Do rudan yabancı sermaye ekilerini kısaca gördükten sonra yerel anlamda önem ta ıyan iki de i ik sistemden söz etmemekte fayda vardır. Bunlar montaj sanayii ve Yap-i let-devret olarak kar ımıza çıkacaktır.

1.1.2.2.6.1. Montaj Sanayii

Montaj (kurgu, takma sanayisi) özel bir do rudan yabancı sermaye yatırımı yöntemidir. öyle ki dı arıdaki ana firmadan sa lanan temel nitelikteki ara malları, ev sahibi ülkede yapılan bazı basit parçalarla birle tirerek üretimin son a aması ana merkezin dı ında gerçekte tirilir. Örne in otomobil sanayisi ele alınır; yabancı firma tarafından ana merkezde getirilen motor, anızıman ve diferansiyel gibi parçaların, ucuz yerel i çileri kullanılarak yerli kaporta üzerine takılması (monte edilmesi) bir montaj faaliyetidir (Seyido lu, 1996; 653).

Bu stratejide, parçalar avantajlı olan çe itli ülkelerde imal edilir. Özel dikkat gerektiren parçalar geli mi ülkelerde üretilebilir. Hassas i çilik isteyen montajlar i çili in bol ve ücretin ucuz oldu u yerlerde yapılabilir. Bu pazara giri stratejisi elektronik malzeme üretiminde yaygındır. Örne in Atari, video oyunları ve ev bilgisayarlarının montajını Hong Kong ve Tayvan'a ta ımı tır (Mutlu, 1999; 117)

1.1.2.2.6.2. Yap- let- Devret

Yap, i let, devret tipi bir finansman, ileri teknoloji ve yüksek finansman ihtiyacı sebebiyle yatırım programına alınamamı önemli altyapı projelerinin, ilgili kamu kurulu u ve yabancı sermaye katılımı ile gerçekte tirilmesine yönelik bir

modeldir. 1984 yılında ortaya atılmış, ilk çalışmaları 1985 yılında başlamıştır. Genel olarak kamu kurumlarınınca üretilen bir malın ya da hizmetin ilgili kamu kuruluşuna ve/veya doğrudan tüketiciye satılması amacına yöneliktir. Modelde kurulan bir ortak girişimin şirketin finansmanını da kendisi sağlayarak tüm yatırımı yapması, işletme ve bakım giderleri üstlenmesi, varsa aldığı kredileri geri ödemesi, belirli bir program çerçevesinde sermayesini geri alması ve önceden anlaşılması olan işletme süresi sonunda yatırımı bedelsiz olarak ilgili kamu kuruluşuna devretmesi esastır. (Karluk, 1995; 333)

Adı geçen proje türde büyük projelerin gerçekleştirilmesi için uluslararası yatırım bankaları ve öteki finansman kuruluşlarının katılımıyla bir mali konsorsiyum olmaktadır. Konsorsiyum yalnız finansman sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda projenin hazırlanması, yatırımın gerçekleştirilmesi ve tesisin işletilmesi gibi faaliyetleri de kendisi yerine getirmektedir (Mutlu, 1999, 121).

1.1.3.Yeni Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Teorisi

Yeni DYSY teorisi, yatırımları yatırım kararında belirleyici olan etkenlere göre iki ana gruba ayırarak bu yatırımların yatırımcı ülke ve ev sahibi ülkenin dış ticaretine etkilerini araştırmaktadır. Bu teoriye göre DYSY, dış ticaret için Heckscher-Ohlin-Mundell yaklaşımının aksine yalnızca ikame edici değil aynı zamanda tamamlayıcı özelliğe de sahiptir. DYSY ve ticaret arasındaki ilişkinin tamamlayıcı olması DYSY'nin yapılmasından sonra yatırımcı ve ev sahibi ülkeler arasında yapılmakta olan ticaretin miktar ve/veya değeri olarak artması olarak tanımlanabilmektedir. Bir ülke arasındaki ticaret DYSY sonucunda artmakta ancak, ithalat ve ihracat arasındaki denge ve dış ticaretin kompozisyonu DYSY'nin türüne göre değişmektedir (Göver, 2005; 7)

Yatay Entegrasyon Yatırımları'nda (YEY) genel olarak birçok uluslu şirketlerin aynı ürünü birkaç ülkede üretmek için yaptığı yatırımları ifade etmektedir. Çok uluslu şirketler DYSY ile ticaret yapmak arasında tercih yaparken tek bir fabrikada üretim yaparak ölçek ekonomilerinden faydalanmanın getireceği üretim

maliyeti avantajı ile pazara yakın olmanın ve ticaret nedeniyle kar ıla ılan ta ıma, gümrük tarifesi gibi maliyetleri azaltmanın avantajı arasında bir kar ıla tırma yapmaktadır. E er bu kar ıla tırma sonucunda çok uluslu irketler yatırım yapmaya karar verirse yapılan yatırım YEY olarak adlandırılır. Yatırımcı ülke ve ev sahibi ülke arasında ticaret engelleri ve ta ıma maliyetleri ne kadar yüksek ve yatırım önündeki engeller ne kadar azsa, do rudan yabancı yatırım ticarete o kadar çok tercih edilecek ve YEY yapılacaktır. Çok uluslu irket, YEY yapma kararı ile hem ticaret maliyetlerinden kurtulmakta, hem de yerel pazarda daha aktif olarak faaliyet gösterebilmekte ve de i en pazar ko ulları ve tüketici tercihlerine daha kolay ve hızlı uyum sa layabilmektedir. Bunun yanında YEY, çok uluslu irket ev sahibi ülkede üretmedi i di er ürünlerinin bu ülkede daha çok talep edilmesine yol açtı ı bunun da çok uluslu irketin toplam satı larına olumlu etki yaptı ı da bilinmektedir (Göver, 2005; 8).

Dikey Entegrasyon Yatırımlarında (DEY), çok uluslu irket (ÇU) tarafından üretilen nihai malın üretim sürecinin birkaç a amaya bölünmesi sonucunda bir malın üretilmesi için birkaç ülkede yapılan yatırımlardır. ÇU ' un DEY ekinde yatırım yapmasında do al kaynakların zenginli i, hammadde bollu u, ucuz i gücü gibi faktör fiyatlarının farklı olmasından kaynaklanan avantajlar önemli rol oynamaktadır. Bu faktörlerin yanında, ev sahibi ülke ve yatırımcı ülke arasında ta ıma maliyetlerinin dü ük olması ve dı ticaretin serbestçe yapılabilmesi de DEY için belirleyici olmaktadır. ABD pazarına sunulan bir elektronik e yanın bile enlerinin ABD'de üretilmesi ancak ürünün montajının maliyet avantajları nedeniyle bir Güneydo u Asya ülkesinde yapılması DEY'e örnek olarak verilebilmektedir.(Göver, 2005; 9).

Bilgi Sermayesi Modelinde, do rudan yabancı sermaye yatırımlarını açıklamaya çalı an son teori yukarıda açıklanan YEY ve DEY'in birlikte de erlendirilmesi ile olu an BSM'dir. BSM teorisi de YEY ve DEY'de oldu u gibi iki ülke, iki mal ve iki faktör (nitelikli ve niteliksiz i gücü) varsayımına dayanır. Ancak bu teorinin ayırt edici özelli i ikisi yerli, ikisi YEY yapımı çokuluslu i letme, ikisi DEY yapımı çok uluslu i letme olmak üzere altı farklı i letme türünü modele

dahil edilmi olmasdır. Teoriye göre ticaret maliyetlerinin marjinal üretim maliyetlerinin marjinal üretim maliyetinin %20'sini olu turdu u varsayımı altında, yavru i letmelerin üretimi yatırımcı ve evsahibi ülkelerin ekonomik ve demografik büyüklükler ve faktör donatımı açısından benze meleri halinde en yüksek düzeyde gerçekleşmektedir. Benzer ülkeler söz konusu oldu unda çokuluslu i letmeler YEY'i tercih etmektedir. Yukarıda belirtilen marjinal maliyet varsayımı korunarak, YEY yapan çok uluslu i letmelerle DEY yapan çok uluslu i letmelerin toplam sabit maliyetlerinin birbirine e it olması varsayımı modele eklendi inde ekonomik büyüklükler ve faktör donatımı açısından birbirine benzer ülkeler arasında çokuluslu i letmelerin YEY yapmaya yöneldi i gözlenmi tir. Ticaret maliyetlerinin dü ük oldu u ve YEY yapan çokuluslu i letmelerin yerli i letmelere göre iki kat toplam sabit maliyete katlandı ı varsayıldı ında, farklı faktör fiyatlarına, sahip ülkeler arasında çokuluslu i letmelerin DEY yaptı ı sonucuna ula ılmı tır (Candemir, 2006; 29)

1.2. S GORTA ENDÜSTR S

Ülkemizde beklenen yabancı sermaye akımını en çok gerçekle ti i sektörlerden biri de finans sektörüdür. Bankalar ve di er finans kurumları dı ında bu alandaki en önemli yabancı yatırımı sigorta endüstrisi almaktadır. Çünkü insano lu gerek do anın gerekse modern dünyanın getirmi oldu u belirsizlikler ve riskler altında ya amaktadır, tarih boyunca oldu u gibi fırtınalar, depremler ve seller günümüzde de insanlı ı ve maddi de erlerini tehdit etmektedir. Bu noktada kar ımıza sigorta kavramı çıkmı , ödenen küçük primler sayesinde büyük zararlar telafi edebilecek bir düzen ortaya çıkarılmı tır. Sigorta Endüstrisini anlamak için sigorta açıklı a kavu turmak gerekmektedir

1.2.1.Sigortanın Tanımı

Sigorta Latince kökenli bir kavram olup, Türkçe kar ılı ı emniyet ve güven anlamına gelmektedir. Sigorta bugünden, gelecekte kar ıla abilecek olumsuzluklara

kar ı tedbir alma mekanizmasıdır (Özer, 2005; 1). Sigortacılı ın tanımı birden çok ekilde kar ımıza çıkabilmektedir (Güvel, 2002, 26);

Sigortanın geni bir tanımı ise öyle yapılabilir:

Belirli bir prim kar ılı ında,
Ki i hayatının ya da ölçülebilir organlarının veya ki i ve kurulu ların para ile ölçülebilir de erlerini,
Sigorta kural, kanun ve yönetmeliklerince belirlenmi rassal (tesadüfi) rizikoların gerçekleşmesinden do acak maddi hasarlarını,
Aynı rizikonun tehdidi altında bulunan ki ileri ya da kurulu ları bir araya getirerek,
Ölçülen de er üzerinden ve gerçekleşen hasar oranında kar ılayarak,
Sosyo-ekonomik çöküntüleri da ıtan ve önleyen,
Yatırımlara aktarılan fonları ve ikazları ile ekonomiye kaynak yaratan i lemler bütünüdür.

Bireylerin hayatta bazı artlar altında kar ıla acakları zarar ve masrafa neden olan olayların ekonomik sonuçlarından kendilerini korumak için önceden tedbir alma ihtiyacı do urmu tur. Gerçekten bireyler bir takım tehlikelerle kar ı kar ıya kalabilmektedirler. Evleri yanıp, e yaları çalınabilmektedir. Kendileri bir kazaya u rayabilmekte, hastalanabilmekte veya hayatlarında büyük masraflar yapmalarını gerektirecek bir takım olaylara maruz kalabilmektedirler. te bu gibi durumlarda önceden önlem alındı ı takdirde bu kar ıla tırılması mümkün olan olumsuz olaylar ortadan kaldırılamasa bile verece i zararlar en az bir kayıpla kar ılanabilmektedir. Bu tedbir mekanizması sigortadır. (Rayegen, 2001; 12)

Sigorta en basit anlamda ileride meydana gelme olasılı ı bulunan tehlikeden do acak zararın giderilmesinin, önceden yapılan ödemeler (prim) kar ılı ında güvence altına alınmasıdır. Sigorta her eyden önce hukuksal bir kurumdur olası zararların kar ılanması amacı ile taraflar arasında yapılan özel bir sözleşmedir (Güvel, 2002; 24)

1.2.2. Sigortanın Amacı ve İlevleri

Sigorta endüstrisini iyi kavramak sigortanın var olu sebebini kavramak için i levleri ve amacı göz atmak gerekmektedir.

1.2.2.1. Sigortanın Amacı

Toplum içinde ya ayan insanların malları ve ya amı sayılmayacak kadar çe itli tehlikelerle kar ı kar ıyadır. nsanlar kazançlarının bir bölümünü tasarruf ederek bu gibi olayların zararlarını gidermeye çalı abilirler. Ancak mevcut tasarruf her zaman zararı kar ılayamayabilir. nsanlar zararları tek ba ına kar ılamak yerine birle erek aralarında bölü ebilirler. Böylece toplumda olu an zararın paylaşılması yoluna gidilmi olur.

Sigorta i letmelerinin geleneksel i levi, ekonomik zararı önleme ve telafi etme i levidir. nsanlar, ölüm, hastalık, kaza, i sizlik gibi rizikolarla kar ı kar ıya kalmaktadır. irketler de yangın, hırsızlık, patlama, ki ilere zarar verme, yanlış pazarlama ve üretim politikaları izleme gibi rizikolarla kar ı kar ıya kalmaktadır. Öte yandan ça ımızda yurtiçi ve yurtdı ı ekonomik faaliyetin son derece karma ık bir niteli e sahip olması riziko olasılı ını arttırmaktadır. Bu noktada sigorta, bir riziko yönetimi aracı olarak devreye girmekte ve bir dizi i lev üstlenmektedir (Güvel, 2002; 28).

Sigorta, ayrıca kapsam olarak ekonomik faaliyet alanına da girmekte ve burada birçok parametreyi etkilemektedir. Sigorta, önemli bir tasarruf birikimi yaratmak suretiyle Sosyo-ekonomik kayıpları azaltmakta, vergiye kaynak olu turmakta, genel refah düzeyini yükseltmekte ve uluslararası ekonomik ili kilerde refah düzeyini arttırmaktadır (Özer, 2005; 3)

1.2.2.2. Sigortanın levleri

Sigortanın temel i levli, rizikoyu bölerek ve zararı parçalayarak sigortacılık açısından önemsiz hale getirmektir. Sigorta sosyal i levli yanında ekonomik i levliyle birlikte sigortalıya ve ulusal ekonomiye faydalar sa lamaktadır. Sigortalı açısından bakıldı ında sigortanın güven yaratan tasarruf aracı niteli inde oldu u görülmektedir. Ulusal açıdan bakıldı ında ise sigortanın sermaye birikimine olanak sa ladı ı, ödemeler dengesine olumlu katkılar sa ladı ı ve gelir da ılımını iyile tirici yönde i levleri oldu u görülmektedir. (Özer, 2005; 18)

Sigortacılık i levlerini temel olarak iki bölümde incelenebilir. Bunlar ekonomik i levler ve riziko yönetimi açısından i levlerdir. Zira ekonomiye katkıları açılarından i levler makro düzeyde etkinlikler göstermektedir. Riziko yönetimi ve giri mler açısında i levler ise, bireyleri, küçük topluluk ve kurulu ları ilgilendirmektedir. Birincisinde alan, ülke ve dünya ekonomisi olup amaç, büyüme, geli me ve kalkınmaya yöneliktir. kincisinde ise alan bireyler, i letmeler gibi birimlerdir. Amaç ekonomi içindeki birimlerle ilgilidir (Duman, 1990, 17)

Sigortanın temel i levleri öyle sıralanabilir (Alpay, 2001; 35);

Beklenmeyen kötü sonuçlara kar ı güvence sa lar.

Sigortalılardan toplanan primlerin yarattı ı fonlar ile o ülkenin sermaye piyasalarını geli tirmesine yardımcı olur.

Kredi olanaklarının geli tirilmesinde önemli bir araçtır. Bir bankadan ipotek ile kredi alınması i leminde: ipotek gösterilen de erlerin sigortalı olması durumunda kredi alma i lemlerini kolayla tırmaktadır.

Risk yönetimi ve risk analizi sayesinde; ticari ve endüstriyel tesislerde hasarın meydana gelme riski en aza indirgenir. Böylece hasara ba lı olarak her türlü i ve kar kaybı engellenmi olur.

Özellikle deprem ve yangın gibi katastrofik hasarlarda zarar gören ekonomik kaynaklar sigortacılar -yurtiçi ve yurtdı ı- tarafından tazmin edilerek ekonominin yara alması engellenir.

1.2.3. Sigorta İletmelerinin Organları

Sigorta alıcıları direk sigortacılar ile görüşebilecekleri gibi onların yetkilendirdikleri aracılara da görüşüp sözleşme yapabilirler. Aracılar sigorta işletmelerinin dış organları gibidir. Sigorta aracılara sigortalılara takip ederek onlarla ilgili çözümler sunulmalıdır. Sigorta işletmelerinin dış organları olarak nitelenen aracılardan bazıları şunlardır;

1.2.3.1. Acente

5684 numaralı Sigortacılık Kanununun 2. maddesine göre ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbî bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimî bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişiyi, sigorta acentesi olarak tanımlamaktadır.

Sigorta acenteleri genellikle sigortacıya bir sözleşme ile bağlı olup en geniş satış teklifatını oluşturmaktadır. Sözleşmeleri “vekâlet” sözleşmeleri olup, şirketi temsil yetkisi verildiği için aracılık yapılmaktadır. Bu yetki sadece bilgi verip teklifname almak ile sınırlı olabileceği gibi, poliçe tanzim etme, prim tahsil etme gibi geniş bir yetki de olabilir. Hizmetin karlılığı şirket tarafından ödenen komisyondur (Sergici, 2001; 19)

1.2.3.2. Broker

Bir başka sigorta aracısı tipi de brokerlerdir. Bunlar hem sigorta hem de reasürans piyasasının özel ve bağımsız profesyonel aracılardır. Broker, esas olarak, sigorta teminatı satın almak isteyen kişinin danışmanı ve temsilcisidir. En uygun teminat biçimi ve sigortacının seçiminde yardımcı olur; ayrıca hasarın belirlenmesinde sigortalı adına hareket eder. Sigorta sözleşmesinin tarafları,

brokerden yüksek düzeyde mesleki bilgi ve deneyim bekleme hakkına sahiptir. Brokerin bu konuda standardını düürmesi sonucunda mü terisinin u rayaca ı zararlar, brokerin sorumlulu unu gerektirir. Bu nedenle, brokerler, temsil ettikleri sigortalılara ve sigorta irketlerine kar ı olan sorumluluklarını, genellikle bir mesleki sorumluluk sigortası ile teminat altına alırlar (Eke, 2006; 5)

1.2.3.3. Reasürör

Reasürans yapan kuruma reasürör denir. Reasürans sigorta edilmi riskin, belli bir kısmının veya tamamının yeniden sigorta edilmesidir. Sigorta irketleri, teminat verdikleri rizikolarda büyük hasarların aynı zaman gelme ihtimaline kar ı, hasar ödemelerinde zorlanmamak için reasürans (mükerrer sigorta) yaptırır. Reasürans, sigorta irketlerine, tek ba larına yüklenmesi kendi sermayeleri, ihtiyatları, öz varlıkları bakımından kısaca mali yönden mümkün olmayan riskleri, sigortalayabilme imkanı vermektedir. Bir takım mali ölçüler esas alınarak, bran esasıyla tespit edilen saklama payları, sedan irketin risk üzerindeki sorumluluk miktarını göstermekte, a an kısımlar ise çe itli reasürans irketlerine devredilmektedir. Reasürans i lemlerinde riski bu ekilde devreden irkete sedan, devir alan irkete reasürör denmektedir. Sedan irket, sigortalından toplamı oldu u primlerin sigortalıya ödemi oldu u hasarların belli bir kısmını, de i ik tekniklere göre yapılmı reasürans anla maları vasıtasıyla, reasürans irketine yansıtır. Ancak sedan irket ile reasürör arasındaki risk transferi i lemi, yıllık anla malar olmaksızın da yapılabilmekte; sedan irket, her bir risk için ihtiyari olarak, reasüröre müracaat edebilmektedir (TSR B, 2007, <http://www.tsrbsb.org.tr/tsrsb/Sigorta/Reas%C3%BCrans>, 26.07.2007).

Bölü meli Reasürans; sigorta irketi açısından zorunlu devri, reasürans irketi açısından ise zorunlu kabulü öngören reasürans anla malarıdır. Sigorta irketi, reasürans anla ması kapsamında devretmeyi kabul etti i her rizikoyu, önceden tespit edilmi bir orana göre devretmekte ve taraflar arasındaki prim ve hasar payla ımı bu oran üzerinden yapılmaktadır. (Eygi, 2006; 14)

Bölü mesiz Reasürans; Bir risk veya olay itibariyle meydana gelmesi muhtemel hasarın belli bir bölümünün sigorta ırketi tarafından yüklenildi i reasürans anla masıdır. Bu tip reasürans anla malarında, riskin ve riske kar ılık gelen risk priminin payla ımı söz konusu de ildir.

Reasürör, hasar miktarı daha önceden belirlenmi limitini (deductible veya underlying limit) a tı ı takdirde hasar ödemesinden sorumlu olmaktadır (TSR B, 2007, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/Sigorta/Reas%C3%BCrans>, 26.07.2007)

Koasürans; birden fazla sigorta i letmesinin tek bir riski üzerlerine almalarına, koasürans (mü terek sigorta) denir. Koasüransta genel olarak büyük bir risk, çe itli sigorta i letmelerince e it ko ullarda payla ılmaktadır. Fakat reasüransın aksine, koasüransa giren bir sigorta i letmesi koasüransa dahil olan di er i letmeleriyle ayrı ayrı muhatap olmaktadır.

1.2.4. Sigortanın Temel Prensipleri

Sigorta endüstrisinde temel yapı ta ları olan prensipler vardır. Bu prensipleri u ekilde sıralanabilir.

1.2.4.1. Mutlak yi niyet Prensibi

Bu prensip sonucu sigorta akdinin bütün a amalarında ve bu akitten do an tüm ili kelerde tarafların birbirlerine kar ı iyi niyetle hareket etmeleri zorunludur. Sigorta poliçelerinin genel artlarında mevcut olan sigortalının “beyan yükümlülü ü” bu prensipten hareket edilerek konulmu ve yanlı beyan yaptırımlara ba lanmı tır (Alpay, 2001; 44)

Bu prensip kapsamında iki taraf da birbirlerinin verdikleri bilgilere güvenmek durumundadır. Hasar anında sigortalı sigorta ırketine her türlü kolaylı ı gösterip zararı azaltma yoluna giderken ırkette minimum sürede hasarı tazmin eder ve poliçe le tirme anında mü terisine yine bu prensiple güvenmelidir.

1.2.4.2. Sigortalanabilir Menfaat li kisi

Sigortanın en önemli prensibi sigorta sözleşmelerinin de en önemli dayanaklarından. Sigorta konusu olan şeyin kısmen veya tamamen hasar görmesi, sigorta konusu bir amaç oldu u takdirde ölüm, yaralanma ve sakat kalma durumu nedeniyle sigorta sözleşmesinden yararlanan kişinin para ile ölçülebilen bir kaybı u raması söz konusu oldu u takdirde “sigorta edilebilir menfaat” in varlığı ndan söz edilebilir. Ayrıca kişinin üçüncü şahıslara karşı sorumlu duruma düşmesinden ileri gelebilecek parasal bir kayıp durumunda da sigorta sözleşmesine dayanak olan “sigorta edilebilir menfaat” mevcuttur (Çuhaci, 2001; 21)

1.2.4.3. Hasara İtirak veya Çifte Sigorta Prensibi

Sigortalının aynı riziko ile ilgili geçerli olan birden fazla sigortası varsa, çifte sigorta söz konusu olmaktadır. Hasar meydana geldi inde ödenecek tazminatın sigorta şirketleri tarafından bölümlenerek karşılanması gerekmektedir. Sigortalının, sigortasının bulunduğu tüm şirketlerden ayrı ayrı hasar tazminine gitmesi haksız kazanç elde etmesine neden olmaktadır. Bu durumu önlemek için hasara İtirak prensibi uygulanmaktadır (Nomer, 1997, 47).

1.2.4.4. Yakın Neden Prensibi

Ortaya çıkan bir hasar sonucunda bir sigorta poliçesine tazminat ödemesi yapılması, ancak o poliçe ile teminat altına alınan rizikolardan (tehlikelerden) birinin gerçekleşmesi ile mümkündür. Eğer poliçede yer alan bir rizikonun tahakkuku nedeniyle bir hasar meydana gelmişse hasarın nedeni o rizikonun gerçekleşmesidir. Başka bir ifade ile tek sebep ve yakın sebep başlangıçta teminat altına alınan rizikonun gerçekleşmesidir. Eğer poliçede yer almayan bir riziko tahakkuk etmişse yakın sebep dünülmüş ve tahmin edilmez (Özer, 2005; 11).

1.2.4.5.Tazmin Prensibi

Tazmin kuralı sigortalı malı hasardan hemen bir gün önceki de erine getirecek mebla ın hesaplanarak ödenmesini gerektirir. Di er bir deyi le sigorta sözleşmesinin amacı zarar görenin ekonomik durumunu zarardan daha önceki düzeyine getirmektir (Alpay, 2001; 46). Tazminat sınırı sigortalının parasal olarak ölçülebilen ve yasal olarak tanınmı , sigorta edilebilir menfaatti kadar olmalıdır.

1.2.4.6.Rücu Prensibi

Sigortalının üçüncü ahıslar nezdindeki tüm yasal haklarının sigortacıya geçmesidir. Sigorta sözleşmesine taraf olan sigortacı ile sigortalı arasındaki bu ilişki kide, halefiyet hakkı açısından göz önüne alınması gereken en önemli husus, sigortalının üçüncü ahıslarda sa layaca ı parasal menfaatleri üzerinde sigortacının hak talep edebilmesinin tek yasal dayana ının do rudan do ruya sigorta sözleşmesi olmasıdır (Çuhaci, 2001; 21)

1.2.5. Sigorta Türleri

Sigorta türleri sigortanın yapıldı ı yere, zamana, amaca ve ülkeye göre birçok farklılık göstermektedir. Sigortaları sınıflandırırken de bu unsurlara göre bir sınıflandırma yapılır.

1.2.5.1. Özel ve Sosyal Sigortalar

Sigorta, sa lanan güvenli in içeri i bakımından, özel sigorta ve sosyal sigorta biçiminde iki ana kola ayrılır. Özel sigorta i letmecili inin anlaşılabilmesi için bu iki sigorta kolu arasındaki farkın bilinmesi zorunludur. Bu farklar öyle sıralanabilir (Güvel, 2002; 27):

Özel sigorta kendi kendine yardım fikrine dayanır. Amacı özel çıkarların korunmasıdır. Sosyal sigortanın amacı ise genel çıkarın korunmasıdır. Özel

sigortanın konusu olan çıkar ekonomik nitelikte ve para ile ölçülebilen bir çıkardır. Manevi ya da psikolojik bir çıkar sigorta edilemez

Özel sigorta iste e ba lıdır; sözleşme esasına dayanır. Sosyal sigorta zorunludur ve yasaya dayanır.

Özel sigorta herkese açıktır. Sosyal sigorta isse belirli meslek gruplarıyla ve ekonomik açıdan zayıf olanlarla sınırlıdır.

Özel sigortada prim oranı tehlike derecesine göre belirlenir. Sosyal sigortada sigortalının mesle ine ve gelirine göre belirlenir.

Toplumun tümünü yada bir bölümünü rizikoları kar ılamak için Devlet eliyle kurulmu ve tekel olarak i letilen ve toplumun tümünü ilgilendiren bir sigortacılık alanıdır. Ölüm, ya lılık, sürekli sakatlık, i sizlik sigortası, genel tedavi ve acil tedavi gibi her türlü teminatı kapsayan sosyal sigortalardır.

Ülkemizde sosyal güvenlik bu güne kadar üç kurum tarafından sa lanmaktaydı. Bunlar Ba -Kur, Emekli Sandı ı, SSK olarak isimlendiriliyordu ancak 2007 yılındaki Sosyal Güvenlik Reformu ile kurumlar bir çatı altında toplanıp Sosyal Güvenlik Kurumu adını almı tır.

Özel sigorta, gerçek ve tüzel ki ilerinin kar ıla tıkları riskleri kar ılamak için kurulmu ve iste e ba lı sigorta sözleşme esasına göre çalı an ve prensip olarak kendi kendine yardım ilkesiyle hareket eden sigorta çe ididir (Özer, 2005; 17).

1.2.5.2. Hayat-Hayat Dı ı Sigortacılı ı

Sigorta sektörü bran lara göre incelenirse en belirgin ayırım hayat sigortaları ve hayat dı ı sigortacılık (elementer sigorta) olarak kar ımıza çıkar.

1.2.5.2.1. Hayat Sigortaları

Hayat sigortalarının ortaya çıkışı, sigortalının vefatı halinde geride kalan yakınlarının ya amlarını sürdürebilmeleri için belirli bir mebla ının bu yakınlarına

ödenmesi ekinde olmu tur. Ancak bireylerin ihtiyaçları her geçen gün farklıla tı ı için hayat sigortaları bugün çok de i ik biçimlerde kullanılabilir. Örne in birikimli hayat, süreli hayat, vefat sigortaları ki iler ihtiyaçlarını kar ılamak için ortaya çıkmı hayat sigortası türlerindedir. Sigortacılık fon biriktirmek ve geli tirmek için ortaya çıkmı tur. u an dünyada sigortacılık faaliyetlerinden toplanan primlerden meydana gelen fonların yarısından ço u hayat sigortaları sonucunda toplanan primlerden olu maktadır (Eygi, 2006; 12)

Hayat sigortaları çe itli amaçlar gütmektedir; i sızlık, tedavi, bakım, vb gibi hizmetleri vardır. Ölüm riski vb riskler kazanç sa lama potansiyelini tamamen ortadan kaldırdı ı gibi, cenaze giderlerine neden olur. Bütün bu risklerin do uraca ı zararları azaltmak kar ılanabilir duruma getirmek hayat sigortalarının ana amacıdır. Gelece in ne getirece inin bilinmemesi (belirsizlik) ve risk olasılı ı da bütün sigortaların temel nedenleridir (Özdemir, 1980; 12).

1.2.5.2.2. Hayat Dı ı (Elementer) Sigortalar

Sigorta sektörümüzün büyük bir kısmını olu turmakta olan hayat dı ı sigortalar, yangın, kaza, nakliyat, mühendislik ve ziraat sigorta bran larından olu maktadır. Ülkemizde geli mi ülkelerin sahip oldu u sigorta sektörlerinin aksine hayat dı ı bran lar önemli bir fonksiyona sahiptirler. Ülkemizde sigortacılık bu bran ların olu ması ile ortaya çıkmı ve bu bran lar sektör üzerindeki önemini korumu tur. Özellikle kaza sigortaları sektörde lokomotif görevini görmekte ve prim üretiminin yakla ık olarak %65'ini olu turmaktadır. Geli mi sigorta sektörüne sahip olan ülkelerde ise hayat sigortacılı ı daha ön plana çıkmı ve sektör bu yönde büyüme e ilimi göstermi tir (nanç, 2006; 5). Hayat dı ı sigorta dalları genel olarak 5 ana ba lıktan olu ur. Bunlar yangın, kaza, nakliyat, mühendislik ve tarım bran larıdır.

Yangın sigortası yangın sonucu veya do al afetler sonucu meydana gelen hasarları güvence altına alan bir sigorta çe ididir. Yangın sigortası ile sadece yangın

de il yıldırım infilak ve duman buhar hararetin sigortalı mallarda do rudan neden olaca ı maddi zararlar, sigorta bedeli kapsamında sigorta edilebilir.

Kaza sigortaları, genelde motorlu araçlara ait sigortalar, hırsızlık sigortası ve cam kırılması sigortalarını içermektedir. Aynı zamanda ferdi kaza, sorumluluk sigortaları ve zorunlu sigortalarda bu bran altındadır. Türkiye'de en aktif olarak çalı an bran olarak kar ımıza çıkmaktadır.

n aat ve Montaj i lerinde meydana gelecek maddi zararları ve de Makine/ Elektronik ekipmanlarında ya anacak arıza, bozulma hasarlarını temin eder. Mühendislik sigortaları; elektronik cihaz sigortaları, Montaj sigortalarını, Makine Kırılması Sigortası, n aat All Risks Sigortası gibi ba lıkları kapsamaktadır. Son yıllarda sana devriminden sonra yeni risklerle yüzle meye ba layınca ortaya çıkmı tır.

Nakliyat Sigortaları, kullanım bakımından en çok poliçe üretilen ve uluslararası i leve sahip sigorta türlerindedir. Nakliyat sigortaları genel olarak yük, navlun, tekne ve tekne in aatı sigortaları ekinde kullanılmaktadır (Eygi,2006; 14). Mal ve yararlar fırtına, kötü hava ko uları, karaya oturma, çatı ma, yangın, el konulma ve benzersiz deniz rizikolarına kar ı temin edilirler.

Tarım sigortaları dolu sigortaları ve sera sigortaları olmak üzere iki ana ba lık altında incelenir. Özellikle dolunun tarla ve seralardaki üründe yol açaca ı zararları teminat altına almaktadır. Teminat seraya dolu tarafından verilen maddi zararı da kapsamı içine alabilmektedir. Ülkemiz de sıklıkla kullanılan bir poliçe türü de ildir ancak son yıllarda iklim dalgalanmaları sebebiyle çiftçinin zararının artmasına paralel olarak sigortaya olan ilgi de artmı tır. Ayrıca Tarım Sigortaları Havuzu'nun da kurulmu olması ve devletin çiftçiyi sigorta için desteklemesinin önemli katkıları olmu tur.

K NC BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRK YE'DE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE S GORTA ENDÜSTR S

2.1.DÜNYA'DA YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE S GORTA ENDÜSTR S

Teorik açıdan incelenen yabancı sermaye yatırımları ve sigortalar incelendikten sonra bu bölümde Dünya'da ve Türkiye'deki durumu incelenecektir.

2.1.1.Dünya'da Yabancı Sermaye Yatırımları

Yabancı sermaye, birçok ülkenin girişini sağlayabilmek için rekabet ettikleri önemli bir kalkınma enstrümanıdır. Yabancı Sermaye Dünya'da serbest piyasa koşulları altında sermayeye ulaşılabilirliğin artması ile ülkeler için daha önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Yabancı sermaye yatırımları özellikle gelişmekte olan ülkeler için hayati önem taşıdığı gibi gelişmiş ülkeler açısından da önem arz etmektedir. Bunun sonucu olarak gelişmekte olan ülkelerin çektiği yabancı yatırım miktarı ile gelişmiş olan ülkelerin yabancı sermaye girişleri arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Geçmişten beri genellikle yabancı sermayenin belirli piyasalara doğru hareketinden söz etmek mümkündür.

2.1.1.1. Geçmişten Günümüze Yabancı Sermayenin Geçirdiği Süreç

1800' lü yılların ilk yarısında İngiltere'nin sömürgelerinde anavatanında gelişen sanayinin ihtiyaç duyduğu ham maddelerin ve özellikle madenlerin ve petrolün çıkarılması için bu ülkelerdeki girişimleri, yabancı sermaye yatırımlarının başlangıcını teşkil etmektedir. Yabancı sermaye İngiliz sermayesi kolonilerinden olan Güney Amerika'ya yönelmiştir. Mevcut bilgilere göre Güney Amerika ülkelerindeki ilk yabancı sermaye yatırımları 1820 yıllarında İngilizlerin Buenos Aires'de maden ve tarım alanında yaptıkları yatırımlardır. İngiliz sermayesi daha sonra İspanya, Kolombiya, Peru, ve diğer Amerika ülkeleriyle ilgilenirken, Fransız

sermayesi de 1827 yılında Haiti' ye sıçramı tır, daha sonra ise 1934 yılında Ekvator ve Venezuela'ya geçmi tir. (Uras, 1979, 30).

19. yüzyıla kadar yabancı sermaye olarak Batı Avrupa Sermayesinden söz edilirken, 1914 yılından sonra A.B.D. devreye girmi tir. Birinci Dünya Sava mını izleyen yıllarda A.B.D. , yabancı sermaye yatırımlarında ön sırayı almı tır. Ancak 1929-1930 Dünya Ekonomik Krizi yabancı sermaye yatırımları için yeni dönemin ba langıcı olmu tur. Daha önce yabancı sermaye yatırımı yapan ülkeler bu yatırımı tasviye etmeye yönelmi lerdir (Akdi , 1988, 66)

İkinci Dünya sava mının patlak vermesiyle yabancı sermaye yatırımlarında yeni bir döneme girilmi tir. İkinci dünya sava mından önceki yıllarda yabancı sermaye yatırımları daha çok portföy yatırımları eklindedir. Sava tan sonraki dönemde dolaysız yatırım ekindeki ve yabancı özel sermaye yatırım ekindeki do rudan yabancı sermaye yatırımları daha çok önem kazanmaya ba lamı tır. üphesiz bu geli mede, 1950'li yıllardan sonra dünya ekonomisinde giderek önemli bir güç te kil etmeye ba layan do rudan yabancı sermaye yatırımı niteli inde olan çok uluslu irketlerin rolü büyük olmu tur (Karluk, 1983, 13).

1950'den 1973 Petrol Buhranı'na kadar yeni bir bölüm olarak incelenebilmektedir. Bu dönemde do rudan yabancı sermaye yatırımlarında hızlı bir artı görülmü tür. Artı nın büyük kayna ı A.B.D.'de kaynaklanmı tır. Bu dönemde A.B.D. kaynaklı dolaysız uluslararası yatırımların toplam dünya yatırımları içindeki payı yakla ık yüzde 60'ları bulmu tur. Oysa ngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkeler do rudan yatırımlardan çok portfölyo yatırımlarına ilgi duymu lardır. Az geli mi ülkelere yönelen yatırımlar daha çok, petrol veya benzeri bir madene sahip bulunan, ya da geni bir iç piyasası olan az sayıdaki ülkeye (Güney Kore, Arjantin, Brezilya ve Meksika gibi) yönelmi tir (Seyido lu, 1996, 655).

Sonraki dönemlerde kalkınma teorilerinin öngörülerini gerçekte memi ve ço unluk için daha zor günlerin ba layaca ı küreselle me dönemi etkisini göstermeye ba lamı tır. Bu etkinin de ba langıcı olan 1973 yılında ortaya çıkan

Petrol krizi, II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızlı bir artış gösteren DYSY'lerin yavaşlamasına neden olmuştur. Bunun ilk nedeni petrol alanındaki yabancı şirketlerin ulusallaştırılması, ikinci nedeni gelişmekte olan ülkelerde yabancı sermayeye karşı izlenen olumsuz tutum ve üçüncü olarak gelişmekte olan ülkelerin uluslararası bankalardan temin ettikleri önemli hacimdeki krediler karşısında bu tür yatırımların gölgede kalmasıdır. Petrol krizi, fiyatların yüksek olması nedeniyle petrol üreten ülkelerin kısa dönemde önemli miktarda gelir elde etmelerine neden olarak, aslında petrol tüketen ülkeler açısından bir kriz olmuştur. Ancak petrol üreten ülkeler, kendi ülkelerinde etkin bir finans ve bankacılık sistemine sahip olmamaları nedeniyle, elde edilen bu fazla paralar Batılı ülkelerin bankalarına yatırılmıştır. Üçüncü nedenin kaynağı olan batılı finans çevrelerinden petrol üreten ülkeler de dahil gelişmekte olan ülkelere verilen büyük hacimli krediler aslında yüksek petrol fiyatları nedeniyle elde edilen paralardır (Görgün, 2004, 22)

1981 sonrasında dönemde ise A.B.D. en çok yabancı sermaye alan ülke olmuştur. 1980'lerin ilk yarısında bazı az gelişmiş ülkelerin içine düştüğü borç sıkıntısı ve petrol fiyatlarındaki düşüşler az gelişmiş ülkelere giden yatırımlar üzerinde olumsuz etkilere neden olmuştur. Ancak bu sorunların atlatılması ile birlikte özellikle gelişmiş ülkelere yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında artışlar ortaya çıkmıştır. En önemli DYSY ekli birleşme ve satın almalarıdır. Son yıllarda Çin doğrudan yabancı sermaye yatırım alan gelişmekte olan ülkeler arasında ön plana çıkmaya başlamıştır (Candemir, 2006, 31)

1990'lara gelindiğinde Sosyalist ekonomilerin dönüşüm sürecine girmeleri ve piyasa ekonomisine yönelik reformlar başlatmaları ile birlikte yeni piyasalarda yatırım yapma imkanları artmıştır. Her ne kadar 1991-1993 arası A.B.D. ve Avrupa'daki ekonomik durgunluktan dolayı bu yıllarda önemli artış olmasa da, 1995'ten sonra doğrudan yabancı sermaye yatırımları hızla artmaya başlamıştır. 1980 sonrasında görülen doğrudan yabancı sermaye yatırım miktarında ve çokuluslu işletmelerin sayısında görülen önemli artışlar, büyük ölçüde dünyadaki derin bütünleşme ve küreselleşme eğilimi ile karlılığı etkilemiş içindedir (Kumral, 2001, 10-14)

2.1.1.2 Günümüzde Dünyadaki Durum

Dünyada yabancı sermaye, yine Türkiye'de olduğu gibi dikkatle incelenen ve ilgi çeken bir konudur. Özellikle son yıllarda ekonomik göstergelerin de yardımı ile yabancı yatırımlar konusunda olumlu sonuçlar elde edilmektedir ve birçok yönden artan bir yatırım eğilimine girilmiştir.

Son yıllarda içinde bulunduğu artışa bağlı olarak 2005 yılında doğrudan yabancı sermaye yatırımları arda arda ikinci defa dünya çapında büyümüştür. UNCTAD'ın 2006 yılı "Dünya Yatırım Raporu"na göre 2004'te %29 artan doğrudan yabancı yatırım girişleri 2005'te de %29 seviyesinde artış göstermiştir. Bu artışlara rağmen DYSY seviyesi 2000 yılındaki 1,4 trilyon dolarlık zirveden uzakta kalmıştır. Daha önceden 1990'lı yıllarda görülen, 2005 yılındaki bu artışların en büyük sebebi özellikle gelişmiş ülkelerin aralarında yaptıkları sınır ötesi birleşme ve satın almalarındaki artışlardır. Gelişmiş ülkelere girişler 2004 yılının %37 üzerine çıkarak 542 milyar dolara; gelişmekte olan ülkelere girişler ise bu güne kadar kaydedilen en yüksek rakam olan 334 milyar dolara yükselmiştir. İngiltere'ye DYSY girişleri 108 milyar dolardan 165 milyar dolara çıkmış ve bu da İngiltere'yi 2005 yılının en çok yatırım çeken ülkesi konumuna getirmiştir. İngiltere'de 165 milyar dolar ile ikinci en büyük DYSY girişine sahip olmuştur. Bunun en büyük sebepleri arasında Shell Transport ve Trading (İngiltere) ve Royal Dutch Petroleum (Hollanda) şirketlerinin 74 milyar dolarlık evliliği gelmektedir.

İngiltere'yi ufak bir düğmeye rağmen Amerika Birleşik Devletleri izlemiştir. Gelişmekte olan ülkeler arasında ise geçmişt yılın girişler tarafında de iklik olmaması, Çin ve Hong Kong (Çin) ile birlikte lider konumunu devam ettirmiştir. Çin'i; Singapur, Meksika ve Brezilya izlemiştir. Bölgesel olarak; 25 üyeli Avrupa Birliği en favori yatırım bölgesi olarak karşımıza çıkmıştır ve 422 milyar dolarlık DYSY girişleri ile dünya toplamının yarısını çekmiştir. Güney, Doğu ve Güney Doğu Asya 165 milyar dolarlık bir yatırım almıştır. Kuzey Amerika 133 milyar dolar, Güney ve Orta Amerika 65 milyar dolar DYSY çekebilmiştir. Batı Asya ise % 85'lik rekor artışla 34 milyar dolar yabancı sermaye çekmiştir.

Dünyadaki DYSY çıkı ları ise 779 milyar dolar olarak gerçekle mi tir. Geli mi ülkeler bu çıkı lar yine ana kayna ı olarak kar ımıza gelmi tir. 2005'te Hollanda 119 milyar DYSY çıkı ı gerçekle tirmi tir. Hollanda'yı ngiltere ve Fransa takip etmektedirler. Aynı zamanda geli mekte olan ülkelerin gerçekle tirdikleri DYSY çıkı larında da kayda de er artı lar ya anmı tur. Bu da geli mekte olan ülkelerin DYSY kayna ı olarak dünya ekonomisindeki önemlerinin giderek artaca mın bir i areti olarak ortaya çıkmı tur. Geli mekte olan ülkelerden DYSY çıkı ı 133 milyar dolar seviyesinde olmu tur bu da dünya toplamının %17'sine denk gelmektedir.

2005 yılında dikkat çeken bir di er konu yukarda belirtildi i gibi birle me ve satın almalarındaki 2000 yılına en yakın rakamlara ula ılmasıdır. Dünyadaki DYSY seviyesini tetikleyen de yine bu satın almalar ve birle meler olmu tur. UNCTAD'ın 2006 yılı “Dünya Yatırım Raporu”na göre Sınır ötesi birle me ve satın almalar 2004 yılına göre %88 artı la 716 milyar dolar olmu tur. Aynı zamanda yapılan anla maların sayısı da %20 artı la 6134'e çıkmı tur. Bu yükselmenin sebebi olarak 2005 yılında hisse senedi piyasasını toparlanması sonucu ortaya çıkan birkaç esas i leme ba lanabilir. De eri 1 milyar doların üzerinde olan 141 dev anla ma yapılmı olup 2000 yılı rekoruna en çok yakla ılan yıl olmu tur. Dev anla maların toplam de eri 454 milyar dolar ile 2004 yılının iki katından daha çok olmu tur ve toplam birle me ve satın almaların %63'ünü olu turmu tur.

Dünyada genellikle DYSY giri leri belirli sektörlere olmu , son yıllardaki e ilimlerden de beklenece i gibi hizmetler kalemine yapılmı tur. UNCTAD'ın 2006 yılı “Dünya Yatırım Raporu”na göre hizmetler kalemi ve onların içinde finans telekomünikasyon ve emlak sektörü en çok yabancı yatırım giri i olan sektörlerdir. Hizmetler kaleminin yükseli i önceki yıllarda da kar ımıza çıkan bir durumdur fakat burada önemli olan üretim sektöründeki keskin dü ü ve petrol gibi birincil mallarda ya anan artı tur.

Di er önemli bir nokta da Batı Asya'daki ülkelerin DYSY giri lerindeki daha önceden görülmemi artı olmu tur. Yukarıda da belirtildi i gibi bölgede artı 2005 yılının yaklaşık %85'i gibi rekor bir artı la 34 milyar dolara yükselmiştir. Bu yükseli te yüksek petrol fiyatları sonucu petrol ülkelerinin artan gayri safi milli hasıllarının etkisi büyük olmu tur. Aynı zamanda özelle tirmeye olan yabancı sermaye talebini arttırmak için daha liberal düzenlemelerin yapılmasının da etkisi olmu tur. Yine 2005 yılında Türkiye'deki Telekom özelle tirmesi yükseli i sa layan özelle tirmelerden birisi olmu tur. Birle ik Arap Emirlikleri 12 milyar dolar ile en büyük sermaye giri i olan ülke iken dev sınır ötesi birle me ve satın almaların görüldü ü Türkiye onu takip etmiştir. Özellikle Finansal alanda çok büyük hacimli satın almalar görülmü tür.

Sonuç olarak 2005 yılında dünyada artan bir DYSY e ilimi görülmü tür. Özellikle irket birle me ve satın almalarından olu an hareketlilik bu artı ı tetiklemi tir. Ayrıca geli mekte olan ülkelerin de DYY çıkı larında artı lar olmu tur. Hizmetler kaleminde, finans ve telekomünikasyon bunun yanında do al kaynaklar dedi imiz birinci kalem malların oldu u sektörlerde önemli artı lar olmu tur. Benzer etkilerin e ilimde devam etmesi ile beraber 2006 yılında da benzer artı lar öngörülmü tür.

2006 yılında ise yabancı yatırımların yine canlılı ını korudu u görülmektedir. Büyük ekonomilerin sa lıklı geli mesi, irketlerin yüksek karlılı ı, genelde görülen düşük faiz oranları; yüksek hisse senedi fiyatları ve yüksek emlak fiyatları piyasaların bu kadar hareketli bir noktaya gelmesi için ba lı ca sebeplerdendir.

Küresel olarak DYSY giri leri 2006 yılında arda üçüncü yılda büyüyerek UNCTAD'a göre 1,306 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Bu da 2005 yılına göre yaklaşık %38'lük bir artı a kar ılıklı gelmektedir. Geli mi ülkelerdeki DYSY giri leri 2006'da %45 artarak 857 milyar dolar civarına yükselmiştir. Avrupa Birli i ise yine en büyük evsahibi bölge olarak kar ımıza çıkıp tüm dünyadaki tüm DYSY giri lerinin %45 ini almı tır (UNCTAD,

2007,[http://www.unctad.org/Templates/Webflyer.asp?docID=7993&intItemID=2068](http://www.unctad.org/Templates/Webflyer.asp?docID=7993&intItemID=2068&lang=1)
&lang=1, 03.09.2007)

irketler piyasa artları bu şekilde olunca, uluslararası yatırım kabiliyetlerini mümkün oldukça çok kullanarak ve genellikle satın almalara giderek karımıza çıkmırlardır. 2005 yılından farklı olarak 2006 yılında görülen farklı bir unsur da Amerikan dolarının düşük degeridir. Bu da özellikle A.B.D.'de yabancı firmaları ve diğer dolar eksenli ekonomilerin aktif yatırım stratejileri belirlemelerine neden oldu. 2006 yılında Dünya yatırımlarını artmasını sağlayan bir diğer önemli faktör de gelişmekte olan ve yükselen ekonomilerin DYSY çıkışlarındaki kayda değer artıdır. Birkaç yıldan beri süre gelen yükselen ekonomilerdeki birkaç çokuluslu şirket (Brezilya ve Hindistan) sınır ötesi şirket alımları sayesinde böyle bir artış olmuştur. Yine benzer gelişimdeki Çin gibi ülkeler de globalleşme stratejileri çerçevesinde ulusal firmalarını yatırımlarını yurtdışında yapmaları konusunda cesaretlendirmektedirler. (OECD, 2007, 1-2)

2006 yılında karılaştıran diğer bir gelişme de hareketliliği giderek yükselen yeni çeyit bir yatırımcı kitlesinin küresel yatırım stratejileri olarak karımıza çıkan hedge fonları ve girişim sermayesi şirketleri olmuştur. 2006 ve 2007 yılında meydana gelen şirket evliliklerinin de büyük bölümü bu tip şirketlerin global yatırım arayışları sonucunda gerçekleşmiştir. Aynı zamanda deşien uluslararası çevre ile beraber politikacılar, bazı ülkelerde globalleşmenin sonuçları ile ilgili kuşakları da hesaba katmak zorunda kalmırlardır. Özellikle ulusal şirketlerin satılması konusunda toplumda bazı tepkilerin de görüldüğü aşıktır. Hatta bazı ülkeler ulusal güvenlik için DYSY girişileri ile ilgili uygulamalarını sıkılaştırmaya başlamıştır. Sonuç olarak bu tarz olumsuz politik akımlara rağmen DYSY hareketlerinde herhangi bir yavaşlama görülmemektedir hatta 2006 yılı verileri büyük bir canlılık göstergesi olmuştur. (OECD, 2007, 2).

DYSY çıkışları ise A.B.D. 'nin 2005 yılındaki düşüşü atlatması ile tekrar yükselişe geçmiştir. Bu dönemde A.B.D.'nin yaptığı DYSY çıkışlarının 216 milyar dolar civarında olmuştur.

Tablo 1 DYY Hareketler, bölge ve ekonomiye göre, 2004–2006

(Milyon dolar)	DYY Giriş				DYY Çıkış			
	2.004	2.005	2.006	2.007	2.004	2.005	2.006	2.007
Bölge/Ekonomi								
Dünya	742.143	958.697	1.411.018	1.833.324	877.301	880.808	1.323.150	1.996.514
Gelişmiş Ülkeler	418.855	611.283	940.861	1.247.635	745.970	748.885	1.087.186	1.692.141
Avrupa	209.203	505.473	599.327	848.527	394.468	689.788	736.861	1.216.491
-								
Avrupa Birliği	204.245	498.400	562.444	804.290	359.920	609.267	640.542	1.142.229
- Diğer								
Gelişmiş Ülkeler	4.957	7.073	36.882	44.237	34.547	80.521	96.320	74.262
Kuzey								
Amerika	135.462	131.740	299.466	341.494	301.657	44.988	260.781	367.605
Diğer Gelişmiş								
Ekonomiler	74 191	-25.930	42.069	57.615	49 846	14.109	89.544	108.045
Gelişmekte olan								
ekonomiler	283 030	316.444	412.990	499.747	117 336	117.579	212.258	253.145
Güney Doğu								
Avrupa ve BDT	40 258	30.791	57.167	85.942	13 995	14.345	23.706	53.210

Kaynak:UNCTAD,

<http://www.unctad.org/Templates/Webflyer.asp?docID=7993&intItemID=2068&lang=1>, 2009

A.B.D yine 2005 yılında DYSY çıkı larında ya adı ı dü ü lerden sonra hem DYSY giri lerinde hem de DYSY çıkı larında 2006 yılında birinci olmu ve en yakın rakibi Fransa'dan iki kat daha fazla çıkı gerçekle tirmi tir. A.B.D'nin giri leri ise 184 milyar dolar civarında olmu tur ve 2005 yılında ngiltere'ye giden liderli i tekrar ele geçirmi tir (OECD,2007,4). ngiltere ise satın alma ve evliliklerden en çok etkilenen ülke olarak kar ımıza çıkmaktadır ve 140 milyar dolar DYSY giri i ya amı tir.

Bu sürede Batı Asya'da ise DYSY akımları hem giri hem çıkı olarak artı e ilimini sürdürmü tür. Türkiye ve petrol zengini olan Körfez devletleri DYSY giri lerini çekmeye devam etmi ve jeopolitik belirsizliklere ra men rekor seviyeye ula mı tir. Enerji üretimi alanları ve hizmetler kalemi yatırımcılar tarafından en çok hedeflenen sektörler olmu tur. Bölgeden olan DYSY çıkı ları ise körfez ülkeleri

Özellikle Birle ik Arap Emirlikleri sayesinde önemli ölçüde artı göstermi tir.(UNCTAD,2007, <http://www.unctad.org/Templates/Webflyer.asp?docID=7993&intItemID=2068&lang=1>, 03.09.2007).

Son yıllarda kar ıla ılan en önemli geli melerden biri de do al kaynaklar ve bunlara ili kin endüstrilerdir. Birçok olumsuz geli meye ra men bu sektördeki yabancı ilgisi azalmadan sürmektedir. Bu sektördeki geli meler arttıkça buradaki yatırımcılar için fırsatlar artacak ve yeni endüstriler olu acaktır.

2007 yılına gelindi inde ise UNCTAD'ın 2008 yılı yatırım raporuna göre 4 yıldır devam eden yükselme e ilimi devam etmi ve yabancı sermaye giri leri dünya çapında yüzde 30 artı la 1,833 milyar dolar seviyesine çıkmı tur. 2007 yılındaki bu yatırım giri leri aynı zamanda tüm zamanların rekoru olmu tur. 2007 yılının ikinci yarısında ortaya çıkan finansal krize ra men artı e ilimi devam etmi tir ve tüm ülke gruplarında artı olmu tur. Geli mi ülkelere olan yabancı sermaye giri leri 1,248 milyar dolar seviyesine çıkmı tur. Amerika Birle ik Devletlerinin en büyük yabancı sermaye çeken ülke konumu de i memi onu; ngiltere, Fransa ve Kanada izlemi tir.

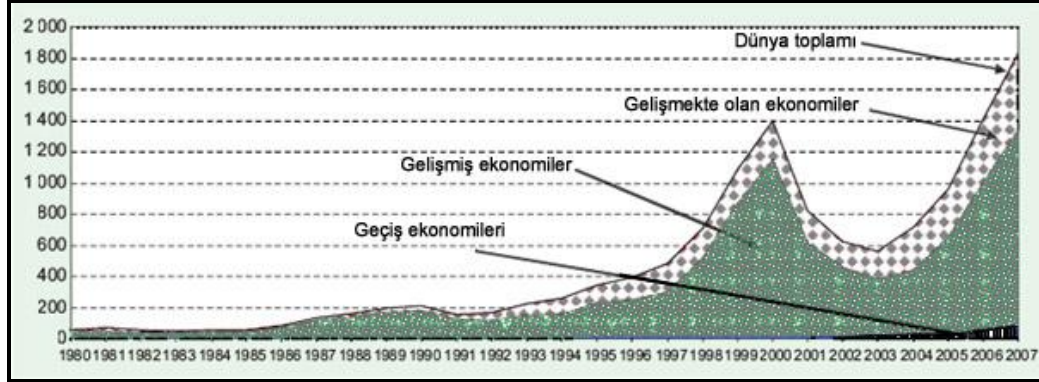
Geli mekte olan ülkelerde ise do rudan yabancı sermaye yatırımı giri leri, 2006 yılına göre yüzde 21 artı la imdiye kadarki en yüksek seviyesi olan 500 milyar dolar seviyesine çıkmı tur. Geli mekte olan ülkeler arasında en çok yabancı yatırım çeken ülkeler Çin, Hong Kong (Çin) ve Rusya Federasyonu olmu tur. Devam eden sınır ötesi irket evlilikleri 2007 yılındaki artı ların yine en büyük sebebi olmu tur.

Amerika Birle ik Devletleri'nde 2007 yılının ikinci yarısında ortaya çıkan mortgage krizi ile birlikte birçok ülkede likitide sorunları ortaya çıkmı , bu da kredi maliyetlerinin artmasına sebep olmu tur. 2007 yılında tam olarak uluslar arası irketler tarafından hissedilmese bile 2008 yılı ile birlikte irketlerin yatırım yapmalarında ve mevcut yatırımların finansmanında sıkıntıların ya anaca ı görülmektedir. Bundan dolayı makro seviyede do rudan yabancı sermaye yatırımlarında bir yava lama görülebilecektir. Aynı zamanda doların hızlı de er

kayıyla beraber Amerika Birle ik Devletleri' ne yönelik yatırımlarda da keskin bir dü ü kaçınılamaz olacaktır (UNCTAD, 2008,7).

Dünya ekonomisindeki yava lama ve bu çalkantılı süreç geli mi ülkelerdeki finansal piyasalarda ve borçlanma artlarında likidite krizleri olu masına sebep olmu tur. Sonuç olarak irket birle meleri yava lamaya ba lamı ve 2008'in ilk yarısında 2007 yılının ikinci yılına göre yüzde 29 azalmı tur. UNCTAD'ın tahminlerine göre 2008 yılında %10 kayıpla 1,600 milyar dolar civarında olaca ı tahmin edilmektedir.

ekil 1 Dünya ve Ekonomi Gruplarına Göre Do rudan Yabancı Sermaye Giri leri, 1980 - 2007 (milyar dolar)

Kaynak: UNCTAD, W R, 2008, s.3

2.1.1.3 Çok uluslu irketler ve Küreselle me

Çok uluslu irketler (ÇU), ana ülkenin yanı sıra ba ka ülkelerde ubeleri bulunan, ubeleri üzerinde sahip oldu u sermaye, aynı ve gayri maddi haklar ölçüsünde denetim gerçekte tiren ve çe itli uyruklarda profesyonel yönetici ve uzman istihdam eden irketler olarak tanımlanmaktadır. ÇU 'lar uluslararası tırılmı bir yönetimi olan, dünyada en yüksek kazancın oldu u yerlere yerle en ve ulusal bir kimli i olmayan kurulu lardır (Güne , 2006, 14-15)

Ticaretin serbestle mesi ve sınırların kalkması, firmalar için co rafi pazarı dünya pazarı haline getirmi tir. Co rafi pazar dünya pazarı olunca, rekabet küresel

düzyeyde gerçekle mektedir. Küreselle me rekabeti artırdıkça irketler yeni ürünler geli tirip ayakta kalabilmek için konularında uzmanla mı di er irketlerle birle meyi tercih etmektedirler. Daha büyük sermaye, daha büyük borçlanabilme kapasitesini ve daha fazla yatırı mı beraberinde getirmekte bu da yeni irketin küresel arenadaki rekabet gücünü artırmaktadır. Bir ba ka deyi le, küresel rekabetin geli imi, pazar beklentilerinin gerçekle memesi ve kr marjlarının dmesi firmaları uluslararası i birli ine, ba ka firmalarla birle meye veya ortak giri imler kurmaya itmektedir. Firmalar; birle meden, teknolojik geli im sa lamayı, ortaklık yapılarını güçlendirmeyi, kurumsalla ma yolunda geli im sa lamayı, a ır ı kapasite ve durgunlu u a mayı beklemektedirler (DPT, 2000, 12).

U 'ların mülkiyet yapıları da farklılık gösterebilmektedir. Genellikle yabancı ülkedeki ube mülkiyetinin yüzde 100'ne sahip olmayı arzu etmektedirler. Ancak, o u durumda ev sahibi ülkenin koydukları kısıtlamalar nedeniyle yerli özel veya resmi irketlerle ortaklık (joint ventures) kurmak zorunda kalabilmektedirler. Bu ortak giri imler içinden yabancı sermayenin payı ise yüzde 1'den yüzde 99'a kadar de i ebilmektedir. (Seyido lu, 1996, 661)

Bu noktada da küreselle me sürecinin dikkati çeken bir ba ka yönü ise, üretim faaliyetlerini bütün bir dünya co rafyasına yayan uluslar üstü (supranational ya da transnational) ya da çok-uluslu dev firmaların, bu sürecin bir dünya sistemi olarak yerle mesinde oynadıkları belirleyici roldür. Tüzel ki ili i olsun, olmasın ana irketleri ve onların yabancı i tiraklerini kapsayan irketlere uluslar üstü irket denmektedir (UNCTAD, 2008, 249). Ek 1'deki tabloda varlıklarına göre ilk 40 irkete ili kin tablodan görülebilir. nemli olan husus, bilim ve teknolojiye egemen ülke kökenli bu firmaların günümüz teknolojisinin -dünya teknolojisinin- fiili sahipleri olmalarıdır. Söz konusu firmalarca sahiplenilmi olan dünya teknolojisi üzerindeki haklar, uluslararası bir düzenleme ile de güvence altına alınmı tır. Bütün bunlar, Türkiye gibi ülkeler açısından önemle kaydedilmesi gereken noktalardır. Zira teknoloji transferi bu tarz çok uluslu dev firmalar tarafından gerçekle tirilecektir. Bu tür firmaların, ileri sanayi ülkeleri dı ında AR-GE birimi kurdukları da zaman zaman görülmektedir; ancak böyle bir e ilimin gerçekle mesi, her eyden önce, o ülkenin

hem belli bir gelişim düzeyine ulaşması, hem de o ülkedeki beyin gücünün önemli ölçüde ucuz olmasına bağlıdır. Bu durumda bile, kurulan ARGE birimindeki faaliyet, genellikle ana firmanın belirlediği hedefler doğrultusunda örgütlenmiştir. Yapılan iş bütünü kendisi değil, bir parçasıdır ve bir tür ara tırma taeronlu olarak tanımlanabilir. Ancak, gerçek anlamda ara tırma ve geliştirme yeteneğinin olması bu yöntemle mümkün olmayabilir. Gümrük duvarlarının ve geleneksel korumacılığın giderek kalktığı bir dünyada rekabet edebilmek için asıl belirleyici olan, yeni ürün ve üretim yöntemleri, yeni yönetim teknikleri ve yeni teknolojiler geliştirmeye yönelik, bütünsel bir yeteneğin kazanılmasıdır. Üretici firmaların, kısaca inovasyon yeteneği olarak anılan yeteneği kazanabilmeleri ise, ancak, kendilerinin de somut bir yeni ürün ya da üretim yöntemi, yeni bir sistem geliştirmek ya da mevcutlarını iyileştirmek üzere AR-GE'ye başlamalarıyla mümkündür. Bunun ön koşulu ise, mensup oldukları ülkenin, ulusal inovasyon sistemini kurmasıdır (DPT, 2000, 3-4).

Küreselleme sürecinde ÇU'lar açısından şirket birleşmeleri ve şirketlerin elde etmesi gibi faaliyetler de yoğunlaşmaktadır. Şirketler, yeni piyasalara erişme, piyasada güç ve üstünlük sağlamak, oluşan güç birliği yoluyla verimliliklerini artırma, ortaya çıkan riskleri yayma ve yeni fırsatları değerlendirme amacıyla bu faaliyetleri gerçekleştirmektedirler. Birleşme ve satın alma anlaşmalarının çoğu mal ve hizmetler, telekomünikasyon, finans, sigorta ve medya alanlarında gerçekleştirilmektedir (Aktan ve diğerleri, 1999, 114). Ek 2'de sektörlerle göre şirket evlilikleri tablosunda 2007 yılındaki toplam şirket evlilikleri izlenebilmektedir. Ek 3'de dünyada 3 milyar doların üzerindeki şirket evlilikleri bulunmaktadır.

Küresellemenin en büyük temsilcilerinin başında ÇU'lar gelmektedir. Küreselleme ve ÇU'ların popülerleşmesi arasında yakın bir bağlantı vardır ve bu bağlantı yerelde genellikle doğrudan ve portföy yabancı sermaye yatırımları olarak karşımıza gelmektedir.

2.1.1.4 Yabancı Sermayenin Ülke Ekonomisine Etkileri

DYSY ' nin yapıldı ı ülke ekonomisinin belirli unsurları üzerine etkileri vardır. Bunlar olumlu etkiler olabildikleri gibi olumsuz sonuçlar da olabilmektedir. Bunları birkaç ba lık altında izlemek mümkündür:

2.1.1.4.1 Milli Gelir Etkisi

DYSY'nin temel etkisi, ev sahibi ülkenin milli gelirine olan net katkısıdır. Milli gelir etkisiyle çok yakından ilgili olarak, do rudan yatırımların ev sahibi ülkenin ödemeler dengesi üzerinde yaratmı oldu u etkide oldukça önem ta ımaktadır. Çünkü yabancı sermaye ülke içinde üretimde bulunmaktadır. Bu üretim miktarı üphesiz ülkenin gayrisafi milli hasılasına dahildir. Burada dikkat edilecek nokta, yabancı sermayenin üretimde kullandı ı tüm girdileri kendisinin üretip üretmedi idir. Bu girdilerden bir kısmı ülke dı ından getiriliyorsa, yabancı sermayenin dı arıdan ithal etmi oldu u girdilerin GSMH' dan dü ülmesi gerekecektir (Özkan, 2005, 53).

Yabancı sermaye yatırımlarının gerçekleşmesi durumunda ülke içinde üretimin gerçekleşmesi ile birlikte ülke ekonomisine katkıda bulunacaktır. Ancak yabancı sermayeli yatırımın ülke ekonomisine net katkısı, do rudan yatırımın çıktısından, girdilerin dü ülmesi ile bulunmaktadır. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken husus yerli üretim faktörlerinin (i gücü gibi fırsat maliyetlerinin) de dikkate alınması gerekmektedir. Bu durumda yabancı sermayeli yatırımların net katkısı bir ekilde tespit edilebilmektedir (Yorulmaz, 2006, 76) .

2.1.1.4.2 Ödemeler Bilançosu Etkisi

Öncelikle, fabrika kurmak için ülkeye gelen ilk kurucu yatırım sermayesi bir defaya mahsus olmak üzere ev sahibi ülkenin ödemeler bilançosuna olumlu katkıda bulunmaktadır. Do rudan yatırım üretime ba ladı ı zaman gerek ihracat yoluyla gerekse ithal ikamesi ekinde ödemeler bilançosuna katkıda bulunmaya devam

etmektedir. Di er taraftan do rudan yatırım gerçeikle tiren irket üretime devam edebilmek için bazı girdilerini ithal etmek zorundadır. Bu da ödemeler dengesi üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır (Karluk,1987, 423).

DYSY ülkeye giri i özellikle Türkiye gibi ödemeler dengesi açık veren, tasarruf ve döviz açığı bulunan ülkelerin ekonomilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu do rultuda yabancı sermayenin katkıları Türkiye'nin ödemeler dengesi üzerinde olumlu katkı yapmaktadır. Özellikle finans alanındaki giri ler ve yabancı bankaların verdikleri proje finansman kredileri fon ihtiyacının kar ılanası açısından avantaj sağlayabilmektedir (Altun,2006, 73) .

Aynı ekilde yabancı sermayeli firmaların karlarını yurt dışına transfer etmesiyle beraber ödemeler dengesi üzerinde uzun vadede olumsuz bir etki de görülebilmektedir. Ayrıca kriz döneminde yabancı sermaye yine ödemeler dengesine negatif etkide bulunabilir.

2.1.1.4.3. stihdam Etkisi

Yabancı yatırımlarının ev sahibi ülkedeki istihdam düzeyine etkileri ülkenin geli mi lik seviyesine göre farklılık göstermektedir. Geli mi ülkelerde yatırımların gerçeikle me tarzı önem ta ırken, geli mekte olan ülkelerde (GOÜ) yabancı sermayenin beraberinde getirdi i üretim ve yönetim teknikleri önem kazanmaktadır. Geli mi ülkelerde yeni i yerleri açılması dolayısıyla yeni istihdam olanakları sa laması, mevcut i yerlerinin ÇU ' lar tarafından devralınmasına tercih edilirken, GOÜ'lerde emek yı ın üretim tekniklerinin kullanılması istihdam sorununun çözüm bakımından tercih edilmektedir (Efe, 2002, 23) .

Birçok ülkede gayri safi milli hasıla (GSMH) büyümesi ve i sizli e ili kin veriler, istihdamın sürekli ekonomik büyümenin gerisine kaldı nı göstermektedir. sizlik içinde büyüme olarak adlandırılan bu durum, hem sanayile mi hem de geli mekte olan ülkelerin önemli sorunları durumundadır. Bütün ülkeler bu sorunlarla ba etmeye çalı rken i gücü verimlili i geli mekte olan ülkelerde oldukça

dü ÷ kalmaktadır (Kovancılar 2003, 10). Bu durum için birçok sebep sayılabilirken bu durumda DYSY büyük etkisi olacaktır ve verimlili i arttırabilecektir.

Yabancı yatırımın üretti i malların yerli endüstrilerde girdi olarak kullanılması ve di er girdilerin yerli endüstrilerden sa lanmasının yanında piyasaya yabancı irketlerin giri inin aynı endüstride bulunan yerli firmalar açısından yarattı ı rekabet, istihdama dolaylı katkı sa layabilir (Alpar, 1980, 126) .

2.1.1.4.4 Teknoloji ve Yönetim Bilgilerine Etkisi

DYSY getirece i en önemli katkı teknoloji etkisidir. 1960'lı yıllarda Japonya, yabancı sermayenin bir ülkeye sundu u sermaye, teknoloji ve yönetim becerisini içeren paketten yalnızca teknolojiyi alarak ekonomisini hızla geli tirmi tir. Büyük maliyetlere varan teknoloji üretimi geli mi ülkelerce imal edilmekte ve di er ülkelere gerek kiralama gerekse satı suretiyle transfer edilmektedir. Ancak bilinmeyen bir eyin satın alınmasındaki zorluklar, engelleyici hükümet politikaları, pazarın küçük olması ve bunun sonucu sanayi altyapısının bulunmayı ı teknoloji transferini zorla tırmaktadır (Yılmaz, 1988, 53).

Bilgi ve ileti im teknolojilerinin geli mesi, küreselle me sürecinde üretimin hızla artmasında anahtar faktördür. leti im maliyetlerindeki keskin dü ü ler yanında, ula ım maliyetlerindeki paralel dü ü ler, üretim sisteminin dü ÷ maliyetli bölgelere yeniden kayması yoluyla üretim maliyetlerinin asgariye inmesini mümkün kılmaktadır (Kovancılar, 2003,11).

Yatırımı yapan yabancı sermayeli kurulu lar yabancı sermaye ve teknik bilgi ile birlikte ço unlukla yönetici ve üst seviyede teknisyen niteli indeki personeli de yatırım yapılan ülkeye getirmektedir. Geli mekte olan ülkelerdeki giri imciler, yapmayı bilmedikleri bazı eyleri onlarla beraber i yaparak onlardan ö renmektedir. Yabancı sermaye bankacılık, ihracat, üretim ve teknoloji konusundaki yönetim ve i letmecilik bilgisini de yaygınla tırmaktadır (Candemir, 2006,58).

Az geli mi ve geli mekte olan ÷lkeler mevcut mallarını rekabet artlarına uygun olarak üretmesi için yeni teknolojiye ihtiyaç duymaktadır. Fakat gerekli yatırım yapılamadı ı için teknolojik alan da geli melere rastlanmaz. Bu noktada DYSY devreye girerek ÷lkelerin teknoloji aç ını yapaca ı teknoloji altyapı çalı maları ile yenileyecektir. Böylece kendi imkanları ile teknolojiye ula ma imkanı olmayan ev sahibi ÷lke teknolojiye ula mı olacaktır.

2.1.1.4.5 Tasarruf ve Yatırım Etkisi

÷lkerlerin refaha ula malarının ölçütü olarak fert ba ına dü en milli gelir kullanılmaktadır. Fert ba ına dü en milli gelir, reel olarak arttıkça ÷lke refahının da arttı ı kabul edilir. Fert ba ına milli gelirin artırılması üretim kapasitesinin geni letilmesiyle, bu da her yıl bir öncekine oranla yatırımların artırılması ile mümkün olmaktadır. Bunun anlamı ekonomide her yıl yaratılan toplam kaynakların belli bir kısmının tüketilmeyerek yatırımlara ayrılması demektir. Bu yatırımlara ayrılan kısım ekonominin gerçek tasarruflarını olu turur (Akdi , 1988, 70).

Az geli mi olan bir ÷lkenin en belirgin özelli i, sermaye birikiminin yetersiz olmasıdır. Sermaye birikiminin yetersiz olmasından dolayı yabancı sermayeye yönelen ÷lkeler, ekonominin durumuna göre kabul edecekleri sermaye miktarını saptarlar. Bu miktar genellikle yüksek bir seviyede saptanır ancak yatırımcının bazı pazar risklerini ta ımasından dolayı genellikle saptanan sermaye miktarlarının altında bir sermaye giri i gerçekleşir (Tekin, 1988, 233).

Geli mekte olan ÷lkeler geri kalmı lık kısır döngüsünü kurabilmek için yatırımlarını arttırmak zorundadırlar. Yatırımlarını arttırmak için gerekli tasarruf birikiminden ise yoksundurlar. Bu ÷lkelerin kalkınma süreçlerinde kar ı kar ıya kaldıkları bu tasarruf – yatırım darbo azı veya sermaye yetersizli i bir ölçüde dı arıdan ÷lkeye yapılacak tasarruflar ile ortadan kaldırılabilir. Di er bir deyi le yabancı sermaye iç tasarruf darbo azını geni letmek için kullanılabilir önemli bir kaynaktır. Bu sermaye yetersizli ini hibe veya dı borç temini ile gidermek dü ünülebilir. Ancak ÷lke bakımından, hibenin politik, dı borçların da ekonomik

sonuçları bu tür sermaye transferlerini yabancı sermayeye göre daha az çekici yapmaktadır (Akdi , 1988, 71).

2.1.1.4.6 Uluslararası İlişkiler Etkisi

Yatırımlar ile ülkenin dışı alemle münasebetlerinin iktisadi ve siyasi boyutu giderek geni leyecektir. Ülkelerin siyasi sosyal durumlarına, ulusal gücüne ba lı olarak yabancı sermayenin etkisi de farklı olabilmektedir. Geli mi ya da belirli bir düzeyin üstünde geli me kaydedebilmi ülkelerde DYSY etkileri farklı olmaktadır. Yatırımlar bu tarz ülkelerde sermayeci devletlere canlılık kazandırır. Yunanistan, Portekiz, spanya gibi ülkelerin AB'ye katılımlarında bu ülkedeki AB ülkeleri orijinli yatırımların etkisi unutulmamalıdır (Ülger, 1988, 267).

Geli mekte olan ülkelere yatırımcı konumdaki devletler siyasal ilişkiler düzenli oldu u sürece etki göstermektedir. Di er taraftan sermaye gücünü elinde bulunduran ülkeler evsahibi ülkelerdeki yatırımlarını gözetebilmek için uluslararası siyasi alanda, uluslararası kurulu larda toplantılarda evsahibi ülkeyi daha aktif ve yakın ilişkiler içerisinde görebilmektedir.

2.2.2. Dünya'da Sigorta Endüstrisi

Dünya'da finansal açıdan oldukça büyük fon gruplarının ba ında sigorta irketleri gelmektedir. Sigorta sektörünün dünyada bugünkü yapısına gelmesi uzun yıllar almı tır. Bu bölümde dünyadaki sigorta sektörüne de inilecektir.

2.2.2.1. Dünya'da Geli imi

İlkça 'da, eski Yunan ve Roma'da, ki ilerin bir araya gelerek olu turdukları ve aralarından ölenlerin cenaze masraflarını kar ılamayı amaçlayan birlikler ya da deniz ticaretinde “mü terek avarya” nın ilkel biçimleri, ilk sigortacılık örnekleri olarak nitelendirilebilir (Arslanalp, 2006, 8).

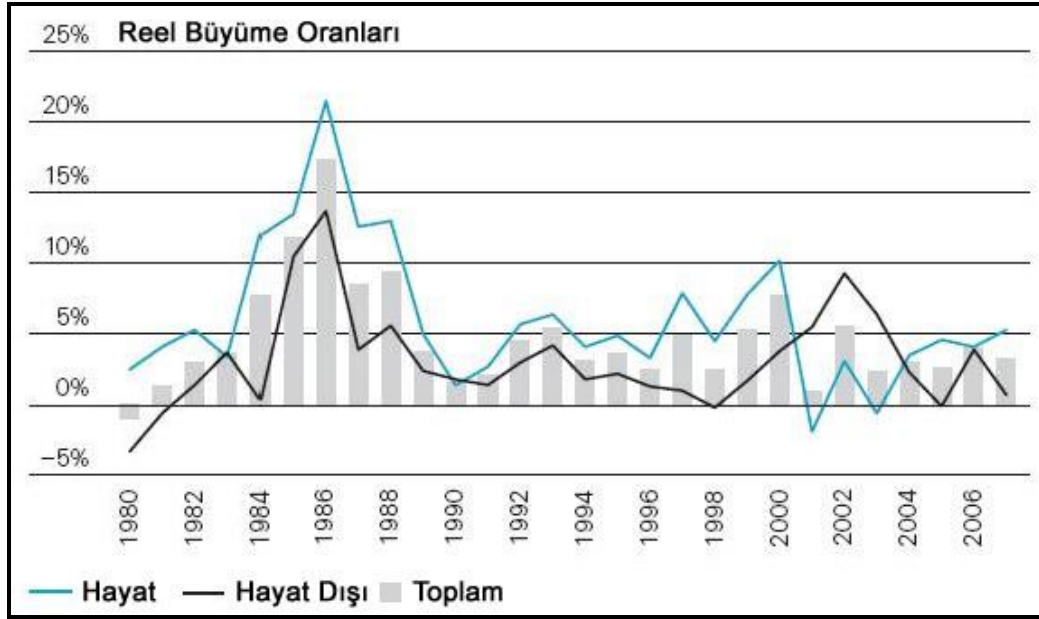
Sigorta talebinin toplumda yayılmasının ve dolayısıyla gelişiminin büyük felaketlerin yaşanması sonrasında kaldığı görülmektedir. Bugünkü anlamıyla sigortacılık fikrinin gelişimi, 1666'da ortaya çıkan bir yangında Londra'nın küle dönüşmesi ile mümkün olmuştur. 17.-19. yüzyıllar modern anlamda sigorta şirketlerinin oluşmaya başladığı dönemdir. Lloyd's kurumu da gelişimini yine bu dönemde gerçekleştirmiştir (Gençosmano lu, 2003, 100).

17. yüzyılda Yangın ve Hayat sigortacılığı gelişirken, 19. yüzyılda ise yoğunluk kazanan sanayi devrimi, sigorta talebini arttırmış ve Tekne, Ferdi Kaza, Mühendislik, Sorumluluk gibi sigorta dalları için uygun gelişme ortamı yaratmıştır. Teknolojik gelişmeye paralel olarak, 1920'lerden başlayarak Kara Taşıtları ve Havacılık sigortaları ortaya çıkmıştır (Nomer, 1997, 30).

2.2.2.2 Günümüzde Sigortacılığın Geçirdiği Süreç

2007 yılı prim büyüklüğü ve karlılığının yüksek olduğu bir yıl olmuştur. Toplam doğrudan prim büyüklüğü yüzde 3,3 büyümüş, hayat sigortası primleri yüzde 5,4, hayat dışı branşlardaki primler yüzde 0,7 artmıştır. Dünya sigorta endüstrisini prim gelirleri 4.061 milyar dolara yükselmiştir. Bu primin 2.393 milyar dolarlık bölümü hayat sigortası, 1.668 milyar dolarlık bölümü ise hayat dışı sigortalardan gelmiştir (Swiss Re, 2008, 3). Makroekonomik etkenler olarak yavaş büyüme yükselen enerji ve yiyecek fiyatları son olarak da hisse senedi piyasalarındaki 2008 sonundaki büyük dalgalanmalar ve ayrıca global ekonomik kriz neticesinde 2008 ve 2009 yılındaki büyümelerin etkileneceği düşünülmektedir. Ancak global krizin etkilerinin sınırlı olacağı ve genellikle daha az yatırıma neden olacağı görülmektedir. Diğer bir önemli konu da artan global enflasyon sonucunda sorumluluk sigortalarındaki maliyet artmasıdır (Insurance Journal, 2008, <http://www.insurancejournal.com/news/international/2008/06/25/91307.htm>)

ekil 2 Reel Prim Gelişimi

Kaynak: Swiss Re, sigma 2008-3,7

2.2.2.3 Sigorta İletmelerinde Pazarlama

Sigorta, bir hizmet pazarlamasıdır. Sigorta endüstrisinde pazarlamaya dönük bir anlayı tan ziyade satı a dönük bir anlayı söz konusudur. Bu nedenle sigorta pazarlaması, sigorta poliçelerinin mü teriye akı nı yönlendiren ve poliçe satı ı sonucunda kar elde edilmesini sa layan bir faaliyet olarak görölmektedir (Arslanalp,2006, 46).

Modern pazarlama anlayı ı, satı anlayı ının mantı nı geçersiz kılmakta ve onun yerine geçmektedir. Bu anlayı ı benimseyen i letmeler hem kendilerine hem topluma yarar sa lamaktadır. Sigorta sektöründe hızlı ya anan rekabet ortamı i letmeleri nasıl satarım dü üncesinden, ne üretirsem satarım dü üncesine getirmeye ba lamı tır. Mü terinin sigorta ihtiyaçlarını daha iyi cevap verilebilecek olan ürünler ara tırılmaya ba lanmı tır. Bu durum sigorta sektörünün satı anlayı ından, pazarlama anlayı na do ru geçi inin bir i aretidir.

Ülkemizde uygulanmakta olan zorunlu sigortalar tür açısından dünya uygulamalarına yakın bir seyir izlemekle birlikte, nicel anlamda olması gereken seviyenin altında görünmektedir. Zorunlu sigortaların sayısı artırılarak hem kamu yararının sigorta mekanizması aracılığı ile korunması amacı daha etkin olarak gerçekleştirilebilir, hem de sigorta kavramının toplumun geneline yayılması sağlanabilir. Fransa'da sadece mesleki sorumluluk sigortaları için 60'dan fazla olan zorunlu sigorta sayısı, ülkemizde sadece 6'dır (Çipil, 2003, 9).

Sigorta ürünleriyle ilgili basit, ama göz ardı edilen önemli bir husus da poliçelerin görünümü ve içeriğidir. Poliçe üzerinde hasar prosedürü ile ilgili ikaz ve bilgilerin sigortalıya net olarak verilmesinin yanı sıra, poliçeler görünüm olarak da daha yüksek standartlarda olabilir. Bir sigorta tüketicisi açısından, hasar durumuna kadar, somut anlamda elde bulunan tek objenin poliçe olduğu düşünülürse şirketlerin poliçe dizaynına ve kalitesine çok daha fazla önem göstermeleri gerektiği sonucuna varılabilir.

Rekabet kavramı, hiç kuşkusuz ki, günümüz dünya sistematinin en kaçınılmaz unsurlarından bir tanesidir. Ancak, Türk sigorta sektöründe yaşanan rekabetin büyük oranda fiyata dayalı bir seyir izlemesi rekabet sınırlarını aşarak doğrudan sektöre zarar veren bir hale gelmiştir. Bu noktada, sadece fiyata dayalı rekabet mantığının sektörü hak ettiği noktaya taşıyamayacağı ortadır. Sigorta şirketleri, hizmet rekabetine odaklanarak, fiyat farklılaşmasının yanı sıra ürün farklılaşması (product differentiation) ile hem sektörü zenginleştirebilir, hem de rekabeti farklı boyutlara taşıyabilecektir.

Sigortacılığın tabana yayılması için standart tüketici-müşterilere yönelik uygun bir pazarlama programı gereklidir. Acentelerin yeterli kalifikasyona sahip olmaması, toplumunda bilinç eksikliği sigortacılığın gelişmesine engel teşkil etmektedir. Bu olumsuz durumun giderilmesi için, stratejik pazarlama programının hazırlanıp, uygulanması ve denetlenmesi bu çabaların bir pazarlama yönetim süreci içinde ele alınması gerekmektedir. Pazarlama yönetim süreci için, pazarlama bilgi sistemine ve pazarlama araçlarına ihtiyaç vardır. Gerekli bilgiler ve istatistikî

veriler toplanıp, ara tırmalar yapılmalı, bunlar bir sistem içinde muhafaza edilip, geli tirilmeli ve gerekti i zaman kullanılmalıdır. Pazarlama ara tırması, ba arılı bir ekilde yürütölmü se, pazarlama faaliyetlerine yol göstermede önemli katkı sa lar. (Arslanalp, 2006, 50). Bunun için sigorta irketlerinin önemli kurumsal kaynak planlaması yatırımlarına gitmesi özellikle bili ime önem vermesi gerekmektedir. Pazarlama faaliyetlerine en büyük destek unsurlarından biri bili im sistemlerinin etkisidir.

Sigorta sektörünün toplum üzerindeki olumsuz izlenimlerini ortadan kaldırmak için halkla ili kiler çalı maları 2 temel amaca dayandırılabilir. Birincisi, sigorta irketlerinin hasar durumlarında mutlak mü teri memnuniyeti ilkesi ile tüketicinin yanında oldu u imajının sa lam bir ekilde sunulmasıdır. Yıllardan beri süregelen “sigorta irketleri hasar ödemelerinden kaçınmak için kurnazca poliçeler düzenler, hasar ödemeyi göze alsalar bile tazminat miktarını azaltmak ve mümkün oldu unca geç ödemek için hareket ederler” ekindeki inanı lar çürütölmeye çalı lmalıdır. Güven üzerine kurulu olan sigorta mekanizması, hasar durumu ortaya çıktıktan sonra ya anılacak olumsuzluklarla son derece a ır yaralar alabilmektedir. Bu konuda ya anılan olumlu geli meler de halkla ili kiler faaliyetleri vasıtası ile geni kitlelere duyurulabilecektir. Böylelikle, reklama göre hem daha fazla etki yaratılabilecek, hem de reklam çalı malarının a ır maliyetlerinden kaçınılabilecektir. nsanların hasar ödemelerinde ya adı ı iyi niyet göstergelerinin medya kurulu larında daha sık yer alması için irketlerin halkla ili kiler departmanlarında medya sektörünü yakından tanıyan uzmanlara yer vermeleri faydalı olabilir (Arslanalp, 2006, 16).

Sigorta yaptırmanın tek sebebi, u ranılacak zararın telafisini ümit etmektir. Hasar olmadı ı sürece sigortacının hizmet kalitesi, sigortalısına gösterece i ilgi ile sınırlı olup, sözleşmenin asıl yükümlölü ünden ba ımsız süreçtir. U ranılan zararın giderilmesinde kullanılacak olan tazminatın süratle alınması sigortalının, acentenin ve sigortacının görevlerini bilmesi ve yerine getirilmesi ile sa lanacaktır (Sergici, 2001, 98). Bu noktada sigorta irketlerinin genellikle belli miktarı a mayan hasarlar için resim ve fatura ile hasarı öderken belli miktarın üzerindeki hasarlarda ba ımsız

bir temsilci olan eksperleri göndermektedir. Ancak mü teri fatura sistemi ile de olsa eksper gibi ba ımsız bir unsur ile de olsa süreci bir bütün olarak algılayıp bu yönde irketlerin performansı hakkında görüş edinememektedirler. Bu noktada irketler de uygulayacakları hasar yönetim sistemleri ile mü terilerini en çok memnun edecek ve irketi zarara u ratmayacak yöntemi geli tirmelidir. Dünyada bununla ilgili birçok uygulama ve standart vardır.

Halkla ili kilerde bir di er unsurda sigortaya kar ı genel bir olumsuz algının kaldırılması ile ilgili durumdur, gerek sigortacılı ın ülkemizde geç ba laması, gerekse de yeterince geli ememesinde "Kadere nanma", "Tevekkül" gibi dü ünçe yapıları önemli bir paya sahiptir (Arslanlp, 2006, 16). Bu önyargılar ise ancak do ru e itim ver reklam stratejileri ile çözülebilmeye ihtimaline sahiptir. Bu noktada iyi halkla ili kiler teknikleri öne çıkmaktadır. Yabancı sermayenin getirdi i altyapı olanakları ile güçlenen sigorta endüstrisinin kullanabilece i halkla ili kiler teknikleri de geli ecektir. Sosyal faaliyetlerde bulunmak sponsorluk vb. faaliyetler bu konuda olumlu etkiler yaratacaktır. Ancak bu noktada irketlerin bireysel fazla kaynak ayrılması gibi çalı maları tek ba ına sonuç getirmemektedir. Özellikle toplumda sigorta algısını geli tirebilmek için devlet ve sektör organizasyonlarının ortak stratejiler belirlemesi gerekmektedir. Bu noktada yabancı sermayenin olumlu katkısı olaca ı açıktır.

Önümüzdeki yıllarda özellikle sektöre yeni giren irketlerinde getirdi i bilgi birikimi ile birlikte endüstride yukarıda belirtilen alanlarda çok önemli geli meler görülmesi muhtemeldir. Özellikle sigortacılı ın en büyük sorunlarından olan fiyat bazlı pazarlama ve rekabet hareketleri yeni süreç içerisinde daha çok ürün bazlı ve bilgi odaklı olarak mü teriye dönük bir uygulamaya dönü ebilecektir. Böylece sektörün sırtındaki en büyük kamburlardan olan prim yetersizli inin azaltılmasına da bu yolla katkıda bulunulmu olacaktır.

2.2.2.4. Sigorta İşletmelerine Devletin Etkileri

Toplumsal ve ekonomik açılarından çok önemli işlevlere sahip sigorta sistemine devlet de ilgi göstermiştir. Serbest ekonomi düzenini benimsemiş ülkelerde bile, devletin sigorta sektörüyle ilgilendiği ve denetim altında tuttuğu görülmektedir (Arslanalp, 2006, 33).

Devletin sigorta sektörüne ilgi ve müdahalesi çeşitli biçimlerde olabilir (Nomer, 1997, 22) :

- Devletin bizzat kendisi sigortacılık faaliyetinde bulunabilir.
- Devlet, sigortacılığı özel kuruluşlara bırakır ve kendisi sadece denetim faaliyetinde bulunur.
- Devlet yukarıda belirtilen iki maddeyi bir arada yürütebilir.

Sigortacılıkta devlet faaliyetleri birkaç şekilde olabilir. Devlet piyasada doğrudan oyuncu olabileceği gibi belli branşlarda kendi organlarına sigorta yaptırmasını zorunlu tutabilir. Ancak devletin piyasada faaliyet göstermesinin çeşitli avantajları ve dezavantajlarından söz etmek mümkündür. Sigorta endüstrisinde doğrudan oyuncu olarak devletin piyasada istikrar sağlama ve fonların güvenli ellerde bulunmasını sağlama tekrar ekonomiye nakledilmesini sağlama gibi olumlu faydaları görünse de pratik olarak devlet sigortacılığının beklenen düzeyde sonuç vermediği görülmüştür. Özellikle serbest piyasa artlarının tüm dünyada yaygınlaştığı bir ortamda devletin endüstride faaliyet göstermesi pek olumlu olarak görülmezken Avrupa Birliği yükümlülüklerine de uymamaktadır. Ayrıca devlet bu şirketlerden elde edeceği vergi gelirlerinden de bu şekilde mahrum kalmaktadır. Geçmiş yıllarda sigorta sektörünün gelişme sürecinde devletin elinde bulunan şirketler benzer sebepler ve sigorta sektörünün dünya ile uyumlaştırılması çalışmaları çerçevesinde özelleştirilme ya da devredilme gibi yöntemlerle satılmıştır.

Tüm bu görüşlerin ışığında, birçok ülkede devlet, sadece belirli dallarda sigortacılığı üstlenmekte olup; faaliyetini, daha çok sigorta sektörünün denetiminde

yo unla tırmaktadır. Zorunlu sigortalar ve büyük çaptaki i lemler dı ında geli mi ülkelerde sigorta endüstrisinde devlet katılımını görememekteyiz.

Sigorta endüstrisinin geli mesi, onun hukuksal düzenlenmesi ile de yakından ilgilidir. Ekonomik kurumlar içinde hukuka en yakın ve onunla iç içe olanı sigortadır. Çünkü sigorta bir mukaveledir. Sigortacı ile sigortalı arasındaki hukuksal ili ki ne denli uygun ve taraflara zarar vermeyecek, tersine onlara güven verecek ekilde düzenlenirse, sigorta fikri toplumda o denli yerle ir ve geli ir (Duman, 1990, 40). Bu noktada irketlerin vaatlerini gerçekle tirip sektöre olan güveni sarsmaması ve mü terileri ma dur etmemesi için sürekli bir devlet denetimi gerçekle mektedir.

Sigorta yaygınla tıkça ki i ve kurulu ların varlıkları sigorta güvencesi altında korundu u gibi, sigortada biriken fonlar yatırımlara aktarılarak ülke ekonomisine kalkınmaya katkıda bulunurlar (Duman, 1990, 41). Dünyada da sigortacılık faaliyetlerini bu boyutlara gelmesinde devlet tarafından yapılan iyi denetim faaliyetlerinin katkısı çok önemlidir.

Devletin sigorta irketleri üzerinde denetimi, sigorta irketinin faaliyetlerinin çe itli a amaları ve yönleri itibariyle olabilir. Öncelikle, irketin kurulu a amasında izin ko ulu, irketin ekli ve sermaye yapısının belirlenmesi, teminat yatırılması ve çalı ma ruhsatı alınması gere i, birçok ülkede yaygın olarak görülen bir uygulamadır. Devlet denetimi, irketin kurulup çalı maya ba lamasından sonra da devam eder. irket yöneticilerinin belirli niteliklere sahip olması, sigorta sözleşmesine ili kin yükümlülükleri ile ilgili olarak teknik kar ılıklı ayırma usulleri devletçe belirlenmektedir. Ancak sigorta irketinin faaliyet süresince yükümlülüklerini kar ılayabilir bir mali yapıya sahip olup bunu koruması en önemli noktadır. Bu konu ile ilgili olarak son yıllarda “Yükümlülük Kar ılılama Yeterlili i ” (Solvency) kavramı önem kazanmı tır. Bazı ülkelerde sigorta fiyatları ve poliçe ko ulları devlet tarafından belirlenmektedir. Devlet denetimi, birçok ülkede, sigorta irketinin tasfiye evresini de kapsamaktadır. Devlet denetiminin, sadece sigorta irketlerini de il, reasürans irketlerini ve sigorta aracılarını da kapsadı ı

bilinmektedir. Ayrıca devlet zorunlu sigortaların yaptırılması gibi noktalarda yine düzenleyici rol üstlenmektedir (Arslanalp, 2006, 36).

Günümüzde Türkiye'de Devlet denetim i ini Sigortacılık Kanunu çerçevesindeki bir yetki ile sigortacılıkla ilgili AB müktesebatına uyum sa lanması ve Özel Sigortacılık Sektörünü düzenleme ve denetleme görevini üstlenen Sigortacılık Genel Müdürlü ü ile Sigorta Denetleme Kurulu'nun idari yapıları güçlenmiştir.

2.2.2.5. Sigorta İletmelerinde Bilgi İm Endüstrisinin Etkileri

Riskin doğasındaki belirsizlik bilgisizlik düzeyinde bir belirsizlik ise bu belirsizliğin yönetilmesi de mümkün değildir. Bilgi yönetimi sayesinde, risklerin yönetimi kolaylaşmaktadır. Sigortacılık faaliyetleri çok yönlü faaliyetlerdir. Bir risk yönetimi olarak işletme disiplini içinde, bir finans kurumu olarak ekonomi içinde ve bir akit olarak yasal düzenlemeler içinde oldukça ayrıcalıklı bir önem taşırken, aynı zamanda bir hizmet sektöründe yer almaktadır. Üretimde olasılık hesapları başta olmak üzere istatistik ve matematik bilimini neredeyse hammadde ve yardımcı madde olarak kullanılmaktadır. Sigortacılığın teknik işletmeleri, kurumsal yönetim sistemi içinde, işletme kabulü, fiyatlandırma, satış, pazarlama ve üretim yönetimi, reasürans yönetimi, tahsilat ve teminatların yönetimi ve toplam kalite yönetimi vb. işletmelerdir. Mali işletmeleri ise daha çok fon yönetim kapsamında yatırımlar ve yatırım gelirlerinin yönetimi ile ilgili işletmelerdir. Sigortada branşlar da çok çeşitlidir. Türk sigorta sektöründe geleneksel birkaç branşta üretim yapılmasına rağmen sigorta ürünleri pek az da değildir. Her ülkede üretimde onlarca gelişmiş ülkelerde yüzlerce tür sigorta güvencesi üretimi yapılmaktadır. Bilginin yönetimi konusunda sigorta şirketlerinin karlılığı en önemli güçlüklerden birisi de çok sayıda ürünün üretimini yüklenmiş olmalarıdır. Ürünlerin çeşitliliği maliyeti sadakati açısından önemli olduğu gibi, sigorta şirketlerinin kendi risklerini yönetmelerine de yardımcı olabilir. Çok sayıda işletme için çok sayıda veritabanı ve çok sayıda ayrı sisteme ihtiyaç vardır. Sistemler arasında entegrasyon zor ve masraflıdır (Çiftçi, 2006, 51-52).

Sigorta şirketleri bilgi yönetimi ile aracılardan en yüksek hizmeti sağlayabileceklerini, böylece, aracılardan da mü terilerine en yüksek düzeyde hizmet verebileceklerini dü ünerek gereken alt yapının yüksek maliyetine katlanırlar (Çitftçi, 2006, 58). Bilgi yönetimini süratle kabullenen ve yüksek maliyetine katlanarak hayata geçiren, i kollarının ba nda sigorta sektörü gelmekle birlikte, on-line üretimle sanal ortamda mü teriye, kendi poliçesini düzenleyerek, şirket ya da aracı ile ili kiye geçmeden poliçe satabilmeyi henüz yaygınla tıramamı tır.

Türkiye'de ara tırma ve geli tirme faaliyetlerinin yok denecek kadar az olması ve bu faaliyetlerin kısa vadede getirisinin olmaması nedeniyle maliyetinden kaçınılması bilgi toplumu olma sürecinde geli imi en önemli etkenlerden birisidir (Çitftçi, 2006, 69). Yabancı sermaye yatırımlarının endüstriye giri i ile birlikte bu alandaki açık zamanla giderilmeye ba lanacaktır.

2.2.TÜRK YE'DE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE S GORTA ENDÜSTRİSİ

Yükselen piyasalar arasında gösterilen Türkiye'de yabancı sermaye yatırımlarının önemi büyüktür. Ülkemizdeki do rudan yabancı sermaye yatırımları genelde finans sektörü a ırlıklı olarak gerçekleşmektedir. Bu alanda da en çok ra bet gören kollardan biri de sigorta endüstrisidir.

2.2.1 Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları

Ülkemiz yabancı sermayenin kalkınma a masındaki büyük etkine ra men önemini geç fark etmi tir. Fakat son yıllarda artan cari açıkla beraber ve sürdürülebilir büyüme için do rudan yabancı sermaye yatırımlarının önemi giderek arttı tır.

2.2.1.1. Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Tarihi Gelişimi

Türkiye ekonomisinde özel do rudan yabancı sermaye yatırımlarının geçmi i elli yıl bile yoktur. Aslında bu süre, fazla uzun bir zaman dilimini ifade etmemekle beraber, Osmanlı Devleti zamanındaki tecrübelerde dikkate alındı ında, Türkiye’de yabancı sermayeli do rudan yatırımların di er bir deyi le yabancı sermaye uygulamasının yaklaşık bir buçuk asırlık bir mazisi vardır. Geçmi in tecrübelerin Türk toplumu üzerinde yarattı ı etkileri ortaya koymadan, uygulamalar konusunda sa lıklı dü ünme imkânı bulunmamaktadır (Karluk, 1995, 325).

2.2.1.1.1 Cumhuriyet Öncesi Dönem

19. yüzyılın sonlarında Osmanlı mparatorlu u’nun ekonomik olarak çökmeye başlaması ve iç kaynaklarının artık sistemi çevirmede yetersiz kalması ile dış kaynak gereksiniminin önemi ortaya çıkmıştır. Osmanlı’nın dış kaynakları dış borçlar ve DYSY’ler olmu tur. Bu dönemde yabancı yatırımlar, çok büyük ölçüde bankacılık, sigortacılık ve hizmet kesimleriyle, demiryolları, elektrik ve su gibi altyapı alanlarında yoğunlaşmıştır. Yabancı yatırımların belirtilen faaliyet alanlarını seçmeleri, kısa dönem karlarının yüksekliği ve o dönemde yabancı yatırım sağlayan şirketlerin stratejik tercihlerinden kaynaklanmıştır. Bu dönemde DYSY’lerin yüzde 68 gibi büyük oranı demiryollarına yapılmıştır ; demiryollarından sonra gelen ikinci önemli alan ise bankacılık ve sigortacılık olmu tur. Bu durum Osmanlı’da para ticaretinin çok karlı olduğunu ve bu çerçevede de yabancı yatırımların güven aradığını göstermektedir (Görgün, 2004, 30).

Bu günkü anlamda yabancı sermaye akışı, 1850’li yıllardaki borçlanmalarla başlamıştır. Gerçi Osmanlı imparatorlu unun ilk borçlanma tarihi 1840 yıllarında çıkarılan hazine tahvillerinin Londra’da bulunan bir bankaya satılması tarihidir. Bu dönemde Osmanlı mparatorlu u ile Rusya arasında uzun bir dönemi kapsayan gerginlikler başlamıştır. Ancak imparatorlu un gerginliğe karşı duracak gücü bulunmamaktadır. Yine bir dönemde İngiltere’de “Anti-Rusya” politikası milli bir politika haline dönüşmüştür. Bu dönemde İngiltere’den borç Osmanlı tahvilleri

satılarak borç salanmıştır. Daha sonra bu borçlanma emilimi bankerler aracılığı ile devam etmiştir (Uluda , 1991, 37).

1875 yılında Sadrazam Mahmut Nedim Paşa, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu güçlükler nedeniyle tahvillere ilişkin faizlerinin yarısının ödenebileceğini kalan yarısının da faizle ileride ödeneceğini açıklamıştır. Bu açıklama borç veren ülkelerde özellikle İngiltere ve Fransa'da tepki ile karşılanmıştır. Bu dönem iç ve dış siyaset bakımından da Osmanlı Hükümetlerinin büyük sorunlarla karşı karşıya olduğu yıllardır. Mahmut Nedim Paşa'nın borçlarla ilgili açıklamalarından hemen sonra Sırplar tecavüze geçmiştir ve Karadağ'da isyan çıkmıştır. Abdülhamit tahta çıkmıştır. Mevcut durumun kötüleştiği görülmüştür. Artan baskılar sonucunda 1881 yılında “Düyunu Umumiye” bir kararname ile kurulmuştur. Düyunu Umumiye Meclisi'nin görevi borçlara karşı gösterilen gelirleri toplamak ve alacaklılara dağıtmak olmuştur (Uras, 1979, 97).

Düyunu Umumiye Meclisinin kurulması ve bazı gelirlerin tahsilinin bu idareye bırakılmasının nedeni planlı bir şekilde dış borçların ödenmesine yöneliktir (Uluda , 1991, 38). Tuz ve tütün tekeli Düyunu Umumiye'ye bırakılmıştır. Düyunu Umumiye Meclisine üye Osmanlı Bankası da tütün işletmelerinin yanında kömür madenleri, demiryolları gibi birçok işletmeye ilgi duymuş ve bankanın kontrolüne geçmiştir. İngiltere ve Fransızların kontrolündeki bankanın faaliyetlerinin artması ile Almanlar 1888 yılında Deutsche Bank ile piyasaya girmişlerdir. A.B.D. bile “Chester projesi ile pazara el atmıştır. Düyunu Umumiye üyesi ülkelerin yatırım ve işletme konusundaki ilgilerinin demiryollarının inşaa ve işletilmesiyle tekelleştirilmesini konusunda yoğunlaştığı görülmektedir (Uras,1979, 99).

Osmanlı Hükümetleri yabancı sermaye için özel mevzuat hazırlamayı gerekli görmemişlerdir. Sadece tescil usul ve şartlarını belirleyen sayılı kanun vardır. Bunlar yabancı anonim şirketleriyle sigorta kumpanyaları hakkındaki 1885 yılında yayınlanan kanun ve yönetmeliklerdir (Uras, 1979, 101).

2.2.1.1.2 Cumhuriyet Dönemi

Osmanlı İmparatorluğu zamanında yabancı sermayeye ilişkin pek olumlu kanı oluşturmamak mümkün olmamıştır. Yeni Türk Devleti kurulduktan sonra, özellikle kamu hizmeti niteliği taşıyan alanlarda faaliyet gösteren yabancı şirketlerin değerleri karlılığında millileştirilmesine gidilmiştir. Millileştirmeler 16 yıl süren ve yabancı şirketlere tazminat olarak 236,5 milyon İsviçre Frangı, 204,5 milyon Fransız Frangı, 34,8 milyon İngiliz Sterlini ve 10,7 milyon Türk Lirası ödemiştir. Cumhuriyet dönemi yabancı sermaye tarihini üç bölümde inceleyebiliriz.

2.2.1.2.1. 1923–1945 Yılları Arası Dönem

Yeni Türk Devletinin yabancı sermaye konusundaki ilk resmi görüşleri, 1923 yılında toplanan İktisat Kongresi'nde açıklanmıştır. Lozan Konferansı'na ara verildiği sırada, İktisat Kongresi 1135 delegesi ile 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında toplanmıştır. İktisat Kongresi'nde yeni Türkiye'nin ekonomik sorunları tartışılmıştır ayrıca, Lozan'da devamı istenen kapitülasyonlar ve diğer imtiyazların kabul edilmeyeceği ifade edilmiştir (Emil, 2003, 110).

Atatürk konferansta yaptığı konu mada;

*“Efendiler,
iktisadiyat sahasında düğünürken ve konu urken zannolunmasın ki, biz ecnebi sermayeye karşı bulunuyoruz. Hayır, bizim memleketimiz çok vasiidir ve sermaye ihtiyacımız vardır. Binaenaleyh kanunlarımıza riayetkar olmak artıyla ecnebi sermayelerine lazım gelen teminatı vermeye her zaman hazırız. Ve ayanı arzudur ki, ecnebi sermayesi bizim sanayimize ve servet-i sabitimize inzımanı etsin”*

demidir.

Yukarıdaki ifadeden de açıkça anlaşıldığı gibi, Cumhuriyetin yeni siyasi kadrosu yabancı sermayeye karşı olmamakla beraber, ülke çıkarlarını gözetmek bakımından gayet dikkatli bir tutum içinde görülmektedir.

Cumhuriyetin kurulduğu dönemde yabancı sermayenin denetiminde 7 demiryolu ortaklığı, 6 maden çıkarma yetkisi, 23 banka, 12 sanayi girişi, 35 ticaretle uğraşan ortaklık ve 11 belediyelere hizmet veren ortaklık olduğu öne sürülmüştür (Görgün, 2004, 31).

2.2.1.2.2 1945–1983 Yılları Arası Dönem

1945 yılına kadar geçen sürede yabancı sermaye ve yabancı sermayeli şirketler konusunda yasal bazı düzenlemeler getirilmiştir. Örneğin 1947 yılında Türk Parasını Koruma Yasası'na ilkin olarak çıkarılan 13 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yabancı sermayenin gelişmesi, amacı, transferleri hakkında ilk düzenlemeler yapılmıştır. 1950 yılında kabul edilen 5583 sayılı yasa ile Türkiye'ye gelen yabancı sermayeye transfer garantisi verildiği gibi, dışarıdan borç alan Türk girişimcilerine de bu borçları için transfer hakkı sağlanmıştır (Emil, 2003, 110). Gerek 13 sayılı karar gerekse 5583 sayılı yasa yabancı sermaye yatırımlarına bu günkü anlamda özendirici tevkifler tanıtmaktan çok uzak kalmıştır. Daha sonra çıkarılan 5821 sayılı yasa ile tanınan yabancı sermayeli şirketlerin toplam karlarının %10'unu transfer edebilme hakkı palyatif bir tevkif unsuru olarak kayda geçirilmemiştir (Uludağ, 1991, 45-46).

Türkiye'de yabancı sermayenin gerçek anlamda tevkifi 18 Ocak 1954 tarihinde kabul edilen 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Tevkif Yasası ile başlamıştır. Bu yasa Amerikan Dış Ekonomik Politika Komisyonu Başkanı Randall yönetiminde hazırlanmıştır.

Bu yasadaki yabancı sermaye kavramı geniş tutulmuştur. Yabancı sermayeye birçok kolaylıklar tanınmıştır. En önemlisi kar transferindeki kısıtlamalar kaldırılmıştır. Bir başka kolaylık da Maliye Bakanlığının, yabancı sermayeli

kurulunun alacağı kredilerin taksit ve faizleri için teminat yada kefalet karlıdır. Bir milyar Türk Lirasını geçmemek üzere Bakanlar Kurulu kararıyla kefalet verebilmesi olanağıdır. Kanun yerli girişimlere tanınan tüm haklar, muafiyetler ve kolaylıklardan aynı sahada çalışan yabancı sermayeli kuruluşlara da vermektedir (Uras, 1979,111-112)

1954'deki bu çabalara rağmen daha sonra gelen hükümetler yabancı sermaye kavramına karşı çekimser kalmı ve itirazlar önüne sürülmü hatta bazı sınırlamalara gidildiği bile görülmü tür. Stikrarlı bir politika izlenememi tür.

24 Ocak 1980 Programı, ekonomik büyümeyi, dış kaynak sağlanmasının bir sonucu olarak ele aldı. İndan yabancı özel sermayeyi daha çok özendirmek amacı ile yönetsel ve yasal düzenlemelere gidilmi tür. Yabancı sermayeyi özendirme amacı ile çıkarılan Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesinde yabancı sermayeli ortaklıkların toplam sabit yatırım tutarının 2-50 milyon ABD Doları olabileceği belirtilmektedir. Ayrıca bir ortaklıkta yabancı sermaye katılım payının en az 1 milyon ABD Dolarına ve oransal olarak da % 10-49 olması öngörölmü tür. Üçüncü olarak kararnamede, bir kısım sektörlerde yabancı sermaye yatırımı sonucu elde edilecek üretimin belirli bir oranda dışarıya satılması koşulu getirilmi tür. Bu oran gıda sanayiinde %30, dokumada %50, orman ürünlerinde %60, otobüste %40, kamyonda %24 ve madeni e yada %30'dur. Kararda ayrıca İslam Kalkınma Bankası ve IFC gibi uluslararası kuruluşların yatırımları ile İran ve petrol üreten Arap ülkelerinin Ortadoğu ülkelerine ihracat potansiyeli taşıyan yatırımlarında, yatırım miktarı ve oranları ile ilgili sınırlamaların dikkate alınmayacağı hükme bağlanmı tür. Aynı istisna belirli nitelikteki turizm yatırımlarına da getirilmi tür.

Yabancı Sermaye tutumu 1983 yılında Özal hükümetinin göreve gelmesi ile de iktisadik göstermi tür ve daha liberal bir sürece girilmi tür.

2.2.1.2.3 1984 Yılı Sonrası Dönem

1980 sonrası Türkiye, ekonomik, politik, sosyal yönden bir de i im sürecine girmi tir. Bu olumlu geli me ile birlikte, kararlılık programı çerçevesinde yabancı sermaye yatırımları çerçevesinde yabancı sermaye yatırımları konusuna oldukça a ırlık verilmi tir. Bu program yabancı sermayenin giri iyle ilgili kolaylıkları geni letmi , faaliyet alanlarını yaygınla tırılmı ve çok daha özendirici davranmayı amaçlamı tir. 1981 yılı programında, yabancı sermayenin ödemeler dengesi açığı, tasarruf yetersizli i ve teknoloji transferi sorunlarının sa lıklı çözümünü sa layacak önemli bir araç olarak görülmü tür (Algan, 1988, 105).

Türkiye'deki uluslararası sermaye hareketlili i 1980 sonrasında, giderek yükselen bir artı göstermi tir. Sermaye hareketlerindeki canlanma özellikle, 1989 yılından sonra finansal serbestlik ile iyice göze çarpmaktadır. Sermaye akımlarının bu tarihten sonra tam anlamıyla liberalleşmesi ile ba lanğıçta olu an sermaye giri leri Türk ekonomisinin içsel dinamiklerinin neden oldu u sorunları çözmeyi kısmen ve geçici olarak ba arabilmi olsa da uzun vadeli sürdürülebilir bir büyüme sürecini beraberinde getirememi tir. Nitekim kontrol edilemeyen bu sermaye hareketleri 1990'dan sonra iki büyük krize neden olmu tur.1991 yılında Körfez Sava ı nedeniyle, 1994 yılında ise yanan ekonomik kriz nedeniyle eksi olan sermaye hareketleri bu iki yıl dı ında artı olmu ve yüksek miktarlara ula mı tir. Bu dönemde, ini li çıkılı bir e ilim gösterse de DYSY sürekli artı de erdedir. Ancak ula ılan DYSY miktarı çok yava artı göstermi , özellikle 1990 yılından sonra kısa dönemli sermaye giri lerine oranla çok dü ük düzeylerde kalmı tir (Görgün, 2004, 45).

VI. Be Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994) sürdürülebilir kalkınma boyutunun izlerini görmek mümkündür. Yani gelecek ku akların ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın bugünkü ku akların ihtiyaçlarını karşılayabilen kalkınma sürecini hedef alan VI. Be Yıllık Kalkınma Planında dı borçlanma e iliminin azalaca ı, ülkeye yabancı sermaye giri inin yıldan yıla artarak 5,5 milyar ABD Doları düzeyine varaca ı ifade edilmi tir. VI. Planın son yılı olan

1994 yılına girilirken yükselen kamu açıklarına bağlı olarak artan iç faiz oranları sıcak para girişini hızlandırmı ve TL'nin reel olarak aırı de er kazanmasına neden olmu tur. Bu geli me i gücü maliyetindeki reel artı lar, do rudan ve dolaylı, ihracat te viklerindeki azalma ile birle erek Türk ekonomisinin hızla rekabet gücünü kaybetmesine yol açmı tır. Sonuçta yüksek kamu açıklarından kaynaklanan ekonominin iç dengesizlikleri dı dengede de hızla bozulmaya neden olmu , ithalat hızla artmı , ihracat yava lamı ve dı ticaret açığı önemli bir boyuta ula mı tır. Hızla bozulan iç ve dı dengeler 1994 yılı ba ında para, sermaye ve döviz piyasalarında ciddi bir krize yol açmı tır. 5 Nisan 1994'de Ba bakan Tansu Çiller tarafından “Ola anüstü stikrar Tedbirleri” açıklanmı tır (Emil, 2003, 113-114).

Türkiye VII. Planında hem de Gümrük Birli i'nin ilk yıllarında yine belirsizlik içerisinde kamu Gümrük Birli i ile beklenen sermaye giri i yine olu mamı tır. 1996'da 1 milyar Dolar seviyesinde olan DYSY 1998 ve 1999 yıllarında dü ü e geçmi tir. Aynı zamanda bu dönemde Türkiye'nin uzun süredir önünde duran Tahkim meselesi de çözülmü tür.

IMF deste iyle, kamu maliyesinin düzenlenmesi ve ekonominin etkinli ini artıracak yapısal reformlarla programın ba arıya ula mada ihtiyacı olacak kredibilitenin sa lanabilece i öngörölmü tür. Kamu borç yükünün azaltılması, ekonominin sa lıklı büyümesi için en önemli gerekliliktir. Program bir krize maruz kalmadan uygulanabilseydi, enflasyonu indirmenin sosyal maliyeti sınırlı tutulabilir ve reel ücretler makul düzeylerde korunabilirdi. Ancak Türkiye iyi giderken dünya ekonomik yapısı de i mekteydi.1990'ların ortasından itibaren geni leyerek ısınan dünya ekonomisinde bir daralma dönemi ba lamaktaydı. Dünya'da yatırımların azalması, zaten DYSY'lerden çok portföy yatırımları ile Türkiye'ye girmi sıcak paranın buharla masına neden olmu tur (Görgün, 2004, 49).

Mayıs 2001'den sonra ise; “küreselle me ve bunun ekonomiler üzerinde yarattığı etki ile küreselle me e ilimleri kar ısında ülke ekonomilerinin sürdürülebilir bir kalkınmayı sa layabilecek, verimlili i ve rekabeti artıracak yapıları geli tirmeleri gere i dünyada gözlenen iki önemli olgu olarak

tanımlanmıştır. Hem küreselleşmenin getirdiği yeni sorunlar ve sorumluluklar, hem de teknoloji ve beheri sermaye ağırlıklı büyüme zorunluluğu, ülkelerin ekonomilerinde yapısal reform hamlesine girişini gerekli kılmıştır” ekindeki yaklaşımlarla daha geniş bir açıdan yapısal reformlara yaklaşımı ve yatırım ortamının iyileştirilmesi önemli bir yapısal reform alanı olarak saptanmıştır. 18 Mart 2003’de açıklanan 59. Hükümet programında ise;

“...yatırım olmaksızın ekonomik büyüme ve ekonomik büyüme olmaksızın sürdürülebilir ekonomik politika üretilemez.”

ifadesi kullanılmıştır ve sadece yabancı yatırımın artırılmasının bir amaç olmadığını, belli sektörlerin gelişimi ve disiplini için yabancı sermaye yatırımlarına önem verildiğini açıkça ortaya koymuştur (Emil,2003, 116).

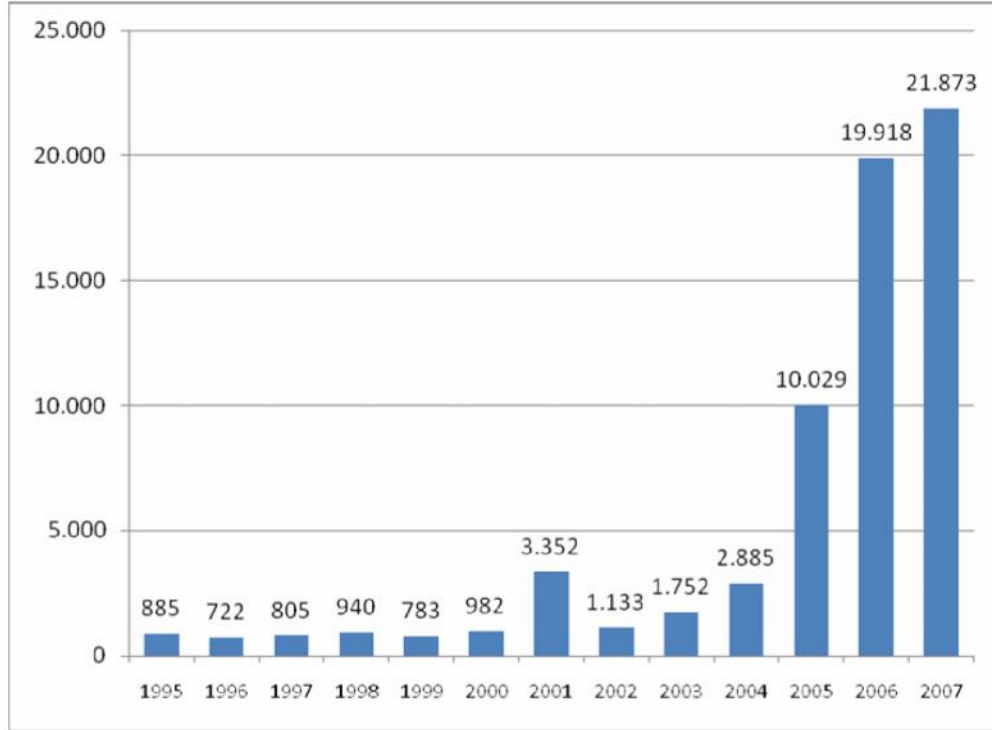
2.2.1.2. Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımların Kantitatif Açıdan İncelenmesi

Türk ekonomisinde son yıllarda önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. 1980’de başlayan reform süreci serbest piyasalara ve ekonominin prensiplerine uyulmasını sağlamıştır ve bu bağlamda uluslararası ticareti canlandırmıştır, yabancı sermaye yatırımlarını cesaretlenmiştir ve döviz piyasasını dünyaya açmış liberalleşmiştir (Ernst&Young, 2004, 13).

Türkiye yabancı yatırımlar açısından son yıllara kadar bir türlü arzu edilen performansı yakalayamamıştır. Genellikle beklenilenden daha az DYSY çekmiş ya da benzer ülkelerin altında kalmıştır. Ancak son yıllarda DYSY performansında ve diğer yabancı sermaye girişlerinde gözle görülür bir artış vardır. Özellikle 2005 yılından itibaren Türkiye’nin bu pastadan aldığı payın artmasıyla birlikte konuyla ilgili değerlendirmeler yaygınlık kazanmıştır. Türkiye, 2005 yılında olduğu gibi 2006 yılında da yabancı sermaye yatırımı çekme performansı bakımından rekor bir seviyeyi yakalamıştır ve gerçekleştiren DYSY miktarı 20,2 milyar ABD Dolarına ulaşmıştır.

2006 yılında Türkiye'deki DYSY giri lerinin kompozisyonu ve ortaya koydu u genel e ilimler, son dönemde dünya ekonomisinde gerçekte en uluslararası do rudan yatırım akımları ile önemli ölçüde paralellik göstermekle birlikte, geçen iki yıllık dönemde Türkiye'nin DYSY giri lerindeki artı , geli mi ve geli mekte olan ülkelerin sa ladı ı artı ın oldukça üzerindedir. Yapılan tahminlere göre tüm dünya ekonomisinde DYSY 2006 yılında bir önceki yıla göre %34,3 oranında artarken, Türkiye'de bu artı oranı %105,7 olarak gerçekte mi tir(Hazine Müste arlı ı, 2006, 7).

ekil 3 1995-2007 Döneminde Türkiye'de Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımları

Kaynak: Hazine Müste arlı ı, UDYSY raporu 2007, 9

2004 yılında yakla ık 2,9 milyar dolar seviyesinde olan DYSY tutarı, takip eden 3 yıllık dönemde rekor seviyelere ula mı tır. 2007 yılı içerisinde gerçekte en 21,9 milyar dolarlık yatırım giri i Türkiye için tarihi rekor seviyesini olu turmaktadır (Hazine Müste arlı ı, 2007,9).

Sa lanan makroekonomik istikrar, AB ile tam üyelik müzakereleri sürecinin öngörülebilirlik üzerindeki etkisi ve yatırım ortamının iyile tirilmesine yönelik çalı malar, Türkiye'nin son iki yılda uluslararası yatırımcılar açısından tercih edilen bir yatırım yeri haline gelmesini sa lamı tır. Özellikle finans sektöründe gerçekle en satın alma i lemleri ile özelle tirme ihalelerine yabancı yatırımcıların 2005 yılından beri gösterdi i ilgi, Türkiye'nin artan cazibesine somut örnek te kil etmektedir.

Tablo 2 1995 2007 döneminde DYSY (UDY) ve Bile enlere Göre da lımı (milyon dolar)

	1995-2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
UDY Toplam	8.469	1.133	1.752	2.885	10.029	19.918	21.873
Doğrudan Yabancı Sermaye	8.469	1.133	754	1.542	8.188	16.996	18.921
<i>Sermaye</i>	8.469	617	605	987	8.056	16.882	18.234
Giriş	9.547	622	613	1.087	8.457	17.539	19.094
Çıkış	-1.078	-5	-8	-100	-401	-657	-770
<i>Yeniden Yatırımda Kullanılan Kazançlar</i>	-	-	132	204	81	106	96
<i>Diğer Sermaye</i>	-	516	17	351	51	8	501
Gayrimenkul	-	-	998	1.343	1.841	2.922	2.952

Kaynak: Hazine Müste arlı 1, UDYSY raporu 2007, 10

2007 yılında Türkiye'de gerçekle en 21,9 milyar dolar düzeyinde toplam DYSY'nin 18,9 milyar dolarlık kısmı sermaye bile eni, 3 milyar dolarlık kısmı ise yurt dı nda yerle ik gerçek ve tüzel ki ilerin Türkiye'deki gayrimenkul alımlarından olu maktadır.

Tablo 3 Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımları (Uluslararası Do rudan Yatırımlar) Giri leri (Fiili Giri ler)

	2003	2004	2005	2006	2007	Ocak-Eylül	
						2007	2008
Uluslararası Doğrudan Yatırımlar (Net)	1751,00	2785,00	10031,00	20185,00	22214,00	17096,00	12311,00
Uluslararası Doğrudan Sermaye	753,00	1442,00	8190,00	17263,00	19288,00	15044,00	10085,00
<i>Sermaye (Net)</i>	737,00	1092,00	8135,00	16982,00	18561,00	14441,00	10041,00
<i>Giriş</i>	745,00	1190,00	8535,00	17639,00	19304,00	14500,00	10074,00
<i>Çıkış</i>	-8,00	-98,00	-401,00	-657,00	-743,00	-59,00	-33,00
<i>Diğer Sermaye</i>	16,00	350,00	56,00	281,00	727,00	603,00	44,00
Gayrimenkul	998,00	1343,00	1841,00	2922,00	2926,00	2052,00	2226,00

Kaynak: Hazine Müste arlı 1, Uluslararası Do rudan Yatırım Verileri Bülteni Eylül Bülteni,13

2008 yılı Ocak - Eylül döneminde net do rudan yabancı sermaye yatırımı giri i (fiili giri), 12.311 milyon ABD doları düzeyinde gerçekle mi tir. Uluslararası do rudan yatırım giri leri kaleminde yer alan sermaye giri i 2008 yılının ilk dokuz ayında toplam 10.074 milyon ABD dolarına ula mı tır. 2008 yılında global krizinde etkisiyle dünya yatırım e ilimlerine paralel olarak belirgin bir dü ü ortaya çıkmı tır.

2.2.1.2.1 DYSY Giri lerinin Ülkelere Göre Da ılımı

Türkiye 2005 yılında geçen yıllara göre önemli bir artı kaydetmi ve arzulanan seviyelerde çekece i yatırımın i aretlerini vermi tir. Ancak Türkiye'ye yatırım yapan ülkeleri incelemek için geçmi yıllara bakmak daha istikrarlı sonuçlar ortaya çıkartır. Çünkü 2005 yılında özelle tirmeler ve ara yatırım irketleri sebebiyle farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Geçmi yıllarda ülkemize yapılan yatırımlarda ilk be sırayı Hollanda, Almanya, talya, ngiltere ve Fransa almaktadır.

2006 yılı içerisinde gerçekle en nakit sermaye giri inin %83,5'i (14,9 milyar dolar) AB ülkeleri kaynaklıdır. Söz konusu oran 2005 yılı için %58,6 (5 milyar dolar) olarak gerçekle mi tir.

2006 yılı DYSY giri lerinde, ilk 3 sırayı Hollanda (%29,0), Belçika (%19,4) ve Yunanistan (%15,6) almı tır. Hollanda'dan gelen 5,2 milyar dolar tutarındaki yatırımın 4,6 milyar dolarlık kısmı Vodafone irketinin Telsim hisselerini satın almasından kaynaklanmaktadır. Belçika ve Yunanistan'ın yatırımcı ülkeler arasında ilk sıralarda yer almasında Denizbank'ın Belçika men eli Dexia Bank tarafından ve Finansbank'ın Yunan National Bank of Greece tarafından satın alınması belirleyici olmu tur (Hazine, 2007, 12).

2007 yılı içerisinde gerçekle en nakit sermaye giri inin %66,1'i (12,7 milyar dolar) AB ülkeleri, %21,9 u (4,2 milyar dolar) A.B.D. kaynaklıdır.

Tablo 4 Ülkelere DYSY Giri leri 2006-2007 (Milyon Dolar)

2006				2007			
Sıra	Ülke	Sermaye	Yüzde Pay (%)	Sıra	Ülke	Sermaye	Yüzde Pay (%)
1	Hollanda	5.069	28,7	1	Hollanda	5.682	29,6
2	Belçika	3.435	19,5	2	A.B.D.	4.206	21,9
3	Yunanistan	2.791	15,8	3	Yunanistan	2.263	11,8
4	B.A.E.	1.548	8,8	4	Almanya	1.004	5,2
5	Avusturya	1.108	6,3	5	Portekiz	701	3,7
6	A.B.D.	848	4,8	6	İngiltere	688	3,6
7	İngiltere	628	3,6	7	Kazakistan	613	3,2
8	Fransa	439	2,5	8	İspanya	588	3,1
9	Almanya	357	2,0	9	Lüksemburg	586	3,1
10	Lüksemburg	251	1,4	10	Brezilya	466	2,4
	Diğer	1.171	6,6		Diğer	2.393	12,5
	Toplam	17.645	100,0		Toplam	19.190	100,0

Kaynak: Hazine Müste arlı 1, UDYSY raporu 2007, 12

2007 yılı DYSY giri lerinde orijin ülke bazında ilk 3 sırayı Hollanda (%29,6), A.B.D. (%21,9) ve Yunanistan (%11,8) almı tır. Oyakbank'ın tamamı için ING Bank ve Garanti Sigorta&Emeklilik hisseleri için Eureko tarafından transfer edilen tutarlar Hollanda'nın ilk sırada yer almasında önemli rol oynamı tır. Citigroup tarafından Akbank için ödenen sermaye A.B.D.'Nil, National Bank of Greece tarafından Finansbank için ödenen tutar ise Yunanistan'ın üs sıralarda yer almasında belirleyici olmu tur (Hazine, 2008, 12).

2.2.1.2.2 Di er Ülkelere Göre DYSY Durumu Hareketler (Artı Azalı)

Türkiye'nin dünyadaki yabancı sermaye pastasındaki rolünü incelemek için benzer ülkelerdeki durumlara da dikkatle bakmak gerekir. Türkiye'nin son dönemdeki uluslararası do rudan yatırım giri leri açısından, sıkça kıyaslandı ı yeni AB üyesi Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti ile bu çerçevede incelenmesi, sa lanan performansa ili kin de erlendirmelere farklı bir boyut kazandırabilir.

Tablo 5 1004-1006 Döneminde DYSY Bile enlerinin Toplam içindeki Payı (Yüzde)

Ülke	Sermaye	YTKK	Diğer Sermaye
Türkiye	88,3	5,0	6,7
Polonya	39,5	42,0	18,5
Macaristan	40,9	36,0	23,1
Çek Cumhuriyeti	42,7	49,4	7,9

Kaynak: Hazine Müste arlı 1, UDYSY raporu 2007, 9

2004-2006 döneminde üç yıllık toplam tutar üzerinden en fazla DYSY tutarı, yaklaşık 39,1 milyar dolar ile Polonya'ya aittir. Dört ülke arasında en yüksek DYSY, 2004 yılında Polonya'da; 2005 yılında Çek Cumhuriyeti'nde; 2006 yılında ise Türkiye'de gerçekleşmiş görünmektedir. DYSY bile enlerinin toplam içindeki payının üç yıllık dönem ortalaması, sermaye bile ni açısından Türkiye'nin %88,3'lük bir payla diğer üç ülkenin yaklaşık %40'lar seviyesinde bulunan sermaye bile ni paylarının (Polonya %39,5; Macaristan %40,9; Çek Cumhuriyeti %42,7) oldukça üzerinde olduğunu göstermektedir. Bir başka ifadeyle, 2004-2006 döneminde Türkiye'ye gelen DYSY içinde yeni bir şirket kurulması veya mevcut şirketlere iştirak edilmesi için getirilen sermayenin payı, kıyaslama yapılan diğer ülkelerin yaklaşık iki katı düzeyindedir. Aynı kapsamda, elde edilen karların dağıtılmaksızın sermayeye ilave edilmesinden kaynaklanan girişlerin gelen DYSY içindeki payı açısından en yüksek oran, üç yıllık dönem ortalamasına göre %49,4 ile Çek Cumhuriyeti'ne aittir. Bu dönemde Çek Cumhuriyeti'nde gerçekleşen en DYSY'nin yaklaşık yarısı, ülkedeki uluslararası sermayeli şirketlerin elde ettikleri karlarını sermayelerine ilave etmelerinden doğmuştur. Bu oran Türkiye için %5; Polonya için %42 ve Macaristan için %36'dır. Diğer sermaye olarak isimlendirilen, uluslararası sermayeli şirketlerin merkezleri ile yatırım yapılan ülkedeki şirketleri arasındaki borçlanmadan doğan yatırımların toplam DYSY içindeki payı açısından en yüksek oran %23,1 ile Macaristan'dadır. Türkiye için bu pay yaklaşık %6,7 düzeyindedir (Hazine, 2007, 10).

Bu noktadan hareketle Türkiye'ye 2006 yılında giren sermayenin yeniden şirket kurulması ile ilgili olduğu ve yeni sermaye girişini iaret ettiği görülmektedir.

Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti için ise mevcut durumda yeniden yatırımda kullanılan kazançlardan kaynaklanan bir yatırım oldu u yeni yatırım girişlerinin nispeten daha az olduğu açıktır. Bunun yıllar içinde ilgili ülkelerin çektiği yabancı sermayenin zamanla oluşan kazançlarını yatırıma dönüştürmesi olarak görebiliriz.

2.2.1.2.3 DYSY Yönelimli Sektörler

Tablo 6 2007 Yılında En Büyük Be DYSY Girişleri

Satın Alınan Şirket	Satın Alan Şirket	Satın Alan Şirketin Ülkesi	Satın Alınan Hisse Oranı (%)	Uluslararası Doğrudan Yatırım (Milyon Dolar)
Akbank	Citibank	A.B.D.	20,0	3.140
Oyakbank	ING Bank	Hollanda	100,0	2.735
Finansbank	Nat. Bank of Greece	Yunanistan	80,4	2.253 ^a
Yibitaş Lafarge	Cimpor	Portekiz	100,0	710
Eczacıbaşı İlaç	Zentiva N.V.	Hollanda ^a	75,0	618
Toplam				9.456

a)Zentivva Çek cumhuriyeti Menkul bir şirket olmasına rağmen Eczacıbaşı İlaç için ödediği tutar Hollanda üzerinden transfer edilmiş ve ödemeler dengesine bu şekilde yansımıştır

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, UDYSY raporu 2007, 10

Akbank'ın %20 oranında hissesinin Citibank tarafından alınmasına istinaden ödenen 3.140 milyon dolarlık tutar 2007 yılındaki en büyük DYSY girişi olarak kayıtlara geçmiştir. Oyak Bank Finansbank ile beraber ilk 3 sıralamayı bankacılık grubuna yapılan yatırımlar oluşturmuştur (Hazine, 2008, 10).

Tablo 7 Sektörlere Göre DYSY Giri leri - 2007 (Milyon Dolar)

Sıra	Sektör	Sermaye	Yüzde (%)
1	Mali Araç Kuruluşların Faaliyetleri	11.409	59,5
2	İmalat	4.199	21,9
3	Ulaştırma, Depolama ve Haberleşme	1.119	5,8
4	Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	905	4,7
5	Elektrik, Gaz, Buhar ve Sıcak Su Üretimi ve Dağıtım	555	2,9
6	Madencilik ve Taşocaklığı	341	1,8
7	İnşaat	260	1,4
8	Toptan ve Perakende Ticaret	181	0,9
9	Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	178	0,9
10	Oteller ve Lokantalar	26	0,1
	Diğer	17	0,1
	Toplam	19.190	100,0

Kaynak: Hazine Müste arlı 1, UDYSY raporu 2007, 9

2007 yılında finans sektörü tüm dünyada yatırım çeken sektör olarak kar ımıza çıkmaktadır. Nitekim dünya yatırım e ilimleri ile paralel olarak ülkemizde de özellikle Bankacılık ve Finans sektöründe yatırımlar listenin ba nda gelmektedir.

2.2.1.3 Türkiye’de İletmelerde Birle me ve Satın Almaların A ırlı ı

Dünya ekonomisinde son yıllarda gerçekleşen uluslararası do rudan yatırımların önemli bir kısmı sınır ötesi birle me ve satın alma i lemlerinden olmaktadır. 2005 ve 2006 yıllarında Türkiye’deki DYSY giri leri de dünya ekonomisindeki bu e ilime benzer bir yapı göstermektedir. 2005 yılında dünyadaki toplam DYSY tutarı içinde sınır ötesi birle me ve satın alma i lemlerinin payı %78’dir. Söz konusu oran, Türkiye’de 2005 ve 2006 yıllarında %75-80 aralı nda gerçekleşmiştir.

TMSF satı ları ve özelle tirme i lemleri de dahil edildi inde 2006 yılı içerisinde ödemeler dengesine DYSY olarak yansıyan birle me ve satın alma i lemleri toplamı 15,4 milyar dolar seviyesindedir. Türkiye’de de 2006 yılında gerçekleşen büyük ölçekli sınır ötesi birle me ve satın alma i lemleri içerisinde finans (%44) ve telekomünikasyon (%40,5) sektörleri önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye’de gerçekleşen söz konusu birle me ve satın alma i lemlerinin temelinde

iki ayrı e ilimin varlı ından söz edilebilir. Birincisi, dü ük pazar büyüme hızına sahip ülkelerde yer alan, nakit açısından zengin bankaların hızla geli en piyasalara yatırım yapma e ilimidir. Merkezleri geli mi ülkelerde yer alan bu bankalar, Do u Avrupa finans piyasalarını Do u Akdeniz ve Orta Do u piyasalarına geçi köprüsü olarak görmektedir. Dexia'nın, hızla büyümekte olan Türk bankacılık sektöründen Denizbank'ı satın alması da bu ba lamda de erlendirilebilir. İkinci e ilim ise, yüksek nakit akımlarına sahip bazı do u Avrupa bankalarının kendi büyüme stratejileri do rultusunda gerçekle tirdikleri sınır ötesi satın alma i lemlerinin artı gösteriyor olmasıdır. National Bank of Greece'in Finansbank'ı satın alması da bu duruma bir örnek te kil etmektedir (Hazine, 2007, 15).

Deloitte 2007 yılı Birle me ve Satın Alma Raporuna göre, 2007 yılında ya anan ABD kaynaklı tutsat krizi ve finansal piyasalardaki dalgalanmalara ra men global birle me ve satın alma i lemleri 4,5 trilyon dolarlık rekor seviyesine yükselmi tir. Bu tutar bir önceki yıla göre %18 artı demektir. Enerji ve gayrimenkul sektörleri toplam %25 oranındaki i lem hacimleriyle finansal hizmetler sektörünün ardından ikinci ve üçüncü sıradadır.

Earnst&Young tarafından hazırlanan rapora göre de 2007 yılında yabancı yatırımcılar tarafından gerçekle tirilen birle me ve satın alma i lemlerinin toplam de eri 16,9 milyar dolar olarak gerçekle mi tir. Bu tutar içerisinde yabancıların payı %66 seviyesinde gerçekle mi tir. Finansal hizmetler, enerji gıda ve içecek ve gayrimenkul sektörleri 2007 yılında birle me ve satın alma i lemlerinin sayısal bazda en yo unla tı ı dönem olmu tur. Ekonomik istikrarında etkisiyle beraber 2008 yılı içinde birle me ve satın alma i lemleri artarak sürece i ancak global krizden etkilenece i beklenmektedir.

2007 yılına gelindi inde Dünya'da DYSY içerisinde %67,4 olan birle me ve satın almalar Türkiye'de ise %64 olmu ve paralel bir seyir izlemi tir. 2007 yılın Türkiye'de ödemeler dengesine DYSY olarak yansıyan satın alma i lemleri toplamı 14 milyar dolar seviyesindedir. Dünya ile paralellik gösteren bu trendin 2008 yılında da devam edece i tahmin edilmektedir. Türkiye'de 2007 yılında büyük ölçekli sınır

ötesi birle me ve satın alma i lemlerine istinaden gerçekleşen DYSY giri lerinin yakla ık %71'i finans sektöründedir (Hazine,2008,14).

2.2.2. Türkiye'de Sigorta Endüstrisi

Son yıllarda Türkiye'de dikkat çeken önemli i kolları arasında sigortacılık bulunmaktadır. Geli mi ülkelerde çok önceden gerekli geli meyi sa layan sektör günümüzde de Türkiye'de de yabancı yatırımcının da etkisiyle geli mektedir.

2.2.2.1. Türkiye'de Sigorta Tarihi

Sigortanın öneminin Anadolu topraklarında anla ılması da 1870 yılında Beyo lu'nda çıkan bir yangın sonrasında kalmı tır. Dönemin örf, adet ve inançsal baskılarına kar ın geli en ekonomik faaliyetlerin zorlaması sonucu sigortacılık halk arasında kabul görmeye ba lamı tır. Bir yabancı sigorta irketi olan Anyon Sigortanın 1911 yılında eyhülislamdan aldı ı fetvada, sigorta yaptırmanın caiz olması için sigortanın yabancı memlekette bulunan bir irkete yaptırılması gerekti inin belirtilmesi, Cumhuriyet öncesinde Anadolu topraklarında sigortacılık hizmetinin ço unlukla yabancı sigorta irketlerinin temsilcilikleri kanalıyla yürütülmesine neden olmu tur. Nitekim 1912 yılı sonrasında bakıldı nda yabancı sigorta irketlerinin sayısının hızlı bir artı kaydederek 81'e ula tı ı görülmektedir (Gençosmano lu, 2003, 101).

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte her alanda ba latılan ilerleme ve kalkınma hamlesinden sigortacılık da nasibini almı tır. İlk olarak 1923'te ark Sigorta T.A. . Kurulmu tur. 1924 yılında Türkçeyi kullanma zorunlulu u getiren yasayla, poliçelerin ngilizce, Fransızca ve di er dillerde düzenlenmesine son verilmi ve aynı yıl Sigortacılar Kulübü kurulmu tur. 1927' de Sigortacılı ın ve Sigorta irketlerinin Tefti ve Murakabesi hakkındaki yasalar çıkarılarak sigortacılık yasal düzenlemeye kavu turulmu tur. Yerli ve yabancı sigorta irketlerinin denetlenmesi ve esasen döviz çıkı nın önlenmesi amacıyla ıyan bu kanunun çıkı ıyla sigortacılık geli meye, yerli sermaye ile kurulan irketlerin sayısı artmaya ba lamı tır. Yine 1927' de,

sigorta faaliyetleri üzerinde düzenleyici rolü oynamak ve tamamıyla yurt dışına çıkan reasürans primlerinin teknik olanaklar elverdi ince ülkede kalmasını sağlamak amacıyla Mükerrer Sigorta Kanunu yürürlüğe girmesi ve 1929 Milli Reasürans T.A. 'nin kurulmasıyla Türkiye sigortacılığında yeni bir dönem açılmıştır. 1935 yılında Güven Sigorta T.A. kurulmuştur. 2. Dünya savaşının başlaması ile Avrupa'da sigortacılık zor günler yaşamaya başlamış ve birçok sigorta şirketinin iflası ile karşılaşmıştır. 1942 yılında Doğan Sigorta A.Ş., 1944 yılında ise Halk Sigorta T.A.Ş., 1948'de Anadol Sigorta Şirketi T.A.Ş., 1949'da Türkiye Genel Sigorta A.Ş., 1955'de Eker Sigorta A.Ş., 1957'de Güneş Sigorta A.Ş., 1958'da Ray Sigorta A.Ş., 1960'da Bak Sigorta A.Ş., 1961 yılında Ak Sigorta A.Ş., 1964 yılında Tam Sigorta A.Ş. ve Atlantik Sigorta A.Ş., 1968'de ise Oyak Sigorta A.Ş. kurulmuştur (Arslanalp, 2006,14-15).

Bu gelişmelerin paralelinde 1939 yılında sigorta şirketleri Ticaret Bakanlığı'na bağlanmıştır. Sigorta sektörünü ciddi bir biçimde ele alan 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ise 1959 yılında yürürlüğe girmiştir. 1987 yılında yürürlüğe giren 3379 sayılı yasa ile 7397 sayılı yasada, yasal alandaki boşlukları doldurmak, sigorta şirketlerini mali yönden geliştirmek ve sigorta aracılarının durumunu yeniden düzenlemek amacıyla önemli ve köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu kanun, sigorta ile ilgili organlar ve faaliyetlerini düzenleyen yönetmelikler çıkarılmasını öngörülmüştür. Sigorta şirketleri Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'na bağlanarak mali yapının bir parçası olarak kabul edilmişlerdir. 1 Mayıs 1990 tarihinden itibaren Kaza Sigortaları (zorunlu sigortalar hariç), Mühendislik Sigortaları ile Ziraat Sigortalarında; 1 Ekim 1990 tarihinden itibaren de Yangın ve Nakliyat sigortalarında da Serbest Tarife Sistemine geçilmiştir.

(Kazgan, <http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/Sigorta/Türkiye+de+sigortacılık/>, 02.09.2007)

Serbest tarife dönemi sonrası, sigorta şirketlerinin portföy yapılarında değişiklikler ortaya çıkmıştır. Yangın ve nakliyat sigortalarının payı düşerken, kaza, sağlık ve hayat sigortalarının payında artış görülmüştür. Ayrıca iktisadi olarak hayat ve hayat dışı sigortaların, ayrı şirketlerce yürütülmesi benimsenmiştir. Zaman içerisinde yeni kurulan sigorta şirketlerinin sayısı artarken, sigorta taleplerinin aynı

ölçüde artmaması, ayrıca prim tahsilatında yaşanan sorunlar dolayısıyla, 1994 yılından itibaren çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler ile 7397 sayılı Kanunda birtakım düzenlemelere gidilmesi ihtiyacı duyulmu tur. 1 Ocak 1995 tarihinden itibaren sigorta primlerinin tahsili sorununa çözüm getirilmesi amacıyla, primlerin acente cari hesapları üzerinden takibi sistemi yerine poliçe bazında takip sistemi de uygulamaya konulmu tur (Arslanalp, 2006, 16) .

Dünya ile karılaştırıldığında Türk Özel Sigorta Sektörünün neden gerikaldığı konusunda yapılan tartışmalarda çoğunlukla zaman dinsel ve töresel inançlar, enflasyon, şirketlerin hatalı faaliyet politikaları gibi unsurlar vurgulanmaktadır. 2003 yılına geldiğimizde bahsi geçen bu 3 sorunun önemini yitirmeye başladığı görülmektedir. Sektörde arzu edilen gelişim hala sağlanamamıştır. Sigorta ürünlerinin gelir elastikiyeti yüksektir. Gelir seviyesi düşüklüklerinin geleceğini güvence altına almaktan ziyade günlük ihtiyaçlarını karşılamaya öncelik vermesi ve sigortalanabilecek mal varlığı stokunun da gelirle orantılı olması sigortayı gelir elastikiyeti yüksek bir ürün yapmaktadır. Sektörünün büyüme sorununun diğer bir nedeni ise kamu tarafından sağlanan sosyal güvenlik sistemi uygulamasında yatmaktadır. Örneğin, devletin herkese sınırsız sağlık hizmeti sağladığı bir ortamda kimsenin özel sigorta şirketlerinden sağlık sigortası teminatı satın almayacağı açıktır (Gençosmanoğlu, 2003, 104)

2.2.2.2. Türkiye’de Sigorta Endüstrisinde Uygulanan Branlar Ve Toplam Üretim Branlar itibarıyla Dağılımı

Türkiye’de Sigorta Sektöründe faaliyet gösterilen ana branlar şöyledir; Yangın, Nakliyat, Kaza, Mühendislik, Tarım, Hukuksal Koruma, Sağlık Ferdi Kaza, Sağlık, Kredi ve K.M.A. Mali sorumluluktan oluşmaktadır.

2006 yılında tüm branlarda cari fiyatlarla prim üretimi artmıştır. En yüksek artışı %85,37 ile Kredi branında gerçekleştirmiş olup, bunu % 39,34 ile Yangın, % 33,71 ile Mühendislik, % 27,98 ile Ferdi Kaza, % 27,18 ile Kaza, % 24,96 ile Hukuksal Koruma, % 23,23 ile Sağlık, % 19,14 ile Nakliyat, % 13,09 ile Karayolları

Motorlu Araçlar Mali Sorumluluk, % 12,02 ile Tarım ve % 11,58 ile Hayat bran 1 izlemi tir.

Tablo 8 Direkt Primler ve Toplamdaki Payları

(000) TL	2003		2004		2005		2006		2007	
	Prim	%	Prim	%	Prim	%	Prim	%	Prim	%
Hayat Dışı Br.	3.952.078	79,33	5.387.764	81,49	6.423.054	83,80	8.089.781	85,38	9.370.358	87,56
Yangın	821.953	16,50	1.009.417	15,27	1.092.804	14,26	1.523.767	16,08	1.660.996	15,52
Nakliyat	194.441	3,90	258.393	3,91	278.726	3,64	331.545	3,50	352.049	3,29
Trafik	572.941	11,50	942.618	14,26	1.147.179	14,97	1.327.873	14,02	1.543.961	14,43
Kaza	1.623.386	32,59	2.239.990	33,88	2.518.994	32,86	3.163.092	33,39	3.620.496	33,83
Ferdi Kaza	-	-	-	-	231.659	3,02	295.450	3,12	395.929	3,70
Kredi	-	-	-	-	4.489	0,06	8.310	0,09	13.078	0,12
Huk.Koruma	-	-	-	-	19.293	0,25	25.152	0,27	27.711	0,26
Mühendislik	206.661	4,15	257.410	3,89	309.684	4,04	412.335	4,35	505.385	4,72
Tarım	20.301	0,41	28.998	0,44	47.933	0,63	53.628	0,57	87.770	0,82
Sağlık	512.395	10,28	650.938	9,85	772.293	10,08	948.630	10,01	1.162.983	10,87
Hayat	1.029.920	20,67	1.223.951	18,51	1.242.032	16,20	1.384.750	14,62	1.330.697	12,44
Toplam	4.981.998	100,00	6.611.715	100,00	7.665.086	100,00	9.474.531	100,00	10.701.054	100

Kaynak: Hazine Müste arlı ı Sigorta Denetleme Kurulu. (2008). Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu-2007,32

Direkt prim üretimi yıllar itibariyle hayat-hayat dı ı bran ayırımında incelendi inde, 2003 yılından itibaren hayat bran ı prim üretimindeki artı nın yava ladı ı, dolayısıyla toplam üretim içinde hayat dı ı bran ların a ırlı nda artı oldu u görülmektedir. 2007 yılı sektör prim üretiminin % 88'i hayat dı ı bran lara ait olup, hayat dı ı bran lara ait üretimin de yakla ık yarısı (% 48) oto kaza sigortalarında gerçekte tirilmi tir. Hayat dı ı bran lardan yangın bran ı 2003-2005 yılları arası azalı e iliminde iken, 2006'dan itibaren artmaya ba layarak toplam üretim içindeki payını % 16 seviyesine yükseltmi tir. Trafik Sigortaları Bigi Merkezi (TRAMER) sistemine geçi ile sigortalılık oranındaki artı n etkisiyle 2004 yılında trafik sigortası üretiminde % 65 oranında artı sa lanmı ve bu bran ın toplam üretim içindeki payı % 14'ler seviyesine yükselmi tir. Di er bran ların toplam üretim içindeki paylarında önemli bir de i iklik olmamı tır (Sigorta Denetleme Kurulu, 2008, 33).

2.2.2.3 Sigorta Endüstrisinde AB Süreci ve Gerekli Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde sigorta sektörü Hazine Müste arlarınınca düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Hazine Müste arlı ı Sigortacılık Genel Müdürlü ü sigortacılıkla ilgili düzenlemeleri getirmek ve uygulamak, ilgili taraflara uygulamada yol göstermek ve bir yandan sigorta sektörün geli mesini sa larken bir yandan da sigortalıları korumakla sorumluyken, Hazine Müste arlı ı Sigorta Denetleme Kurulu, sektörün denetlenmesi, incelenmesi ve soru turulmasından sorumludur (Aydın, 2006, 112)

Türkiye’de temsilcilik açmak suretiyle faaliyette bulunan yabancı irketlere 7397 sayılı Kanunda 3379 sayılı Kanunla yapılan de i ikliklerden sonra, Türk irketleriyle aynı artlara tabi olma zorunlulu u getirilmi tir. Böylece yabancı irketlerin de ülke içinde yeni bir irket kurarak veya ube ekinde te kilatlanarak faaliyet göstermeleri ve yurtiçinde topladıkları primin bir kısmını üzerlerinde tutmaları ve böylece topladıkları primlerin kısmen yurt içinde kalması sa lanmı tir.

Sektörde, 1990 yılına kadar sigorta irketleri tarafından uygulanacak tarifeler kamu otoritesi (Sigorta Murakabe Kurulu) tarafından belirlenmekte iken, anılan tarihte serbest tarife sistemine geçilmi ve sektör rekabete açılmı tir. Böylece sigorta irketleri hayat ve zorunlu sigortalar dı ndaki bran larda fiyatlarını serbestçe belirleyebilme imkanına kavu mu lar ve sektörde tam rekabet kurallarının i leyebilece i bir ortam yaratılmı tir (Arslan, 2003, 51).

2.2.2.3.1 Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de 1999 yılı içinde ya anan iki büyük deprem felaketinden sonra Deprem Sigortası ile ilgili bir kararname çıkarılmı ve 27.11.1999 tarihinde resmi konutlar dı nda kalan konutlar için deprem sigortası yaptırılması zorunlu olmu tur. Zorunlu deprem sigortası ile i lemleri yürütmek için Do al Afet Sigortaları Kurumu (DASK) kurulmu tur.

2001 yılında ise sosyal güvenlik sistemine bir destek olarak emeklilik tasarruflarının de erlendirilmesi ve bu tasarrufların yatırıma yönlendirilip uzun vadede ekonomiye kazandırılabilmesi amacıyla gönüllü olarak i leyen bir bireysel emeklilik sistemi olu turulmu tur. Sistemin düzenlenmesi ve denetlenmesi amacıyla Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu çıkarılmı tur.

Sektöre ait yeni bir kanun olan Sigortacılık Kanunu ise Cumhurba kanı Ahmet Necdet Sezer tarafından 14.6.2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 5884 numaralı "Sigortacılık Kanunu" olarak yürürlü e girmi tir.

Günümüzdeki geli melerle beraber hem medeni düzenlemelerden uzak kalan kanun ve yeni düzenlemeler için sektörde bir bekleyi olu mu tur. 10 yılı a kın süredir beklenen Sigortacılık Kanunu sektör için önemli bir dönüm noktası olmu tur. Sektörün gelece ini daha net ve açık olarak görmesini sa lamı tur.

Yeni yürürlü e giren "Sigortacılık Kanunu" ile getirilen, sigorta ve reasürans irketlerinin faaliyetlerinin, varlıklarının, i tiraklerinin, alacaklarının, özkaynaklarının, borçları ile mali bünyeyi ve idari yapıyı etkileyen tüm unsurların, tespit ve tahliline yönelik yeni düzenlemelerin, daha etkin bir denetimi sa layacak duruma getirilmi tir.

Türkiye ve AB mevzuatının uyumla tırılması çalı maları çerçevesinde, mevcut kanunun de i tirilmesi gere i olarak bu yeni kanun ortaya çıkmı tur. Kanun ile sigorta ve reasürans irketlerinin kurulu una ili kin getirilen yenilikler, " irket kurulu unda ön izin kaldırılmı tur. Minimum sermaye 5 milyon YTL olarak öngörölmü tür. Minimum sermayeye ilave olarak bran bazında sermaye uygulaması kabul edilmi tir. İlk 3 yıl için (letme Planı) hazırlanması ilkesi benimsenmi tir. Ruhsat talebinin Müste arlıkça reddi açık kurallara ba lanmı tur. Kurucu, yönetici ve denetçiler için (güvenilir ki i olma artı) getirilmi tir. Sigorta ve reasürans irketlerinin faaliyetine ili kin yenilikler ise yükümlülük kar ılıma yeterlili i uygulaması ve minimum garanti fonu düzenlemesi yapılmı tur. Teknik kar ılıklar yeniden düzenlenmi tir ve ilave teknik kar ılıklar getirilmi tir. irketler için iç

denetim sistemi kurulması zorunlu kılınmıştır. Mali bünye zafiyeti sayılan haller eskisine göre daha da somutlaştırılmış, müdahale sistemi daha etkin kılınmıştır. Teminat sistemi yeniden düzenlenmiştir. Tarifelerde ilke olarak serbesti getirilmiştir.

Garanti Hesabının kapsamı genişletilerek Güvence Hesabı oluşturulması öngörülmüştür. Garanti Hesabından farklı olarak, Güvence Hesabı ile "Sigortacılık Kanununa, Sigorta Murakabe Kanununa, Karayolları Trafik Kanunu ile Karayolu Taahhüt Kanununa göre" zorunlu kılınan sigortalardan doğan tazminatlar ile uluslararası zorunlu trafik sigortası niteliğindeki Yeşil Kart Sigortası (ayrıntılı olarak Avrupa ülkelerinin üyesi olduğu yeşil kart sistemi çerçevesinde, her ülke girişinde tekrar zorunlu trafik sigortası yaptırılması yerine ortak bir sigorta sistemi oluşturularak kara taşıtları ile seyahat edeceklerin kendi ülkelerinden temin edecekleri bir sertifika ile tüm üye ülkelerde dolaşabilmelerine imkan sağlayan sigorta) uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taahhüt Bürosunca yapılacak ödemelerin karlanabilmesi amaçlanmıştır.

Kanunla, sigortalı ile sigorta şirketi arasındaki ihtilafların hızlı çözümü için "Tahkim" müessesesi öngörülmüştür. Ayrıca, acente ve eksperler için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) bünyesinde mesleki örgütlenme getirilirken, Sigortacılık Eğitim Merkezi kurulmuştur. Sigorta alanında sendikasyon türü yapılanmalara imkan verilmiştir. Sorumluluk sigortaları dışındaki sigortalıların da Bakanlar Kurulunca zorunlu hale getirilebilmesi mümkün kılınmıştır. Adli ceza/adli ceza ayırımına gidilmiştir, ekonomik suçta ekonomik ceza ilkesi benimsenmiştir ve yapılan düzenlemelerde, yeni Türk Ceza Kanunu ile Kabahatler Kanunu dikkate alınmıştır. Ekspertlik ve acentelik sistemleri yeniden düzenlenmiştir. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinin yapılanması ve üyeli ilişkilerin uygulama esaslarında değişiklik yapılmıştır. Hayat dışı sigorta şirketlerine de aktüer çalıştırma zorunluluğu getirilmiştir (Referans Gazetesi, 2007, <http://www.referansgazetesi.com/haber.as,07.10.2007>)

2.2.2.3.2 AB Süreci

Getirilen yeni düzenlemeler ile sigortacılık yasası çok büyük oranda Avrupa Birliği normlarına uyar hale gelmiştir. Sigorta şirketlerinin kuruluş ön izni kaldırılarak Avrupa Birliği müktesebatına uygun olarak faaliyet izni esas kabul edilmiştir, ayrıca sigorta ve reasürans şirketleri için faaliyet alanı, sigortacılık yanında doğrudan sigortacılıkla bağlantısı bulunan diğerleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında üyelik görüşmeleri 3. aşamada gerçekleştirilmektedir. Bunlarda birincisi ön hazırlık olarak karımıza gelmektedir. Bu noktada mevzuatta oluşacak sorunlar hakkında bilgi verilmekte ve karılıklı görüşmeler yapılmaktadır. Bu noktada Türkiye yeni Sigortacılık Yasası ile bazı uyum ihtiyaçları var fakat henüz yasa ile tamamlanamayan noktalar da bulunmaktadır. Fakat çeşitli kuruluşların da görüşlerinde belirttiği gibi Türkiye'nin şu an için sigorta müktesebatına tam olarak uyum göstermesi ülkemiz açısından faydalı görünmemektedir. Türkiye müktesebat açısından ikinci mevzuat ile Avrupa Birliği ile yüksek uyum taahhütleri, birincil mevzuat ile son zamanlarda çıkan Sigortacılık Kanunu ile bazı ilerlemeler kaydetmemize rağmen tam manasıyla uyum gösterdiğimiz söylenememektedir.

Avrupa Birliği ile görüşmelerin ikinci aşamasında ise belirlenen pozisyonlarda aday ülke görüşme pozisyonu belirlenmekte ve daha sonra ilgili tarafların tam olarak sağlanması durumunda ilgili bakiye geçici olarak kapatılmaktadır. Üçüncü aşamada ise onay prosedürü karımıza çıkmaktadır. Sektörde bu yöntem çerçevesinde gerekli düzenlemeler yapılmaktadır.

Sigortacılık Yasası sigorta şirketlerinin kuruluş ve çalışma esaslarını düzenlerken aynı zamanda denetimle ilgili düzenleyici hükümler içermektedir. Diğer taraftan sigorta aracılarının da faaliyetleri bu yasa ile yer almaktadır. Türk Ticaret Kanunu ise sigortacılık faaliyetlerine ilişkin esasları ve sözleşme hukukunu belirleyen hükümleri içermektedir. Bu sebeple, sektörün asıl ihtiyacı olan sigortacılık

pastasının gelişmesine yönelik yasal düzenlemeler Türk Ticaret Kanunu'nda bulunmaktadır. TTK'nın sigortacılık ile ilgili bölümleri ikiye ayrılmaktadır; bunlardan birincisi sigorta sözleşmelerinin kapsamına yönelik hükümler içermektedir. İkinci kısım ise sigorta türlerine yönelik hükümleri kapsamaktadır. Bu bölüm Zarar Sigortaları ve Can Sigortaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Zarar Sigortaları Mal Sigortaları ve Sorumluluk Sigortaları olarak iki ayrı başlıkta yer alırken, Can Sigortaları ise hayat sigortaları, ferdi kaza sigortaları sağlık ve hastalık sigortaları olarak çeşitli bölümlere ayrılmış durumdadır. (Kantar, 2007, <http://www.sigortacigazetesi.com.tr/modules/news/article.php?storyid=342>, 07.10.2007). TTK'nın hazırlanması ile sigorta sektörü Avrupa Birliği Müktesebatına daha yakın olacaktır, fakat tam uyum ancak görüşmelerin sonlanması ile olabilecektir çünkü tam üyeliğin ne kadar sürede sağlanacağı öngörülmeyen Türk sigorta endüstrisinin uluslararası piyasalara açılması düşünülemez.

Sigortacılık için Avrupa Birliği ile ilgili en önemli düzenlemelerin başında Yükümlülük Karılama Yeterliliği bulunmaktadır. Sözlük anlamıyla borçlarını ödeyebilme kapasitesi anlamına gelen "Solvency" Türkçeye "yükümlülük karılama yeterliliği" olarak çevrilmiştir. Yükümlülük karılama yeterliliği şirketlerin sigortalılara karşı olan yükümlülüklerini karşılayıp karşılamayacaklarına dair işletme hesapları ve olası defa imler hakkında bilgi sunan bir uygulamadır ve bu uygulamayla, şirketlerin belli bir anda borçlarını karılamaya yeterli olup olmadığını ölçülmektedir (Aydın, 2006, 117).

Büyük sayılar ve olasılıklar teorisine göre; sigorta sisteminde riskler, sigorta portföyü ile orantılı olarak portföy büyüdükçe daha iyi karşılanabilmekte ve zararlar daha kolay giderilebilmektedir. Başka bir ifade ile küçük işletmelerde karlılıklarla sonuçlar arasındaki açıklar daha çok olmaktadır. Bunun için bir sigorta işletmesinin özkaynaklarının yeterli olması uygun olacaktır.

Bu nedenle, Avrupa Birliği yasa yapıcıları, sigorta şirketlerinin yükümlülüğünü karşılamada, özkaynağın asgari sınırını saptamıştır. Özkaynağın bu

sınırı sigorta i letmesinin i hacminden tamamen ba ımsız, belirli bir miktardan olu maktadır. Garanti Fonu olarak isimlendirilen bu miktar, iki ekilde uygulanmaktadır. Topluluk d ı ı ülkelerin sigorta irketlerinin toplulu a dahil ülkelerdeki ubeleri, belli bir miktar Garanti Fonu'nu tesis etmek zorundadırlar. Toplulu a dahil ülkelerin sigorta irketleri ise bu fonu hesaben olu turmaktadırlar.

Avrupa Birli i Yönergelerinde ve uygulamada sigorta irketlerinin yükümlülük kar ılıma yeterlili i olarak hesapladıkları miktarın üçte biri Garanti Fonu olarak belirlenmi tir. Ancak bu miktar Avrupa Birli i Yönergelerinde ve bu Yönergelere göre  ye ülkelerin Sigorta Kanunlarında saptanan miktarlardan az olamamaktadır

(Bigot,<http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/Yayinlar/Birlikten+makaleler/Maliye-Muhasebe/AVRUPA+B RL NDE+YÜKÜMLÜLÜK+KAR ILAMA+YETERL L +GARANT +FONU.htm>, 8.10.2007).

Avrupa Birli i'nde ve ABD'de oldu u gibi ülkemizde de Yükümlülük Kar ılıma yeterlili i ile ilgili Hazine Müste arlı ı Sigortacılık Genel Müdürlü   tarafından çalı malar yapılmı ve ülkemizde uygulanmakta olan Yükümlülük kar ılıma yeterlili ine ili kin 23.04.2006 tarih ve 26117 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik irketlerinin Sermaye Yeterliliklerinin  l lmesine ve De erlendirilmesine ili kin Yönetmelik yürürlü e girmi tir (Aydın, 2006, 117). Ayrıca yeni kanunda Yükümlülük Kar ılıma Yeterlili i Uygulaması ve “minimum garanti fonu” düzenlemesi yeniden yapılmı tir. Teknik kar ılıklar yeniden düzenlenmi ve ilave teknik kar ılıklar getirilmi tir.

Bunun yanında yeni çıkarılan kanunun sigorta ve reasürans irketleriyle ilgili kurulu tan ba layarak tasfiye sürecine kadar birtakım düzenlemeleri beraberinde getirmi tir. Yeni kanunda kurulu taki yeni ruhsat sistemi de i mi tir. Sigorta sektörüne eskisi gibi tek bir sermayeyle girilememektedir. Bir taban sermayeyle girilecek bu da 5 milyon YTL olacaktır. Bunun  zerine ilgili irket hangi bran ta faaliyet göstermek istiyorsa, her bran ın kendi ilave sermayesi olacaktır. 5 milyon YTL'nin üzerine ek sermaye koyarak pazara girilebilecektir. Bran düzenlemelerinde

de yeni bran sistemine göre yeniden düzenlemi tir. Böylece Avrupa Birli i'ndeki uygulamaya benzer bir uygulamaya geçilmi tir.

Yeni Sigortacılık Kanunu da bir çerçeve kanun niteli indedir. Öncelikle ana kurallar belirlenmi ve ayrıntılar ikincil mevzuata bırakılmı tir. Bu ekinde, yasal düzenlemelerin sektörün dinamik yapısına gecikmeden ayak uydurmasına imkan sa lanmı tir. Böylelikle, AB mevzuatındaki olası de i ikliklerin mevzuata yansıtılabilmesi de daha kolay olacaktır. Ayrıca, Türk hukuk sisteminin yapısı gere i, temel kanun niteli indeki Türk Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu, cra- flas Kanunu gibi kanunlarda yapılan düzenlemeler, Kanuna aktarılmamı tir. Kanun hazırlanırken ilke olarak AB'ye uyum gözetilmi tir. Bu uyum, bazı hükümler açısından Kanuna do rudan yansıtılmı , bazı hükümlerde ise gerekti inde uyumu sa layabilmeye yönelik idareye yetki tanınmı tir. Ayrıca, bir çerçeve kanun niteli inde hazırlandı ndan, uygulamaya ili kin ikincil düzenlemelere bırakılan birçok hususun temelini, AB Direktifleri olu turacaktır (Hazine,2007,2).

Ayrıca, Ulusal Program'da, Türk mevzuatında yapılması gereken de i iklikleri öyle sıralanabilmektedir (Kubilay, 2006,

<http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/Duyuru->

[Etkinlik/Resmi+Ziyaretler/Toplantilar/abmuktesat.htm](http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/Duyuru-Etkinlik/Resmi+Ziyaretler/Toplantilar/abmuktesat.htm) son eri im:08.10.2007) ;

- Yabancı sigorta irketlerinin Türkiye'de ube açmaksızın sınır ötesi faaliyette bulunması,
- Hayat-dı ı sigortalarda, sigorta hizmetinin Türkiye'de yerle ik sigorta irketlerinden alınması zorunlulu u,
- Gerçek ki i sigorta aracılarının (brokerler, prodüktörler ve eksperler) Türk olma zorunlulu u,
- Yurt içinde yerle ik bir reasürans irketi olan 'Milli Reasürans T.A. .' irketine zorunlu devri öngören reasürans tekelinin kaldırılması olarak görülmektedir.

Avrupa Komisyonu tarafından 6 Kasım 2007 tarihinde açıklanan Türkiye lerleme Raporunda Türk Sigorta sektörüne ili kin yapılan de erlendirmeler, uyumda

güçlüklerle karılaşılan sorunlar ve öncelikli olarak ele alınması gereken konulara ilişkin olarak hazırladığı raporu 7 Kasım 2007 tarihinde sektöre iletmiştir. Bu konularda TSR B'nin çalışmalar kapsamında toplantılar, projeler ve eğitimler sürdürülmektedir. Özellikle Avrupa Birliği'nin ilerleme raporunda belirttiği reasürans ve ek denetim konularında sektöre yönelik çalışmalar sürdürmektedir (TSR B, 2007, 84).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TÜRK YE'DEK S GORTA
ENDÜSTR S AÇISINDAN YER VE ÖNEM

3.1 GÜNÜMÜZDE S GORTA ENDÜSTR S N N DURUMU

Ülkemizde yaşanan ekonomik krizler şirketlerin özkaynak yetersizlikleri yanında piyasada yaşanan küçülmeler prim istihsalinde zorluklar çekilmesine yol açmış, primlerin sigortalılar ve aracıardan zamanında tahsil edilememesi nedeniyle likidite sorunları yaşanarak hasar ödemelerinde sigortalıların mağdur olmalarına neden olmuştur. Sigorta şirketlerinin mevcut piyasa koşullarında uzun vadeli düşünerek, kurumsallaştırmaları içinde düzenli şekilde sermaye ve özkaynaklarını arttırmaları ve bu gücü yatırımlara dönüştürmeleri giderek önem kazanmaktadır (Entürk ve Kahya, 2003, 160).

Türkiye, 2006 yılında %0,18 pay ile dünya prim üretiminde 87 ülke arasında 35'inci sırada yer almıştır. Prim üretiminin GSYİH'ye oranına göre yapılan sıralamada 68'inci sırada yer alan Türkiye, kişi başı prim üretiminde ise 61'incile yükselmektedir. Kişi başına prim üretimine göre Avrupa ülkeleri arasında bir de erlendirme yapıldığında ise, Türkiye 34 ülke arasından 32'nci sırada yer almaktadır. (Sigorta Denetleme Kurulu,2008, 2)

Tablo 9 Kişi Başına Düşen Prim Üretimi (Dolar)

	2006		2005	
	Hayat	Hayat Dışı	Hayat	Hayat Dışı
Sanayileşmiş Piyasalar	2.026,0	1.336,2	1.887,0	1.399,8
Gelişmekte Olan Piyasalar	31,6	28,2	46,1	30,4
-Asya	154,6	50,4	56,6	21,4
-Latin Amerika ve Karayipler	51,3	75,4	42,0	63,8
-Merkez ve Doğu Avrupa	40,0	131,4	31,8	109,9
-Afrika	38,3	15,3	30,7	13,5
-Orta Doğu ve Merkez Asya	15,8	46,8	14,8	40,2

Kaynak: Hazine Müsteurluğu Sigorta Denetleme Kurulu. (2008). Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu-2007,2

Türk finans sektörünün varlıkları toplamı 2005 yılına göre % 20,18 oranında artarak 2006 yılı sonunda 565,9 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Finansal sektör varlıklarının, 2006 yılı sonu itibariyle, % 88,3'ünü bankacılık sektörü oluşturmaktadır. Sigorta sektörünün payı ise % 3,3'tür. Türk finans sektörü bankacılık ağırlıklı bir yapıda olup, onu sırasıyla menkul kıymet yatırım fonları ve sigorta sektörü takip etmektedir. Türk sigorta sektörü varlık toplamı, bireysel emeklilik ve reasürans şirketleri dahil olmak üzere, bir önceki döneme göre % 21 oranında artarak 31.12.2006 tarihi itibariyle 18,6 milyar YTL'ye yükselirken, GSY H'ye oranında bir değişiklik olmamıştır. 2006 yılında prim üretiminin GSY H'ye oranında 0,1 puanlık artı olurken, bireysel emeklilik fonlarının GSY H'ye oranında 0,3 puanlık artı olmuştur (Sigorta Denetleme Kurulu, 2007, 1).

Türkiye'de finans sektörünün varlık toplamı 2007 yılsonu itibariyle 771,5 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Finansal sektör varlıklarının, Aralık 2007 itibariyle % 74,6'sını (TCMB hariç) bankacılık sektörü oluşturmaktadır. Sigorta sektörünün payı ise % 2,8'dir. Türk finans sektörü bankacılık ağırlıklı bir yapıda olup, onu sırasıyla menkul kıymet yatırım fonları ve sigorta sektörü takip etmektedir.

Tablo 10 Türk Finans Sekt. Bilanço Büyüklükleri (Milyar YTL)

(Milyar YTL)	2003	2004	2005	2006	2007
TCMB	76.5	74.7	90.1	104.4	106.6
Bankalar	255.0	313.8	406.9	499.5	581.6
Menkul Kıymet Yatırım Fonları	19.9	24.4	29.4	22.0	26.4
Sigorta, Reasürans, Emeklilik Şirk.	8.2	10.5	15.4	18.6	23.4
Finansal Kiralama Şirketleri	5.0	6.7	6.1	10.0	13.7
Faktöring Şirketleri	2.9	4.1	5.3	6.3	7.4
Tüketici Finans Şirketleri	0.8	1.5	2.5	3.4	3.9
Menkul Kıymet Aracı Kurumları	1.3	1.0	2.6	2.7	3.9
Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları	1.2	1.4	2.2	2.5	3.9
Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları	0.2	0.3	0.5	0.5	0.7
Genel Toplam	371.0	438.4	561.0	669.9	771.5

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu. (2008). Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu-2007,3

2006 yılsonu itibariyle sigortacılık ve bireysel emeklilik sektöründe mevcut 53 şirketten 24'ü doğrudan veya dolaylı olarak yabancı ortaklıdır. Ödenmiş sermaye içinde yabancı sermayenin payı hayat dışı sigortacılık alanında % 19 iken,

hayat/emeklilik alanında bu oran % 34'e yükselmektedir. Yabancı ortaklı şirketlerin toplam prim üretimi içindeki payı % 53 iken, bu oran hayat sigorta şirketlerinde % 61'e çıkmaktadır (Sigorta Denetleme Kurulu, 2007, 5).

Prim üretimi bakımından 2006 yılı itibariyle, sektördeki en büyük 10 şirketin payı %64,49'dur. Sektördeki en büyük 10 şirket toplam aktiflerin %63,8'ine sahiptir. Bu büyük şirketlerden bazılarının aynı sermaye grubuna ait olduğu dikkate alınırsa sektörde yoğunlaştıranın yüksek olduğu görülmektedir. Japonya hariç birçok OECD ülkesinde hem şirket sayısı çok fazla (bazen bin – iki bin civarında) hem de büyük şirketlerin payının düşük oranda olduğu görülmektedir. Bu durumda Türk sigorta piyasasının diğer piyasalara göre daha çok yoğunlaştıran ve daha az rekabete açık olduğu söylenebilir (Aydın, 2006, 107).

Yabancı sermayenin toplam prim üretimi içindeki payı %41'dir. Hayat dışı sigortacılık alanında 19 şirket yabancı ortaklı olup, hayat dışı prim üretiminde yabancı sermayenin payı %41'dir. Hayat / Emeklilik alanında ise yabancı ortaklı şirket sayısı 16 olup, prim üretiminde yabancı sermayenin payı % 43'tür (Sigorta Denetleme Kurulu, 2008, 8).

Türkiye'de sigorta potansiyelinin yüksek olması ve sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörünün son yıllarda gösterdiği hızlı gelişim yabancı yatırımcıları Türk sigortacılık piyasasına yöneltilmektedir. Ülkelerinde sigortalılık oranı üst sınırına yaklaşıyor yabancı yatırımcıların, Türkiye de dahil olmak üzere gelişmekte olan ülkelerde yatırım yapmaya yönelmesi, ülkemiz sigorta endüstrisinin 2006 yılında başarıyla hareketlenmeyi 2007 yılında da devam ettirdiği görülmektedir.

31.12.2006 tarihi itibariyle Birli ve (TSRSB) kayıtlı 53 sigorta şirketi ve 2 reasürans şirketi bulunmakta iken 2007 yılı başında Hazine Müsteferliğ'ından ruhsat alan Coface Sigorta A.Ş. üyelik başvurusunda bulunarak Birli'nin yeni üyesi olmuştur. Böylece Birli ve üye sigorta şirketi sayısı 54'e ve toplam üye sayısı ise 56'ya ulaşmıştır (TSRSB, 2007, 22).

Tablo 11 Sigorta ve Emeklilik Şirketlerinin Yapısal Göstergeleri

	2003	2004	2005	2006	2007
Şirket Sayısı	63	59	54	54	61
- Hayat Dışı Şirketler	36	33	32	32	35
- Hayat / Emeklilik Şirketleri	11	11	11	11	10
- Hayat Şirketleri	13	12	10	10	14
- Reasürans Şirketleri	3	3	1	1	2
Yabancı Sermayeli Şirket Sayısı	12	16	20	24	35
- Hayat Dışı Şirketler	7	9	11	14	19
- Hayat / Emeklilik Şirketleri	5	7	9	10	16
Police Sayısı	19.451.411	25.313.010	29.404.334	36.463.539	38.308.374
- Hayat Dışı Police Sayısı	14.470.066	18.451.884	22.346.492	30.809.202	31.676.737
- Hayat Police Sayısı	4.981.345	6.861.126	7.057.842	5.654.337	6.631.637
Bireysel Emeklilik Sözleşme Sayısı	20.534	349.011	725.822	1.208.341	1.600.157
Personel Sayısı	11.426	12.140	12.851	13.617	15.138
- Hayat Dışı Şirketler	5.747	6.147	6.349	6.913	7.553
- Hayat / Emeklilik Şirketleri	4.393	4.912	5.403	5.610	6.265
- Hayat Şirketleri	1.076	889	914	902	1.119
- Reasürans Şirketleri	210	192	185	192	201
Acente Sayısı				15.322	16.011
Broker Sayısı				56	64
Ekspert Sayısı				1.734	963

Kaynak: Hazine Müstevarlığı Sigorta Denetleme Kurulu. (2008). Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu-2007,35

2006 yılında iki şirketin ticari unvanı değişmiştir. Halk Sigorta A.Ş. unvanını 30.06.2006 tarihinde % 99,99 oranında hissesini HDI International AG'ye devretmesi neticesinde 19.07.2006 itibariyle HDI Sigorta A.Ş. olarak, Halk Reasürans A.Ş. unvanını 25.12.2006 tarihinde Artı Reasürans A.Ş. olarak değiştirmiştir. Yine svizre Sigorta A.Ş. ve svizre Hayat Sigorta A.Ş. 01.01.2007 tarihi itibariyle unvanlarını Ergo svizre Sigorta A.Ş. ve Ergo svizre Hayat Sigorta A.Ş. olarak değiştirmişlerdir (TSR B, 2007, 22).

2007 yılının sonuna gelindiğinde ise Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'ne kayıtlı üye sayısı 56 sigorta ve 2 reasürans şirketi olmak üzere 58'e yükselmiştir. Cardiff Sigorta A.Ş. ve CIV Hayat Sigorta A.Ş.'nin de 2008 yılı içerisinde ruhsat almasıyla beraber sigorta şirketi sayısı 58'e ve toplam üye sayısı ise 60'a ulaşmıştır. 2007 yılı itibariyle iflasına karar verilen ve yeni sözleşme ve sigorta yapma yetkisi kaldırılan sigorta şirketi olmamıştır (TSR B,2008,19)

statistikî sınıflandırmalarda “Mali Aracı Kurulu ların Faaliyetleri” olarak geçen finans sektörü, önceki yıllarda oldu u gibi 2007 yılında da 11,4 milyar dolar ile Türkiye’de en yüksek uluslararası do rudan yatırım giri ini sa layan sektör olmu tur.

Geçti imiz yıl uluslararası do rudan yabancı sermaye yatırımlarının %59,5’i finans sektöründe gerçekleş mi tir. Dü ük enflasyon, yüksek büyüme oranları, AB entegrasyon süreci, makro ekonomik istikrar, yatırım ortamını iyile tirici düzenlemeler, Türk finans sektörünün güçlü bir büyüme potansiyeline sahip olması gibi unsurlar, yabancı yatırımcıların ilgisinde etkili olmu tur. 2007 yılındaki en büyük DYSY giri i, Citibank tarafından Akbank’ın %20 oranındaki hissesinin satın alınmasına ili kin transfer edilen 3,1 milyar dolarlık tutar olmu tur. Hollanda’da yerle ik ING Bank N.V. tarafından Oyak Bank’ın satın alınmasına ili kin 2,7 milyar dolarlık transfer ikinci sırada yer almaktadır. Yunanistan’da yerle ik National Bank of Greece tarafından Finansbank’ın satın alınmasına istinaden yapılan 2,3 milyar dolar tutarındaki DYSY giri i üçüncü sıradadır.

ekerbank’ın %38 oranında hissesini satın alan Kazakistan men eli Turanalem Securities JSC’nin 610 milyon dolarlık, Tekfenbank’ın %70 hissesini 182 milyon dolara satın alan Yunanistan’da yerle ik EFG Eurobank Ergasias’ın yakla ık 180 milyon dolarlık DYSY giri leri di er önemli i lemler arasında sayılabilir. Garanti Bankası Takas ve Saklama Birimi’nin Deutsche Bank tarafından satın alınmasına ili kin transfer tutarı ise 115 milyon dolardır.

Ayrıca, Türkiye Finans Katılım Bankası’nın %60 hissesinin S.Arabistan’da yerle ik National Commercial Bank tarafından 1.080 milyon dolara; Turkish Bank’ın ise %40 hissesinin Kuveyt’te yerle ik National Bank of Kuwait tarafından 160 milyon dolara satın alındı ının açıklanmasına kar ın, 2007 yılında bunlara ili kin bir DYSY giri i olmamı tır.

Sigortacılık sektöründe 2007 yılında önde gelen i lemler; spanya’da yerle ik Mapfre tarafından %80 hissesi satın alınan Genel Sigorta’ya ili kin transfer edilen

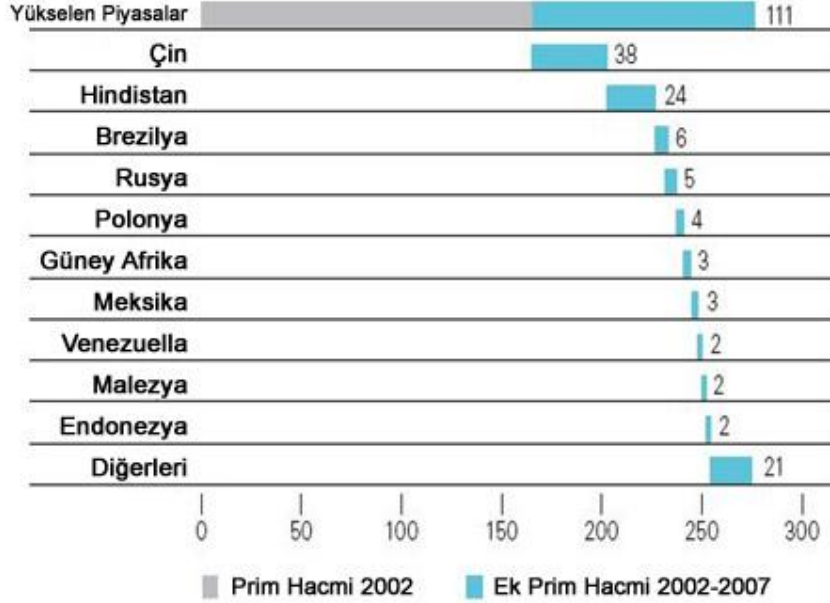
380 milyon dolar, Hollanda'da yerle ik Eureko tarafından Garanti Sigorta ve Garanti Emeklilik'in hisselerinin satın alınmasına ili kin transfer edilen sırasıyla 489 ve 134 milyon dolar, daha önce yabancı sermayeli olan "Aviva Hayat ve Emeklilik" ile "Ak Emeklilik" in birle mesiyle yapılanan "Avivasa Emeklilik ve Hayat A. ." için birle me kapsamında transfer edilen 100 milyon dolar, Hollanda'da yerle ik TBIH tarafından %58 hissesi satın alınan Ray Sigorta'ya ili kin gerçekle en 85 milyon dolar ve ABD'de yerle ik Liberty Mutual tarafından %64 hissesi satın alınan eker Sigorta'ya ili kin gerçekle en 63 milyon dolarlık DYSY giri leri olarak sıralanmaktadır (Hazine,2008, 55)

3.2. YABANCI SERMAYEN N ENDÜSTR S ÜZER NE DÜNYA'DAK VE TÜR K YE'DEK ETK S

Sigorta Endüstrisi sermaye hareketleri açsından oldukça hareketlidir ve son yıllarda sigorta sektöründe geli mekte olan piyasalardaki prim potansiyeli hızla artmaktadır. Bu yükseli ten Türkiye'de payını almı tır. Bu pazarda yabancı sermayenin etkinli i büyük olmu tur ve hızlı bir büyüme gerçekle tirmi tir.

3.2.1.Dünyada Yabancı Sermaye Yatırımlarının Sigorta Endüstrisine Etkileri

ekil 4 Yükselen Piyasalarda Prim Gelişimi 2003-2007 (2002 fiyatlarıyla)

Kaynak: Swiss Re, 2008b, 3

Yüzyılın başından beri, sigorta sektörü gelişmekte olan piyasalarda içerisinde istikrarlı bir büyüme gerçekleştirmektedir. Hem hayat hem de hayat dışı sigortacılıkta 2 haneli yıllık artış oranları görülmüştür. 2007'de global kredi krizinin hemen başında gelişmekte olan piyasalarda toplam prim hacmi bir yıl önceye göre %13 gibi bir artış göstermiş, bunun %12'si hayat dışı %14 hayat primlerinden oluşmuştur. (Swiss Re, 2008b, 3)

Gelişmekte olan piyasalarda sigorta primleri 2002 yılından beri yaklaşık iki kat fazlalarak, 2007 yılında 422 milyar dolar seviyesine gelmiştir. 2002 fiyatları ile bakıldığında zaman Çin 32 milyar dolar Hindistan 24 Milyar dolar ile en büyük prim artışlarını gerçekleştirmiştir. Diğer iki gelişmekte olan Rusya ve Brezilyada 6 ve 5 milyar dolarlık prim üretim artışında bulunmuşlardır.

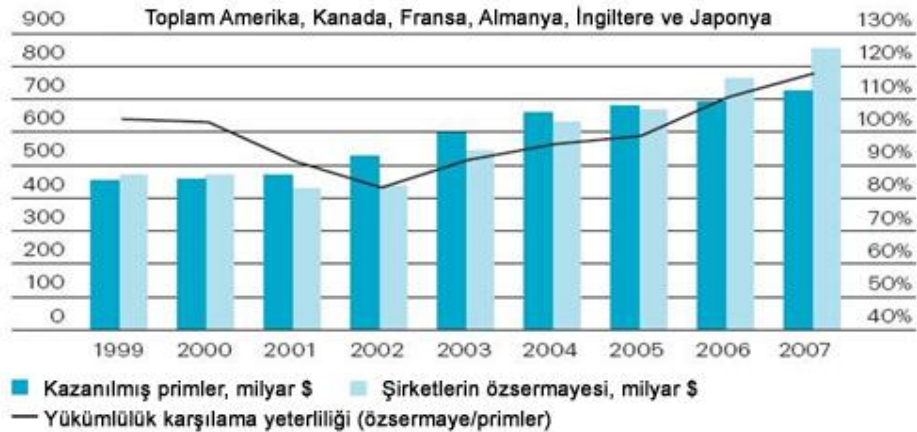
Tablo 12 Hayat ve Hayat Dışı Sigortalarda İlk 10 Ülke

Hayat Sigortası	2007 prim hacmi (Milyon Dolar)	Yükselen piyasaların oranı	Hayat Dışı Sigortalarda	2007 prim hacmi (Milyon Dolar)	Yükselen piyasaların oranı
Çin	58 673	26.4%	Çin	33 810	17.0%
Hindistan	51 322	23.0%	Rusya	28 973	14.6%
Güney Afrika	34 430	15.5%	Brezilya	20 501	10.3%
Brezilya	18 533	8.3%	Meksika	9 763	4.9%
Polonya	7 950	3.6%	Güney Afrika	8 345	4.2%
Meksika	7 653	3.4%	Polonya	7 677	3.9%
Malezya	5 573	2.5%	Hindistan	7 402	3.7%
Endonezya	4 728	2.1%	TÜRKİYE	7 201	3.6%
Tayland	4 521	2.0%	Venezuela	6 977	3.5%
Şili	3 792	1.7%	Arjantin	4 471	2.2%
İlk 10	197 177	88.6%	İlk 10	129 619	68.0%

Kaynak: Swiss Re, 2008-5, 13

2007 yılında hayat dışı sektörlerden de olumlu sonuçlar gelmiştir. 6 büyük ana sigorta pazarında %3 kadar bir gerileme görülmüştür. Bu gerilemeye rağmen 2007 yılı için hissedarların sermayeleri artmaya devam etmiştir. Şirketlerin likiditesi (solvency) artmaya devam etmiştir ve 1990'larda görülen yüksek seviyelere yaklaşmıştır (Swiss Re, 2008a 12).

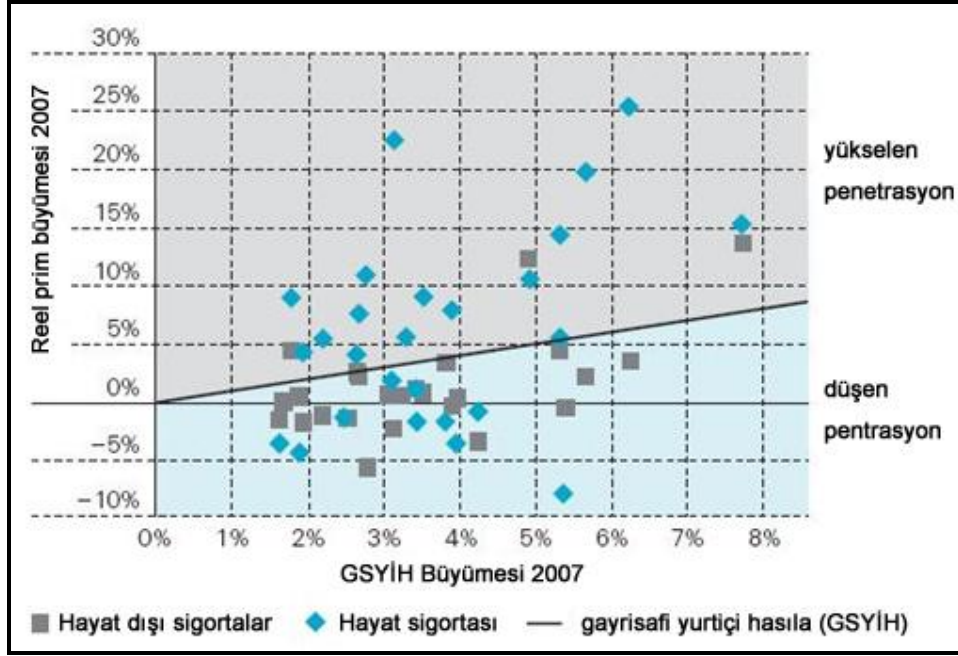
Şekil 5 Hayat Dışı Sigortalarda Yükümlülük Karşılama Yeterliliği Oranları

Kaynak: Swiss Re, 2008-3, 13

Toplam dünya primlerinin yüzde doksanını üreten sanayilemiş ülkelerde prim gelirleri 2007 yılında %2,4 artmış ve 3.544 milyar \$'a yükselmiştir. 2007 yılında hayat primlerinde %4,6 artış olmuştur ve tüm ülkelerdeki Gayri Safi Yurtiçi Hasılların üzerinde bir artış ortaya çıkmıştır (Japonya ve kıta Avrupası dışında). Hayat dışı primlerde ise %0,4 lük bir düşüş görülmüştür.

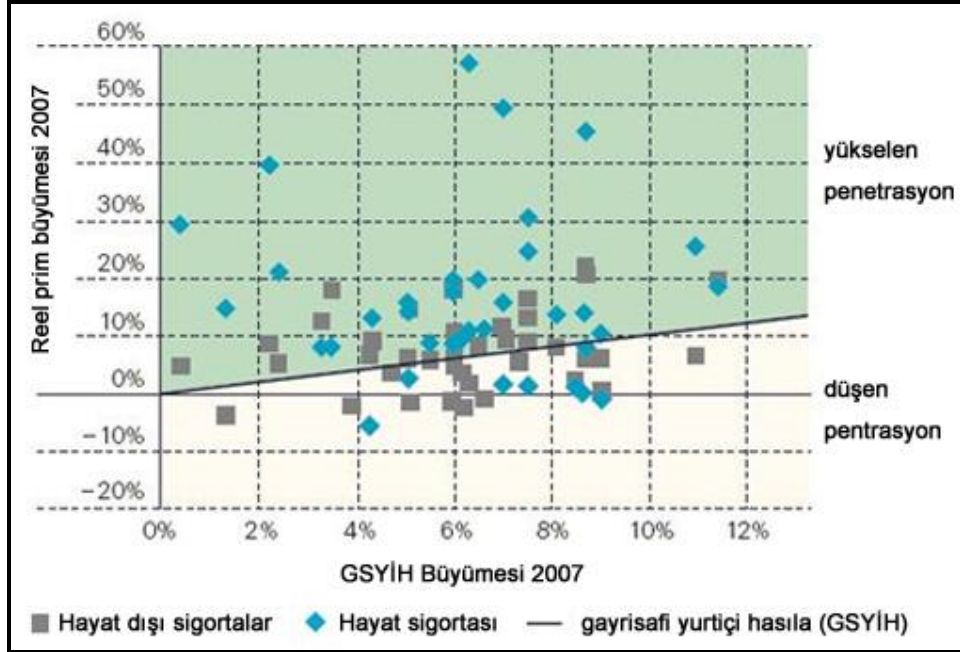
ekil 6 Sanayile mi Ülkelerde Prim GSY H Oranı Geli imi- 2007

Kaynak: Swiss re, 2008-3, 14

2007 yılında gelişmekte olan piyasalarda toplam prim hacmi 414 milyar dolar seviyesine gelmiştir. Buda dünya prim hacminin yaklaşık %10'una denk gelmektedir. Gelişmekte olan piyasalarda hayat sigortaları % 13 lük bir büyüme ile karşımıza gelmektedir ki bu 10 yıllık ortalamaya yakındır (%13,5). Hayat Dışı branşlarda ise gelişmekte olan piyasalar %10 büyümüş ve yine 10 yıllık ortalamasının üzerine çıkmıştır. Yüksek gayri safi milli hasıla hayat dışı branşlardaki başarının en büyük sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır ayrıca zorunlu sigortalar ve sağlık sigortaları da artırıltıcı yan unsurlar olarak karşımıza çıkmıştır.

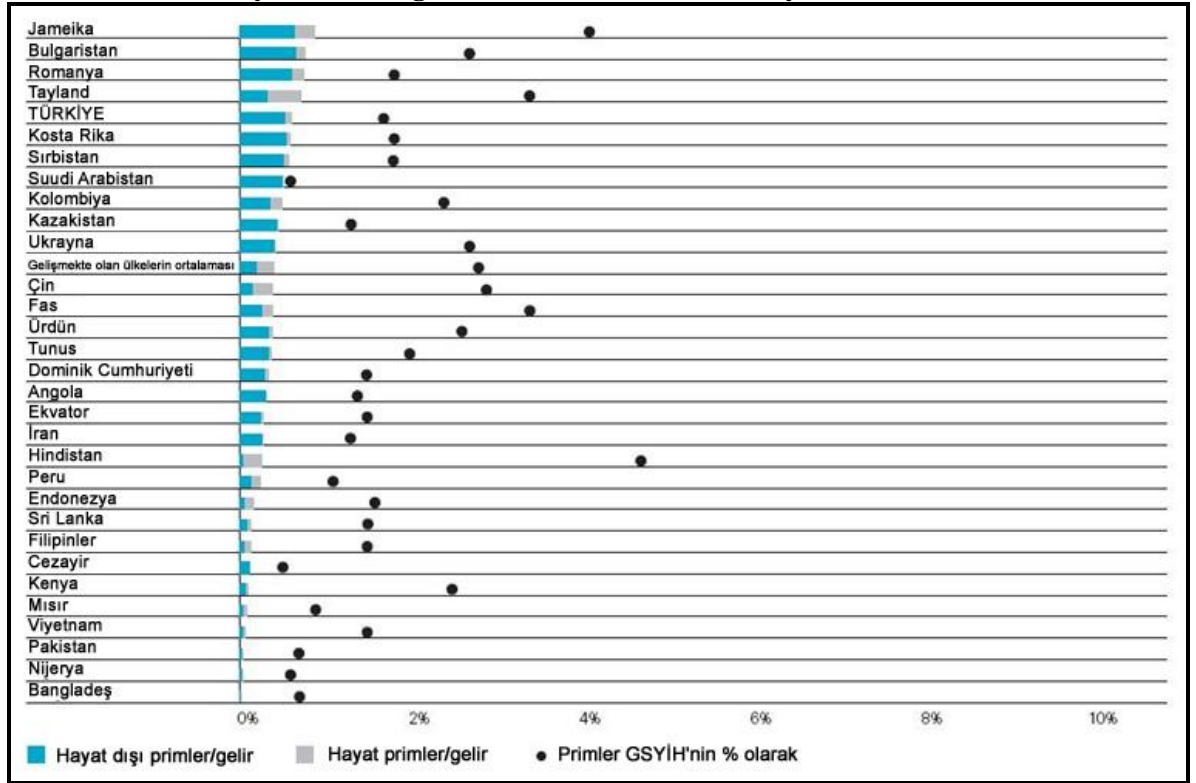
ekil 7 Geli mekte Olan Piyasalarda Primin GSY H'ye oranı 2007

Kaynak: Swiss re, 2008-3, 14

2007 yılında yükselen piyasalarda ki i ba ına dü en sigorta primi 72 \$ seviyesine çıktı; bunun 38 \$ hayat 34 \$ hayat d ı olarak gerçekte mi tir. Sigorta yaygınlı ı (toplam prim üretimi/ GYS H) açısından bakarsak bölgeler arasında geli mi li e göre büyük farklılıklar göstermekle beraber % 1,5 hayat bran ında, % 1,3 civarında hayat d ı ı bran larında gerçekte mi tir.

ekil 8 Yükselen Piyasalarda Sigorta Yo unlu u ve Penetrasyon

Kaynak: Swiss Re, 2008-3, 222

Gelecek yıllarda özellikle körfez bölgesi ve Türkiye'de gelişmelere bakıldığında büyümenin de eski haline dönmesi ile beraber önemli alt yapı projeleri ve artan enerji fiyatlarının sigorta sektörüne de yansımaları beklenmektedir. Mühendislik ve varlık sigortaları dışında sağlık sigortasında da bölgede önemli gelişmeler olacaktır. Ayrıca Türkiye'nin de istikrarlı politik çevreyle beraber bu yükselişte önemli bir yer alması beklenmektedir.

Gelişmekte olan piyasalarda oluşan bu iyimser hava ve olumlu rakamların sonucunda sigorta endüstrisinde yabancı yatırım oranları yüksek olur ve büyük oyuncular önemli yerleri tutmak istemlerdir.

3.2.2. Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımlarının Sigorta Endüstrisine Etkileri

Türkiye gibi büyük bir genç nüfusa sahip ülkelerde yabancı sermayenin yoğun ilgi gösterdiği alanların başında finans sektörü vardır. Finans sektörüne bakıldığında ise bu ilginin genel olarak sigorta branşında toplandığı görülmektedir. Bankacılıkta yabancı sermayenin sigorta sektörüne yansımalarının dışında da son dönemde, bankalardan ayrı olarak sigorta şirketleri yabancı sermayenin ilgi odağı haline gelmiştir. 2005 yılında bankacılık sektöründe yabancı sermaye girişi 2007'de olduğu gibi 2008 yılının ilk döneminde de sigorta sektörü için geçerli olmuştur. 2007 yılı son dönem ve 2008 yılı ilk ayları içerisinde yabancı sermaye girişleri şöyle sıralayabiliriz (Gözlemen,2008, 23);

- “Global Hayat Sigorta” ismiyle faaliyetlerini sürdüren şirketin unvanı 30 Mart 2007 tarihinde Deniz Bank'ın şirket hisselerinin %99,6'sını satın almasıyla “Deniz Hayat” olarak değiştirilmiştir.
- 20 Eylül 2007 tarihi itibarıyla MAPFRE; Genel Sigorta ve Genel Yaşam şirketlerinin %80 hisselerini satın almasını, geri kalan %20 hisse Çukurova Grup bünyesinde kalmak suretiyle tamamlanmıştır.
- Mart 2007'de Eureka B.V. – Garanti ortaklığı neticesinde Ekim 2007'den itibaren “Eureka Sigorta” adıyla hizmet vermeye devam etmektedir.
- 31 Ekim 2007 tarihinde Finans Sigorta'nın unvanı “Fiba Sigorta” olarak değiştirilmiştir.
- 31 Ekim 2007 tarihinde Sabancı Holding bünyesindeki Aksigorta şirketlerinden AK Emeklilik A.Ş. ile Aviva PLC.'nin Türkiye'deki şirketi Aviva Hayat ve Emeklilik A.Ş. şirketlerinin birleşmesiyle AvivaSA Emeklilik ve Hayat A.Ş. kurulmuştur.

- TMSF Fon Kurulu'nun 25.10.2007 tarih ve 2007/541 sayılı kararı ile Toprak Sigorta Anonim İrketi'nin %95,06 oranındaki hissesinin Euro Yatırım Menkul De erler A. .'ye satılmasına karar verilmi ve T.C. Ba bakanlık Hazine Müste arlı ı'nın 15.01.2008 tarih ve B.02,1.HZN.0/10/02.01 sayılı yazısı ile hisse devri onaylanmı tır. Toprak Sigorta 15 Ocak 2008 tarihi itibariyle Euro Sigorta adıyla hizmet vermeye devam etmektedir.
- 31 Mart 2008 itibariyle, TEB Mali Yatırımlar A. . i tiraki olan TEB Sigorta A. .'nin %100'ü Zurich Finansal Hizmetler Grubu tarafından satın alınmı tır. Bunun sonucunda Zurich Sigorta, TEB Sigorta A. .'nin %99,99 oranındaki hissesine sahip olmu tur. 18 A ustos 2008 tarihinden itibaren "Zurich Sigorta" adıyla hizmet vermeye devam etmektedir.
- 20 Nisan 2008 tarihinde Koç Grubu Koç Allianz Sigorta'daki %47,8'lik payını ve Koç Allianz Hayat ve Emeklilik'teki %49'luk payını Allianz'a satmı tır. 7 Ekim 2008 tarihinden itibaren "Allianz Sigorta" ve "Allianz Hayat Ve Emeklilik" adıyla hizmet vermeye devam etmektedir.
- Sümerbank bünyesinde faaliyet gösterirken TMSF' nin yönetimine geçen, ardından fon tarafından Libya kökenli, Kanadalı i adamı Hussein Nuaman Soufraki'nin sahibi oldu u HNS Grup'a satılan Türk Nippon Sigorta'nın lisansını Mayıs 2008'de ABD kaynaklı bir fon tarafından satın alınmı tır.
- 2007 yılında Oyak bank'ı satın alan Hollanda merkezli uluslararası finans hizmetleri irketi ING Grubu, bireysel emeklilik irketi Oyak Emeklilik'i satın almak üzere 15 Haziran 2008'de Oyak Grubu ile anlaşmaya vardı. Ekim 2003'te resmen faaliyetine başlayan Oyak Emeklilik'in adının da, satı i lemlerinin tamamlanmasından sonra en geç 6 ay içinde de i tirilmesinin kararla tırılmı tır.

- 9 Temmuz 2008 tarihinde Ankara Emeklilik A. Ş.'nin hisselerinin AEGON tarafından satın alınması işlemleri tamamlanmıştır. Şirket "AEGON Hayat ve Emeklilik" adıyla hizmet vermeye devam etmektedir.
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'nin Rumeli Sigorta A. Ş. ve Rumeli Hayat Sigorta A. Ş.'nin ticari ve iktisadi bütünlüğünün satın alınması ile ilgili kararın duyurusu Resmi Gazete'nin 10 Temmuz 2008 sayısında yayımlanmıştır.
- Faaliyetleri durdurulan Demir Sigorta A. Ş. 17 Temmuz 2008 itibariyle yeniden faaliyete geçmiştir.
- 2008 yılında AXA, OYAK SİGORTA'nın %50 hissesini satın almıştır. 12 Ağustos 2008 tarihinden itibaren "Axa Sigorta" adıyla hizmet vermeye devam etmektedir.
- 2007 yılı başında Ziraat Bankası T.A.Ş. Personeli Munzam Sosyal Güvenlik Sandığı Vakfı tarafından hisseleri satın alınan Ticaret Sigorta, 24 Eylül 2008 tarihi itibariyle ismini SBN Sigorta adıyla hizmet vermeye devam etmektedir.
- Bulgaristan'ın en büyük ikinci holdingi Eurohold (Euro Holding) faaliyette olmayan şirketlerden Inter Sigorta'yı 24 Eylül 2008 itibariyle satın almıştır. Hazine onayından sonra Inter Sigorta'nın adını Euroins olarak değiştirmiştir.
- ERGO SV ÇRE Sigorta'nın kalan yüzde 25'lik hissesini de ERGO satın almıştır. Hazine onayından sonra yürürlüğe girecek bu anlaşma ile ERGO şirketteki hisselerin %100'üne sahip olacaktır.
- 2008 yılında Dubai Group Sigorta A. Ş. elementer branşlarda hizmet vermek üzere ruhsat almıştır ve Dubai Group Sigorta'nın örgütlenme çalışmalarını tamamlamıştır.

- 2007 yılında Ray Sigorta, Orta ve Do u Avrupa'nın en büyük sigorta grubu olan Avusturya merkezli Vienna Insurance Group (VIG)'e hissesinin yüzde 74.26'lık kısmını devretmi tir.
- 2008 yılında Groupama, Güven Sigorta'yı Tarım Kredi Kooperatifleri Birli i'nden 350 milyon YTL'ye satın alma sürecini tamamlamı tır, irket Groupama gruba devredilmi tir.

Bu geli meler ı ı nda sektördeki tüm irketlerin men ei açısından sermaye da ılımları u ekilde olu mu tur:

Tablo 13 Sigorta irketlerinde Bulunan Yabancı Sermaye Payı (%)

	Sigorta irketleri	Yabancı payı
1.	Acıbadem Sa lık ve Hayat Sigorta A. .	49,99
2.	Aksigorta A. .	0
3.	AIG Sigorta A. .	100
4.	AIG Hayat Sigorta A. .	100
5.	Anadolu Anonim Türk Sigorta irketi	0
6.	Anadolu Hayat Emeklilik A. .	0
7.	Ankara Anonim Türk Sigorta irketi	0
8.	Aegon Emeklilik ve Hayat A. .	100
9.	Axa Sigorta A. .	100
10.	Axa Hayat Sigorta A. .	100
11.	Aviva Sigorta A. .	98,64
12.	AvivaSa Hayat ve Emeklilik A. .	50
13.	Atradius Credit Insurance N.V. Türkiye stanbul ubesi	100
14.	Ba ak Groupama Sigorta A. .	98,34
15.	Ba ak Groupama Emeklilik A. .	90
16.	Batı Sigorta A. .	100
17.	Birlik Sigorta A. .	0
18.	Birlik Hayat Sigorta A. .	0
19.	Cardif Hayat Sigorta A. .	100
20.	Cardif Sigorta A. .	100
21.	Civ Hayat Sigorta A. .	100
22.	Coface Sigorta A.	100
23.	Demir Hayat Sigorta A. .	0
24.	Dubai Group Sigorta A. .	100

25.	Eureko Sigorta A. .	80
26.	Euro Sigorta A. .	95,6
27.	Fortis Emeklilik ve Hayat A. .	100
28.	Fiba Sigorta A. .	0
29.	Finans Emeklilik ve Hayat A. .	99,99
30.	Garanti Emeklilik ve Hayat A. .	15,07
31.	Genel Ya am Sigorta A. .	79,6
32.	Generali Sigorta A. .	100
33.	Deniz Emeklilik ve Hayat A. .	99,8
34.	Güne Sigorta A. .	30
35.	Güven Sigorta T.A. .	100
36.	Güven Hayat Sigorta A. .	100
37.	Hür Sigorta A. .	0
38.	Inter Sigorta A. .	100
39.	I ık Sigorta A. .	0
40.	Hdi Sigorta A. .	100
41.	Ergoısviçre Sigorta A. .	100
42.	Ergoısviçre Hayat Sigorta A. .	100
43.	Allianz Sigorta A. .	94
44.	Allianz Hayat ve Emeklilik A. .	98,88
45.	Liberty Sigorta A. .	90,43
46.	Magdeburger Sigorta A. .	100
47.	Merkez Sigorta A. .	0
48.	New Life Ya am Sigorta A. .	99,99
49.	Ray Sigorta A. .	74,26
50.	Rumeli Sigorta A. .	0
51.	Rumeli Hayat Sigorta A. .	0
52.	Zurich Sigorta	100
53.	SBN Sigorta A. .	0
54.	T.Genel Sigorta A. .	80
55.	Türk Nippon Sigorta A. .	100
56.	Vakıf Emeklilik A. .	11,1
57.	Yapı Kredi Sigorta A. .	27,49
58.	Yapı Kredi Emeklilik A. .	27,48

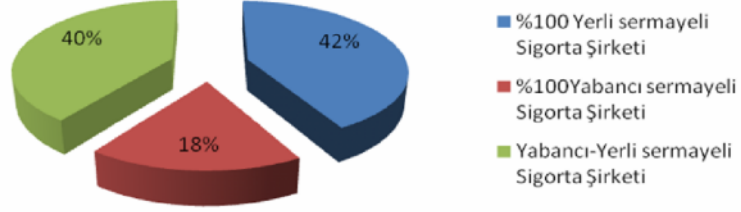
Görüldü ü gibi 13' ü %100 Yerli sermayeli (bazıları faaliyette bulunmamaktadır) olmak üzere piyasada 20 adet %50 ve üzeri yerli irket bulunmaktadır. 2007 ve 2008 yıllarında ba layan yabancıla ma e ilimi sonucunda toplam 38 adet yabancı sermayeli irket piyasada faaliyet göstermektedir.

Bu şirketlerin üretim prim ve sermayelerine ilişkin veriler de sermayenin etkileri konusunda önemli ipuçları vermektedir.

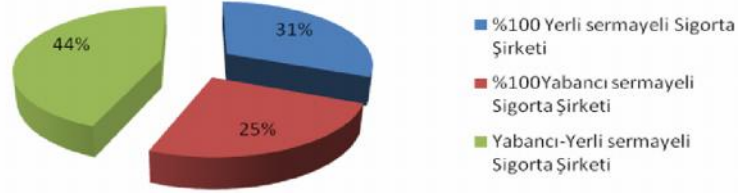
Sigorta Şirketlerinin Ortaklık Yapılarına Göre Tarihsel Gelişimi

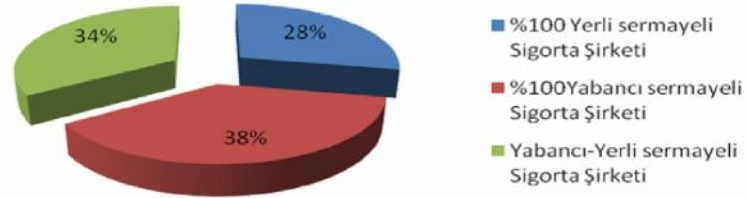
2007 yılı (1.Dönem) Sigorta Şirketlerinin Sermaye Yapısı (Adet Bazında)

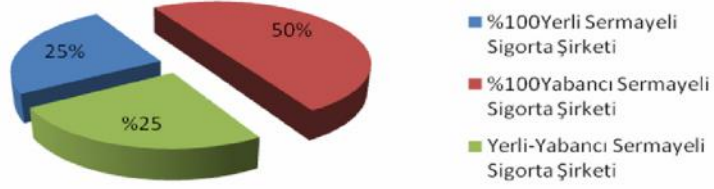
2008 yılı (1.Dönem) Sigorta Şirketlerinin Sermaye Yapısı (Adet Bazında)

2008 yılı (2.Dönem) Sigorta Şirketlerinin Sermaye Yapısı (Adet Bazında)

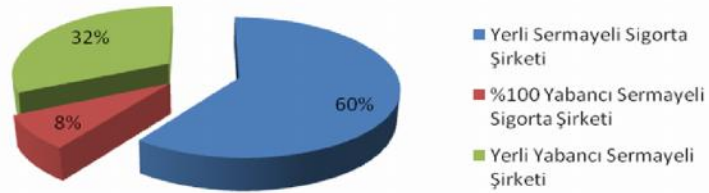
2008 yılı (3.Dönem) Sigorta Şirketlerinin Sermaye Yapısı (Adet Bazında)

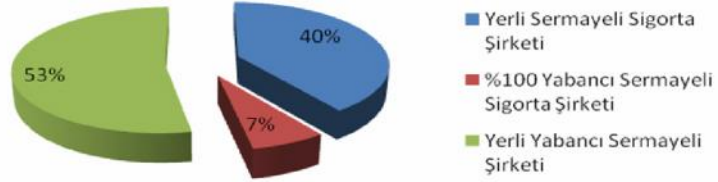
2000'li yılların başlarında tamamı yerli sermayeli sigorta şirketi adet olarak sektörün %77'si oranındadır. Yabancı sermayeli şirketlere ise adet olarak bakıldığında %18'ini göstermektedir. 2006 yılında ise yabancı şirket sayısı artmış ve adet olarak sektörün %16'sına denk gelmiştir. 2007 yılında ise sektörde yerli yabancı ortak sermayeli şirket sayısında bir artış gözlenmektedir. 2008 yılında ise piyasaya giren yabancı sermayeli şirket sayısı artış göstermiştir. 2008 yılının 3. Çeyreğinde, en az yüzde 95'i yabancı sermayeli şirket sayısı yerli ve yerli-yabancı sermayeli şirket sayısına toplamına eşit olmuştur.

Şirketlerin Ortaklık Yapılarına Göre Prim Üretiminin Tarihsel Gelişimi

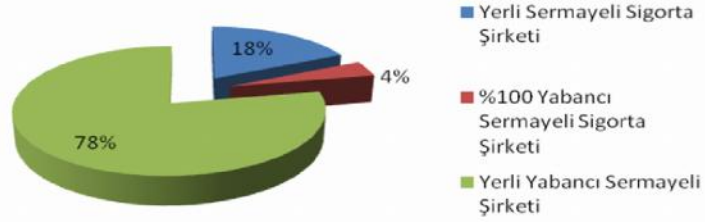
2002 Yılı Sigorta Şirketlerinin Prim Üretimi

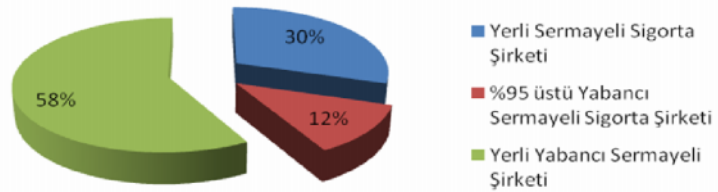
2006 Yılı (2. Dönem) Sigorta Şirketlerinin Prim Üretimi

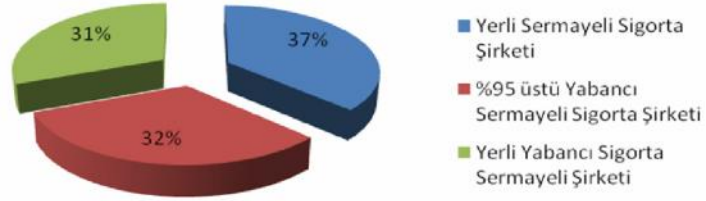
2007 Yılı (1. Dönem) Sigorta Şirketlerinin Prim Üretimi

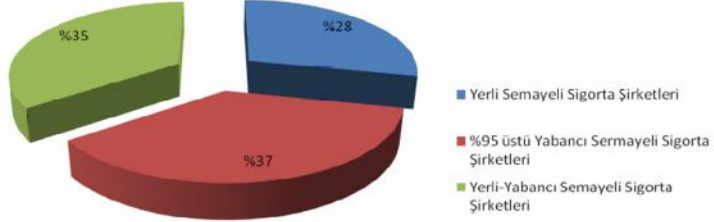
2008 Yılı (1. Dönem) Sigorta Şirketlerinin Prim Üretimi

2008 Yılı (2. Dönem) Sigorta Şirketlerinin Prim Üretimi

2008 Yılı (3. Dönem) Sigorta Şirketlerinin Prim Üretimi

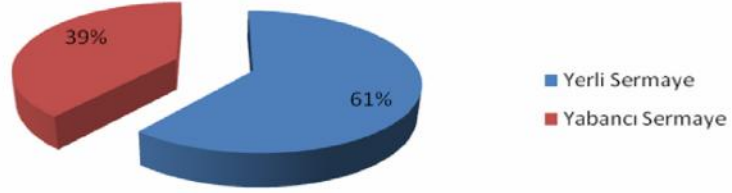

2002 yılında prim üretimi yüzde 60 oranında yerli sermayeli şirketler tarafından üretilirken, 2006 yılında bu oran yüzde 53'e gerilemiş, yerli-yabancı sermayeli şirketlerin prim üretimi toplam prim üretiminin yüzde 40'ını oluşturmuştur. 2007 yılının 2. Yarısına gelindiğinde ortaklıkların ürettiği primlerde artış olmuş ve sektörün toplam prim üretiminin yüzde 78'ini oluşturmuştur. 2008 yılında yabancı sermayeli şirketlerin toplam prim üretiminde yükseliş olmuş birinci çeyrekte yüzde 12'ye, 2. Çeyrekte yüzde 32'ye, 3. Çeyrekte yüzde 37'ye çıkmıştır. Aynı zamanda 2007'nin 2. Çeyreğinde yüzde 78 olan yerli-yabancı sermayeli şirketlerin payı ise 2008'in 1. Çeyreğinde yüzde 58'e, 2. Çeyrekte yüzde 31'e düşmüş, 3. Çeyrekte yüzde 35'e çıkmıştır.

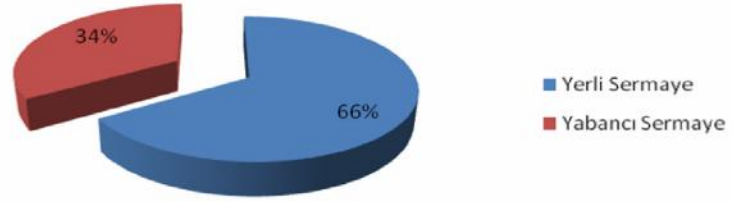
Türk Sigorta Sektörünün Sermaye Menşesine göre Tarihsel Gelişimi

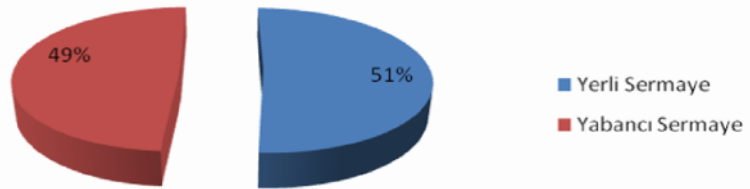
**2008 Yılı (1. Dönem) Sigorta
Sektörünün Sermaye Yapısı (Ödenmiş
Sermayeye Göre)**

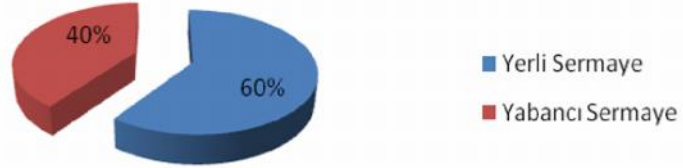
**2008 Yılı (1. Dönem) Sigorta
Sektörünün Sermaye Yapısı
(Varlıklara Göre)**

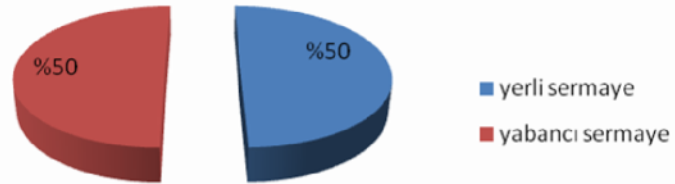
**2008 Yılı (2. Dönem) Sigorta
Sektörünün Sermaye Yapısı (Ödenmiş
Sermayeye Göre)**

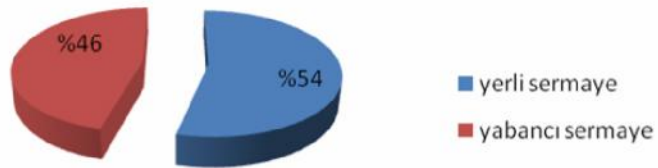
2008 Yılı (2. Dönem) Sigorta Sektörünün Sermaye Yapısı (Varlıklara Göre)

2008 Yılı (3. Dönem) Sigorta Sektörünün Sermaye Yapısı (Ödenmiş Sermayeye Göre)

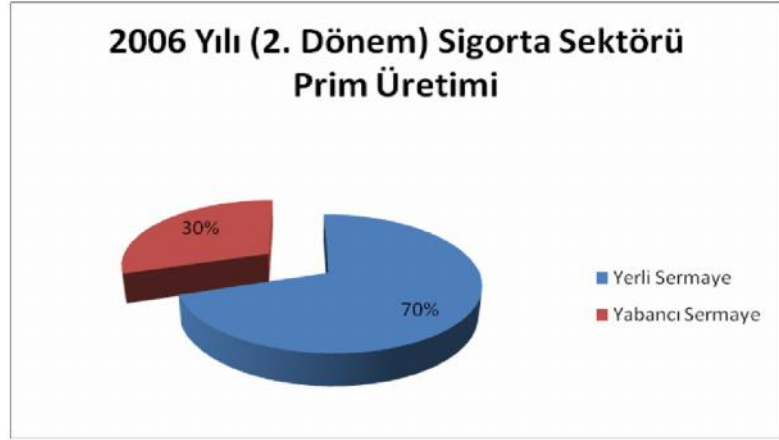
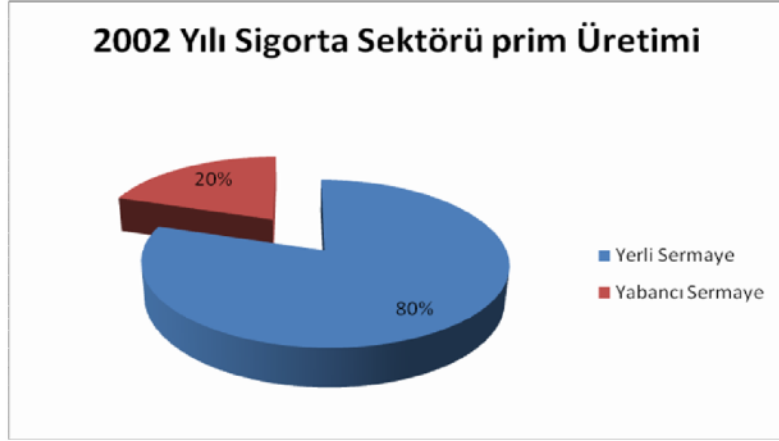
2008 yılı (3. Dönem) Sigorta Sektörünün Sermaye Yapısı (Varlıklara Göre)

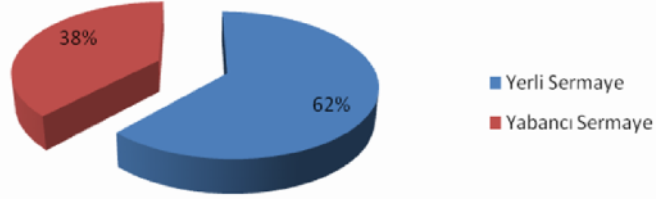
2002 yılında sigorta sektöründeki sermayenin yüzde 16'sı yabancı sermayeye ait olarak karımıza çıkmaktadır. 2006 yılının 2. Dönemine gelindi inde toplam sermayenin yüzde 23'ünü yabancı sermaye oluşturmaktadır. 2007 yılının 1.

çeyre inde ise yabancı sermaye payı yüzde 33' çıkmı tır. 2008 yılının 1.çeyre inde ise ödenmi sermayeye göre bakıldı nda yabancı oranı yüzde 39'a varlıklara göre incelendi inde ise yüzde 34 e çıkmı tır. 2008 yılının 2. döneminde ise ödenmi sermayeye göre %49 'a varlıklara göre de % 40 oranına çıkmı tır. 2008 yılının 3. döneminde ise ödenmi sermayeye göre yüzde 50'ye varlıklara göre ise yüzde 49 düzeyinde yabancı sermaye a ırlı ı görülmü tür.

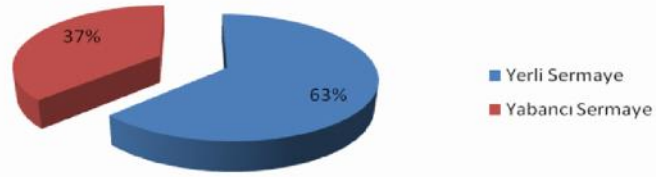
Sermaye men ine göre prim üretiminin tarihsel geli imi

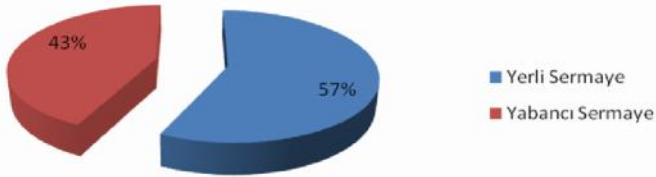
2007 Yılı (1. Dönem) Sigorta Sektörü Prim Üretimi

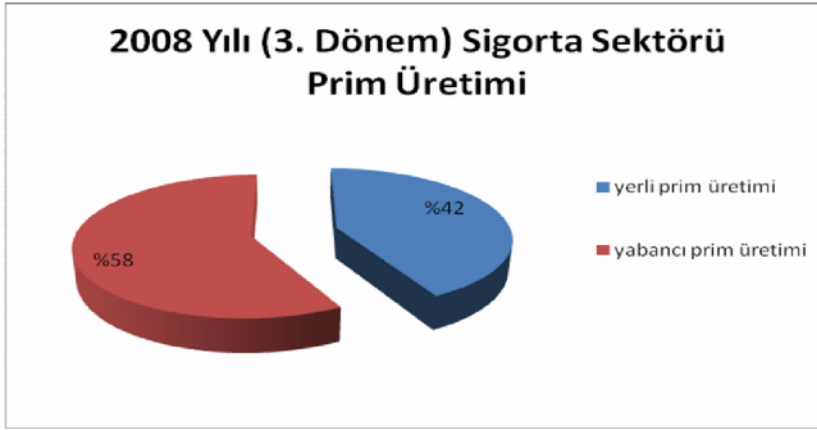
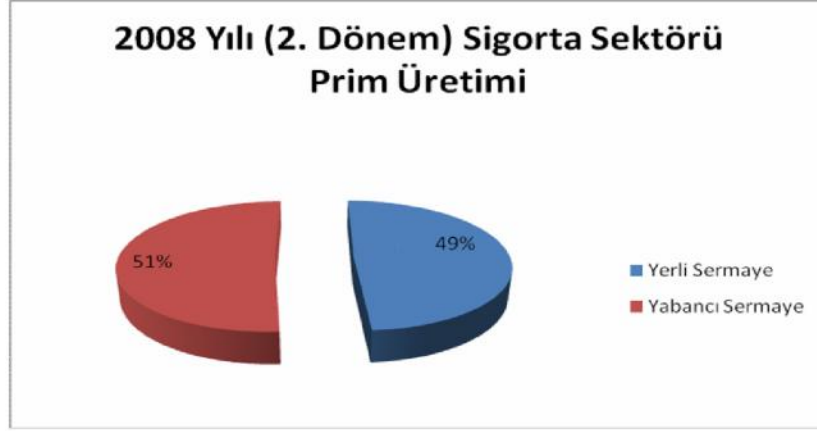

2007 Yılı (2. Dönem) Sigorta Sektörü Prim Üretimi

2008 Yılı (1. Dönem) Sigorta Sektörü Prim Üretimi

2002 yılında sigorta sektöründeki toplam prim üretiminin yüzde 20'si yabancı sermaye tarafından gerçekleştirilmiştir. 2006 yılına gelindiğinde toplam prim üretiminin %30'u yabancılar tarafından gerçekleştirilmiştir. 2007 yılının 1. Döneminde toplam üretimin %38'i yabancılar tarafından gerçekleştirilmiştir. 2008 yılının 1. döneminde de yabancıların ürettiği prim artışı göstermiş ve toplam üretimin yüzde 43'ünde denk gelmiştir. 2008 yılının 2. döneminde yabancılar tarafından gerçekleştirilen prim üretimi yüzde 50 seviyesini geçmiş ve yüzde 51 olarak gerçekleştirilmiştir. 2008 yılının 3. döneminde de artış sürmüştü ve yüzde 58 olarak gerçekleştirilerek en yüksek seviyesine çıkmıştır.

Sermaye Men eine Göre Sektörde Karlılık

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, 01.01.2008–30.06.2008

* Sektör Toplam Teknik Karı: 286.001.537,64 YTL

** Zarar eden şirketlerin teknik zarar miktarları toplamı: 6.048.147,69 YTL

*** Kar eden şirketlerin teknik kar miktarları toplamı: 292.049.685,33 YTL

2008 yılının 2. Döneminde yerli şirketler genel olarak karlı bir dönem geçirseler de Türk şirketleri dışında kalan yabancı sermaye şirketlerinde sektöre yeni girmelerinin de etkileriyle çeşitli zararlar oluşmuştur. Fakat özellikle Fransız men eli ve Alman men eli şirketlerin karlılığı göze çarpmaktadır. 2008 yılının 2. Döneminde sektörün toplam zararı 6.048.147,69 TL toplam karı ise 292.049.685,33 TL olarak gerçekleşmiştir. Toplamda ise yabancı sermayeli şirketlerin karda olduğu görülmektedir. Bunun yanında genel olarak yabancı men eli şirketlerin sektöre yeni girmeleri bazılarının küçük pazarlara (niş) yönelik çalışmalarını ve yabancı yatırımları da mevcut karlılıklarını etkilemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekonomide daha liberal bir anlayışın benimsenmesi ile birlikte uzun yıllardır yabancı sermayeye karşı var olan potansiyel 2005 yılından sonra gözle görülür seviyede artmıştır. Özellikle Türkiye’de mevcut cari açının finanse edilebilirliğinin sürdürülebilmesi için vazgeçilmez olan doğrudan yabancı sermaye yatırımları girişleri, uzun yıllar beklenenin çok altında kalmıştır. Son yıllarda gerçekleşen ve 2008 yılının sonlarında başlayan global ekonomik krize kadar süren gözle görülür artış dünyadaki genel konjonktür çerçevesinde yeni işletmeler yaratmaktan çok birleşmeler ve satın almalar doğrudan olarak gerçekleşmiştir. Burada en büyük payı ise arzulanmış gibi üretim amaçlı sektörler yerine hizmet alanındaki sektörler almış özellikle finans alanında dev satın almalar görülmüştür.

2006 yılı sonlarına doğru likidite bolluğu sayesinde ellerinde büyük oranda likit bulunan sigorta devlerini mevcut koşullar geliştirmekte olan ülkelere yöneltmiştir. Son dönemde karlarını büyük ölçüde artırarak nakit zengini olan Avrupalı sigorta şirketleri, geliştirmekte olan piyasalarda alım yapma eğilimine girmişlerdir. Sigorta poliçe fiyatlarının yatay seyretmesi ve yakın gelecekte ana faaliyet bölgelerinde büyük hasarlara yol açacak bir felaket ihtimalinin zayıf olması nedeniyle Fransız AXA, Alman Allianz, İtalyan Generali ve İngiliz Aviva gibi sigorta devlerinin mali tablolarında önemli iyileşmeler yaşanmıştır. Agresif stratejiler belirleyen sigortacılık devleri öncelikle büyük ölçekli birleşmelere gitmişlerdir. Bu şirketler daha sonra ise büyüme potansiyeli ve yüksek kar marjları olan ülkelerde karlı büyüme olanaklarına yönelmişlerdir bunun sonucu olarak özellikle Batı Asya ve Doğu Avrupa’daki piyasalarda satın alma operasyonları yapmışlardır.

Özellikle Doğu Avrupa Pazarındaki Macaristan Polonya gibi ülkeler hem Pazar artları hem de yabancı sermayeli şirketlerin ilgisi bakımından Türkiye’dekine benzer bir süreci 2000’li yılların başında Avrupa Birliği süreçlerinde yaşamışlardır. Macaristan’da sigorta sektörüne gelen yabancı sermaye Türkiye’de olduğu gibi sektöre önce büyük hareketlilik daha sonra yeni düzenlemeler gelmesine sebep olmuştur. Böylece hem devlet tekelinin çekilmesiyle piyasa disiplini ve

ekonomiyeye önemli miktarda fon giri i sa lanmı tır. Macaristan'da Pazar 2000–2009 yılına kadar yüzde 8 ila 10 arasında de i en oranlarda büyümü tür.

2006 yılından sonra yabancı sermaye akımından en çok pay alan ülkelerden biri de Türkiye olmu tur. Yıllardır arzulanan de erlerden çok uzaklarda olan yabancı sermaye yatırımları finansal hizmetler kalemindeki artı la beraber adeta aha kalkmı tır. Bu noktada sigorta endüstrisi, bankacılık sektörü ile beraber lokomotif görevi görmü tür.

Endüstri dalı olarak sigorta endüstrisi aslında Avrupa'daki gibi olmasa da Türkiye'nin yeni tanı tı ı bir konu de ildir. Fakat günümüze kadar gelinen süreçte endüstri çe itli sebeplerle beklenenden çok az talep görmü ve geli me imkanı bulamamı tır. Yabancı sermaye getirdi i i letme sermayesi ve pazarlama gücüyle bu alanda da sigortalılık açısından önemli fayda getirebilecektir.

Çe itli ara tırmalarda Türkiye'de Sigorta Endüstrisinin 2010 yılına kadar 10 milyar doları geçen bir rakama ula ca ı tahmin edilmektedir. 2008 yılında toplam prim üretimi 11.769.329 Bin TL olmu ve sektör krize ra men % 7'lik bir artı yakalamı tır. Bu pazar büyüklü ü ve büyüme hızı yabancı sermayeli irketleri cezbetmektedir. Kendi ülkelerinde özellikle hayat sigortaları bran nda prim toplama a amasından prim ödeme a amasına gelen sigorta irketleri için de, Türkiye yeni prim kayna ı olmaktadır. Yabancı irketler için Türkiye'de sigorta sektörüne ortak olmak, fabrika satın alarak yatırım yapmaktan daha karlı görünmektedir. Yabancı irketlerin Türk sigorta irketlerine ilgi göstermesinin nedenlerinin en ba nda sektördeki büyüme hızı gelmektedir.

Ancak, bir deprem ülkesi olan, büyük bir yıkımı en fazla otuz yıl içinde ve her an bekleyen bir toplumun ortaya çıkacak katastroofik bir yıkımı kar ılama, tazmin etme sözü veren sigorta endüstrisinin bu taahhütlerini yerine getirip getirmeyece i sektör için önemli bir test olacaktır. Çünkü büyük zmir yangınında zmir'de faaliyet gösteren yabancı kumpanyaların (ubeler) poliçelerde, sözleşmelerde yazılı artlar ve klotlardan önce ilgili ülkelerin o günkü siyasi ve politik görüşlerine paralel olarak

Türkiye sınırlarını terk etmeleri ve bir kuru dahi tazminat ödememeleri bu üpheleri aradan geçen 86 yıla kar ın hala canlı tutmaktadır.

AB ile "Tam Üyelik" müzakerelerine ba layan Türkiye'de, sigorta sektörü AB üyesi ülkeler ile mukayese edildi inde hiç de ho olmayan bir tablo ortaya çıkmaktadır. Ürün çe itlili i açısından AB'den sorumluluk sigortaları dı nda hiç de geri olmayan Türkiye, gerek prim üretimi gerekse de ki i ba ına dü en prim açısından birçok AB üyesi ülkenin çok gerisinde gelmektedir. Sigorta irketlerinin varlık büyüklü ü bakımından Türkiye ile AB ülkeleri mukayese edildi inde Türkiye'deki tüm sigorta irketlerinin toplam varlıklarının yine AB üyesi Almanya'daki bir irketin toplam varlı ndan çok daha az de erlerde oldu u görülmektedir. Öte yandan, Türk sigorta sektörü ile AB üyesi ülkeler mukayese edildi inde Türkiye; prim üretiminden, ki i ba ına dü en pirim miktarına kadar Yunanistan'ın bile gerisinde bulunmaktadır. Türk sigorta sektörü, irket sayısı istihdam gibi kriterler göz önüne alındı nda AB'ye üye olan Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti'ndeki sigorta sektörü ile benzer bir yapı göstermektedir. Ancak, sigortacılıkta faaliyet gösteren sigorta irket sayısının yetersiz olması, sektördeki dü ük istihdam oranı ve e itim seviyesi, toplam do rudan primlerin ve ki i ba ına dü en sigorta primlerinin dü ük olması gibi nedenlerle Türkiye, AB ülkeleri kar ısında rekabet açısından dezavantajlı durumda bulunmaktadır.

Türk sigorta sektörüne yabancıların ilgi göstermesinin nedenlerinden biri de Türkiye'de toplanan toplam prim miktarının gayri safi yurt içi hasılaya oranının di er ülkeler göre çok dü ük olmasıdır. Toplam prim miktarının GSY H'ya oranı bakımından OECD ortalaması yüzde 8.81, AB-25 ortalaması ise yüzde 8.32 oranında bulunmaktadır. Bu oran Türkiye'de 1,9 civarındadır ve ki i ba ında dü en prim 90 \$ civarındadır. Bu da Türkiye'nin sigorta irketleri açısından ele alınabilecek bakir bir pazar oldu unu göstermektedir. Böylece ileride uygulanacak zorunlu sigortalar ve sorumluluk sigorta çe itleri ile birlikte irketlerin karlılı nda büyük bir artı olaca ı açıktır. Yabancı sermayeli irketleri cezbeden en büyük unsur da budur.

2008 yılında çıkan Sigortacılık Kanunu ile birlikte sigorta endüstrisi küresel ko ullara uyumu ve daha önce sektörün kar ıla tı ı birçok sorun uzun süredir

beklenen kanun ile birlikte çözüme kavu turulmaya çalı ılmı tur. Ayrıca sektörün denetim ve düzenlenmesi ile ilgili birçok konu çözüme kavu mu yeni müesseseler olu turmu tur. Kanun ile birlikte sektör yabancı firmalar için daha cazip hala gelmi tir çünkü sektörde faaliyette bulunmak için ek yükümlülükler gelmi tir. Böylece sektördeki büyük oyuncular olan yabancı sermayeli irketlerin yer alması kolayla mı tur çünkü bu irketlerin arkasında yerel irketlere göre sonsuz bir sermaye ve ar-ge gücü vardır.

Yeni düzenlemelerle beraber sektör dünya normlarına uygun bir yönetime kavu mu tur fakat özellikle Avrupa Birli i'ne girmeden tam manasıyla uyum sa lanmamı olması uyum için düzenlemelerin daha sonraya bırakılabilecek ekilde yer verilmi olması yerel aktörler için bir avantaj olmu tur. Böylece yerel firmalar korunmu tur.

Fakat sektörün özellikle sermaye a ırlıklı bir sektör olması ve sektörün yıllardır sorunu olan fiyat rekabetinden ve ülkenin iç dinamikleri yüzünden büyümemesinin sonucu gerekli büyümeye ula amayan birçok sigorta irketi yabancı sermaye tarafından satın alınmı tur. Cumhuriyetin ilk yıllarında sektöre girmeye ba layan yabancı sermaye daha sonra uzun bir dura anlıktan sonra 2006 yılında tekrar hareketlenme içine girmi tir. Özellikle ev sahibi olan Türkiye'deki irketlerin geçen yıllar içerisindeki Dünya'daki benzerlerine oranla çok küçük olmaları bu sonucu do urmu tur ve sınırsız sermaye gücüne sahip dev sigorta firmaları ülkemizdeki irketlerin do rudan satın alma yöntemi ile yeni sahipleri olmu tur. Hatta sektördeki yabancıla ma öyle yüksek boyutlar gelmi tir ki yabancı irket sayısı yerli irket sayısını geçmi tir. Sermaye açısından bakıldı ında da yabancı sermayenin sahip oldu u irketlere koydu u sermaye miktarının hiç de az miktarda olmadı ı ve di er yerli sermayeli firmalar yakla tıkları sektördeki firmaların güvenilirli ini ve yabancı sermayenin sektöre verdi i önemi göstermektedir. Çalı mada sergilendi i gibi birçok göstergelerde de yabancı irketlerin oranları yerli irketlerle ba a ba konuma gelmi tir.

Bu hızlı sermaye akışına rağmen sektöre gelen yabancı sermaye şirketleri ne yazık ki sektörde henüz beklenen değeri karşılayamamışlardır. Birçok şirket rekabet koşullarından etkilenmiş ve zararlar ya da zayıf karlar açıklamak zorunda kalmıştır. Pazarın karmaşık yapısı ve küresel krizin etkileri yabancı sermayeli şirketler açısından beklenenin altında bir karlılık getirmiştir. Özellikle ülkenin yoğun gündeminden dolayı sigorta bilincinin bir türlü gündeme gelememesi, sigorta ve gelir arasındaki elastikiyetin çok yüksek olması sektörün istenilen prim hacmine ulaşmasını engellemektedir. Ancak son yıllarda sektörün TRAMER, TARSİM gibi yeni teknolojilerle tanışması bazı ortak politikaların benimsenmesi sektörde bazı sigortalarda sigortalanma oranlarını arttırmıştır.

Önümüzdeki yıllarda küresel krizden çıkılmasıyla beraber yeni satın almaların olması ve sektördeki yabancılaşmanın daha da artması beklenmektedir. Ancak bu noktada bankacılık sektöründe olduğu gibi devletin düzenleyici kurumları çeşitli çekincelerle bu süreci yavaşlatarak yerli firmaları koruma yoluna gidebilir. Ayrıca sektördeki mevcut satın alınabilir şirket sayısı eskisi kadar yüksek olmamakla birlikte birkaç şirketten sonra piyasanın yabancı sermayeli şirketler açısından aynı cazibeyi göstermeyeceği görülmektedir. Sektörde yerli sermayenin sahip olduğu şirketler artık finansal açıdan diğer şirketlere göre daha güçlü ve değer açısından diğer şirketlere göre daha büyük şirketlerdir. Bu yüzden yabancı yatırımcının koyacağı sermayenin aynı hızla geri dönebilirliği azalacaktır. Bu da yabancı sermayenin uzun vadede yavaşlayacağına bir göstergesidir.

Mevcut prim üretimindeki verileri firmaların gelecek potansiyelleri hakkında ipucu vermektedir. Özellikle 2008 yılının son çeyreindeki verilerde yabancı men eli sermayeye düşen prim üretimi yerli sermayeyi geçmiştir. Bu da uzun vadede sektördeki hakimiyetin yabancılara geçeceğinin işaretidir. Her ne kadar son dönemde yabancı şirketlerin varlıklarında bir azalma görülse de bunun kuruluş amaçlarından sonra gelen beklenen zararlardan olduğu tahmin edilmektedir.

Yatırım yapan yabancı sermaye şirketlerinin büyük çoğunluğunun dünyanın önde gelen sermaye gruplarından oluştuğu bu şirketlerin sektördeki tecrübeleri, güçleri,

fiyat odaklı rekabetin ve mevcut bilanço rakamlarının uzun süreli olmayacağını bir göstergesi olarak görülebilir, özellikle birçok firmanın sektördeki büyüklükleri sektörle mukayese edildiğinde önemli miktarda yatırım yapıldığı ve aktif büyüklüğü bulunduğunu göstermektedir. Özellikle son satın alma rakamlarının büyüklüğü sektöre olan güvenin boyutlarını ortaya çıkarmıştır. 2008 yılının son çeyreinde etkisini arttıran küresel krizin sona ermesi ile birlikte özellikle 2010 yılından sonra sektörde yeniden hareketliliğin başlayacağı öngörülmektedir. Son yapılan satın almalarla krize rağmen vazgeçilmemesi ve yapılan anlaşmaların büyüklüğü yabancı oyuncuların sektörden umdukları karların bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bununla birlikte şirketlerin tecrübeleri, yüksek teknolojisi ve altyapıları tüketiciye olumlu olarak yansıtacak ve sektördeki hizmet kalitesi de paralel olarak artacaktır. Bununla birlikte mevcut yerel aktörler de rekabete uyum sağlayıp hizmet kalitesini ve finansal yapısını daha da sağlamlaştırmak zorunda kalacaktır. Yerli firmaların yabancı firmaların sektörde gördükleri bu potansiyeli görmemeleri ve yabancı firmalar kadar rekabetçi davranmayıp sektörde isteksiz davranması sigorta endüstrisi için bir tehlike olarak görülebilir. Yerli firmaların yıllardır sektörün mevcut davranış biçimleri içinden sıyrılamaması ve mali-idari yapılarını değiştirmemeleri sonucu çalışmada da görüldüğü gibi sektöre giren yabancı men eli firmalar gerek aktif büyüklük olarak gerekse karlılık ve prim üretimi olarak yerli firmalarla rekabete girebilirlerdir. Mevcut eğilimler önümüzdeki yıllarda yabancı firmaların pazar hakim olacaklarını göstermektedir.

KAYNAKLAR

- AKD , M. (1988). *Dünyada Ve Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları Ve Beklentiler*. İstanbul: Yased Yayınları
- Aktan, C., en, C., (1999). *Globalleşme. Ekonomik Kriz ve Türkiye* (ss 10-35). Ankara: Tosyöv Yayınları.
- ALPAR, C. (1980). *Çokuluslu İirketler ve Ekonomik Kalkınma*. Ankara: Turhan Kitabevi
- ALPAY, T. (2001). *Temel Sigortacılık Bilgileri ve Uygulamalı Hasar Yönetimi*. İstanbul: Yüce Yayın A. .
- ALTUN, F. (2006). *Bankacılık Sektöründe Yabancı Sermaye Girişi ve Ulusal Ekonomi Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- ARSLAN, Özge. (2003). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Sigorta İirketlerinde Yüklümlülük Kararlamaya Yeterliliği*. Uzmanlık Tezi. Ankara: Hazine Müste arlı ı Ekonomik Ara tırmalar Genel Müdürlü ü.
- ARSLANALP, Buket. (2006). *Sigorta İletmeciliği Hayat Diğeri Bran larında Faaliyet Gösteren İirketlerde Pazarlama Departmanlarının Ve Acentelerin Rolü*.Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AYDIN, B. (2006). *Sigorta Sektöründe Mali Yeterlilik ve Türk Sigorta Sektörünün Analizi Sigortacılık*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.

BA BAKANLIK HAZINE MÜSTE ARLI I SIGORTA DENETLEME KURULU.
(2007). *Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu-2006*, Ankara

BA BAKANLIK HAZINE MÜSTE ARLI I SIGORTA DENETLEME KURULU.
(2008). *Sigortacılık ve BES Faaliyet Raporu-2007*, Ankara

BIGOT, J. *Avrupa Birli i'nde Yükümlülük Kar ılama Yeterlili i Garanti Fonu*.
<http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs/Yayınlar/Birlikten+makaleler/Maliye-Muhasebe/AVRUPA+B RL NDE+YÜKÜMLÜLÜK+KAR ILAMA+YETERL L +GARANT +FONU.htm>. (08 Ekim 2007).

CANDEM R, A. (2006). *Türkiye'de Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Etkileyen Faktörler: Bir Uygulama*, Yayınlanmı Doktora Tezi. stanbul: Yased Yayınları.

Ç FTÇ , M. (2006). *Bilgi Yönetiminin Sigorta irketlerinde Uygulanması*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. stanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü

Ç P L, M. (2003). *Türk Sigortacılık Sektörünün Pazarlama Karması*. Hazine Dergisi Sayı 16. Ankara

ÇUHACI, K. (2001). Sigorta Tanımları. *Birlikten Dergisi*, 2(16): 25

DELOITTE, (2008), *Annual Turkish M&A Review 2007 Exciting Times For Turkish M&A*, stanbul

DO AN, N. (04 Haziran 2007). Sigorta irketleri Hem Hayat Hem Kasko Sigortası Yapamayacak. *Referans Gazetesi*. <http://www.referansgazetesi.com/haber.as>. (04 Kasım 2008)

DO UKANLI, H. (2001). *Uluslararası Finans*. stanbul:Nobel Kitabevi.

DORFMAN, S. (1991). , *Introduction To Risk Management And Insurance*. New Jersey: Prentice Hall

DPT, (2000), *Sekizinci Be Yıllık Kalkınma Planı*,
<http://ekutup.dpt.gov.tr/dunya/oik560.pdf>, (20 Nisan 2008).

DUMAN, . (1990). *Türk Sigorta Sektöründe Bo Kapasiteler Ve Ekonomik Kayıplar*. stanbul: Bilara Yayınevi

EFE, Birol. (2002). *Küreselle me sürecinde DYSY'nin Analizi: zmir Örne i*. zmir: zmir Ticaret

EKE, S. (2006). *Risk Yönetimi Anlayı unda Sigorta Kavramının Yeri ve Önemi*. stanbul:

EM L, Dilek. (2003). Cumhuriyetin Kurulu undan Günümüze zlenen Yabancı Sermaye Politikaları. *Hazine Dergisi Cumhuriyetin. 80. yılı. Özel Sayısı*. Ankara: Hazine Müste arlı ı Yabancı Sermaye Genel Müdürlü ü. 110-114

ERDO AN, E., (Ocak 2003), *Emre Erdogan's Personal Web Page*
<http://www.urbanhobbit.net/PDF/kuresellesme.pdf>, (25 Aralık 2007).

ERNST&YOUNG. (2004). *Doing Business In Turkey*. Ernst&Young. stanbul

EYG , S. (2006). *Türk Ve Alman Sigorta Sektörlerinin Alternatif Risk Transfer Yöntemlerinin Uygulanabilirli i Açısından Kar ıla tırılması*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. stanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü

GENÇOSMANO LU, E. (2003). *Dünden Bugüne Sigortacılık*. Hazine Dergisi Cumhuriyetin. 80. yılı. Özel Sayısı. Ankara: Hazine Müste arlı ı sigortacılık Genel Müdürlü ü.

GÖRGÜN T. (2004). *Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Geli imi Çerçevesinde Yatırımların Geli tirilmesinin Etkin Kurumsal Yapılanmaları*. Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C. Ba bakanlık Dı Ticaret Müste arlı ı hracatı Geli tirme Etüd Merkezi

GÖVER, T. (2005). *Do rudan Yabancı Yatırımların Uluslararası Ticarete Etkileri: Türkiye De erlendirmesi*. Uzmanlık Tezi. Ankara: Hazine Müste arlı ı Yabancı Sermaye genel Müdürlü ü.

GÖZLEMEN, E. (2008). *Türk sigorta Sektöründe Do rudan Dolaylı Yabancı Yatırımlar*, ANKARA: Yapıkredi Sigorta

GÜNE , C. (2006). *Küreselle me Sürecinde Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve 1980 Sonrası Türkiye Ekonomisine Etkileri*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Kars: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜVEL, A., GÜVEL Ö. (2002). *Sigortacılık*. Ankara: Seçkin Yayın Evi

HAZINE MÜSTE ARLI I YABANCI SERMAYE GENEL MÜDÜRLÜ Ü. (2006). *Uluslararası Do rudan Yatırımlar 2005 Yılı Raporu*. Ankara

HAZINE MÜSTE ARLI I YABANCI SERMAYE GENEL MÜDÜRLÜ Ü. (2007). *Uluslararası Do rudan Yatırımlar 2006 Yılı Raporu*. Ankara.

HAZINE MÜSTE ARLI I YABANCI SERMAYE GENEL MÜDÜRLÜ Ü. (2008). *Uluslararası Do rudan Yatırımlar 2007 Yılı Raporu*. Ankara.

HAZINE MÜSTE ARLI I YABANCI SERMAYE GENEL MÜDÜRLÜ Ü.
(2008). *Uluslararası Do rudan Yatırım Verileri Bülten Eylül 2008*. Ankara.

HAZINE MÜSTE ARLI I. (2007). *5684 Sayılı Sigortacılık Kanununa li kin Basın Açıklaması*. Ankara:Basın ve Halkla li kiler Mü avirli i.

NANÇ, E. (2006). *Sigorta irketlerinde hayat dı ı bran larda, i geli tirme yöntemleri ve Uygulama Çalı ması*.Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü

KAHYA, M., ENTÜRK, S. (2003). *Sigortacili in Cumhuriyet Dönemindeki Yasal Ve Ekonomik Geli meler Perspektifinde rdelenmesi*. Hazine Dergisi Cumhuriyetin. 80. yılı. Özel Sayısı. Ankara: Hazine Müste arlı ı Sigorta Denetleme Kurulu Ba kanlı ı.

KANTAR, C. (14 Mart 2007). Ttk'da çikarsa sigortacılar için "tam süper olacak". *Sigortacı Gazetesi..*
<http://www.sigortacigazetesi.com.tr/modules/news/article.php?storyid=342>. (06 Ekim 2007)

KARLUK, R.(1995). *Türkiye Ekonomisi Tarihsel Geli im – Yapısal De i im*. stanbul:Beta Yayınevi.

KARLUK, R. (1983). *Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları*. stanbul : TO Ekonomik Yayınlar Dizisi

KARLUK, R. (1987). *Uluslararası Ekonomi Teori Politika Sistem Kurumlar*. stanbul: Bilim Teknik Yayınevi.

KARLUK, R. (2001). Türkiye'de yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyümeye Katkısı, *Ekonomik Stikrar, Büyüme ve Yabancı Sermaye*, TCMB Yayınları.

KAZGAN, H. Türkiye'de Sigortacılık.TSR B Sitesi.

<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Sigorta/Türkiye+de+sigortacılık/>. (02 Eylül 2007)

KENDER, R. (2001). *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*. stanbul: Beta Basım Yayın Da ıtım A. .

KOVANCILAR, B. (2003). *Türkiye'de Yatırım kliminin Geli tirilmesi ve stihdam Durumu ve Mevcut Ortamın yile tirilmesine Yönelik Öneriler*. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Vakfı. 15

KUB LAY, H. (2006). *AB Müktesebatında Sigorta Sektörü Paneli Sonuçları*.

<http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/Duyuru->

[Etkinlik/Resmi+Ziyaretler/Toplantilar/abmuktesat.htm](http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/Duyuru-Etkinlik/Resmi+Ziyaretler/Toplantilar/abmuktesat.htm) (08 Ekim 2007)

KUMRAL, N. (2001). Do rudan Yatırımlar ve Bölgesel Kalkınma: Ege Bölgesi malat Sanayi Örne i. Ege Üniversitesi ktisadi dari Bilimler Fakültesi Yayınları, 2:13-25

MUTLU CAN, E. (1999). *Uluslararası letmecilik*. stanbul: Beta Yayınevi.

NOMER, C. (1997). *Sigortanın Genel Prensipleri*. stanbul: Ceyma Matbaacılık.

OECD. (2007). *Trends and Recent Developments in foreign Direct Investment, OECD Surveys*, Paris

ÖZER, Ö. (2005). *Avrupa Birli i'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Sigorta Sektörünün Yeniden Yapılandırılması*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. zmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZKAN, B. (2005). *Do rudan Yabancı Sermaye Yatırımlarını Belirleyen Faktörler: letme ve veren Profili açısından Gaziantep li Örne i*. Yayınlanmamı Doktora Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SERG C , E. (2001). *Sigorta ve Pazarlama Makaleler*. stanbul: sviçre Sigorta Yayınları

SEY DO LU, H. (1996). *Uluslar arası ktisat Teori Politika ve Uygulama*. stanbul: Gizem Yayınları.

ST GL TZ, J. E. (2002). *Küreselle me – Büyük Hayal Kırıklı ı*. stanbul: Plan B.

SWISS RE. (2008) *Sigma Report Examines 2007 Worldwide Results*, Insurance journal. <http://www.insurancejournal.com/news/international/2008/06/25/91307.htm> (04 Aralık 2008)

SWISS RE.(2008b). *2008/5 Sigma Insurance in Emerging Markets: Overview and Prospects For Islamic Insurance*, Zurich

SW SS RE. (2008a). *2008/3 Sigma world Insurance in 2007: Emerging markets leading the way*, Zurich

AH N, A. (2005). *Stradigma, Çok Uluslu irketlerin Davranı larının Genel Açıklamaları Ve Teorik Yakla ım*. <http://www.stradigma.com/index.php?sayfa=makale&sayi=22&no=194> (17 Temmuz 2007)

TA RAF, H. (2002). *Küreselle me Süreci ve Çokuluslu letmelerin Küreselle me Sürecine Etkisi*, *C.Ü. ktisadi ve dari Bilimler Dergisi*, 3(2):1-30

TEK N, Suat. (1988). *Dünyada ve Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Beklentiler*. Yased No:33. stanbul

TSR B, (2007). *Reasürans*. <http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Sigorta/Reas%C3%BCrans> (26/07/2007)

TÜRKİYE SIGORTA VE REASÜRANS İRKETLERİ BİRLİ İ (TSR B). (2008). *2007 yılı Faaliyet Raporu*. stanbul

TÜRKİYE SIGORTA VE REASÜRANS İRKETLER B RL (TSR B). (2007). *2006 yılı Faaliyet Raporu*. stanbul

ULUDA , R. (1991). *Türkiye'de Yabancı Sermaye Uygulaması*. Ankara

UNCTAD. (2006). *World Investment Report 2006, FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development*. New York: United Nations.

UNCTAD. (2007). *Foreign Direct Investment Rose by 34% in 2006*. <http://www.unctad.org/Templates/Webflyer.asp?docID=7993&intItemID=2068&lang=1>. 20 Kasım 2007

UNCTAD. (2008). *World Investment Report 2008, Transnational Corporations and the infrastructure Challenge*, New York-Geneva: United Nations.

URAS, G. (1979). *Türkiye'de ve Dünyada Yabancı Sermaye Yatırımları*. stanbul: ktisadi Yayınlar.

ÜLGER, rfan Kaya.(1988). *Dünyada ve Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları Ve Beklentileri*. Yased No:33. stanbul.

YILMAZ, . (1988). *Dünyada ve Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları ve Beklentiler*. Yased Yayın no:33. stanbul.

YORULMAZ, F. (2006). *Yabancı Sermaye yatırımlarının Türkiye Ekonomisine Etkileri (1990-2002)*. Yayınlanmamı Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

EKLER

EK:1 Yabancı Ülkelerdeki Varlıklarına Göre Dünyadaki İlk 100 ÇU 2006

Ranking by:		Assets		Sales		Employment		No. of affiliates	
Foreign assets	TNI ^b II ^c Corporation	Foreign	Total	Foreign	Total	Foreign	Total	TNI ^b (Per cent)	Foreign Total II ^c
	Industry ^a	Foreign	Total	Foreign	Total	Foreign	Total		Foreign Total
1	54 General Electric	442 278	697 239	74 285	163 391	164 000	319 000	53	785 1 117 70
2	14 British Petroleum Company Plc	170 326	217 601	215 879	270 602	80 300	97 100	80	337 529 64
3	87 Toyota Motor Corporation	164 627	273 853	78 529	205 918	113 967	299 364	45	169 419 40
4	34 Royal Dutch/Shell Group	161 122*	235 276	182 538*	318 845	90 000	108 000	70	518 926 56
5	40 Exxonmobil Corporation	154 993	219 015	252 690	365 467	51 723	82 100	68	278 346 80
6	78 Ford Motor Company	131 062	278 554	78 968	160 123	155 000 ^f	283 000	50	162 247 66
7	7 Vodafone Group Plc	128 190	144 366	32 641	39 021	53 138	63 394	85	30 130 23
8	26 Total	120 645	136 579	146 672	192 952	57 239	95 070	74	429 598 72
9	96 Electricite De France	111 916	235 857	33 879	73 933	17 185 ^g	155 968	35	199 249 80
10	92 Wal-Mart Stores	110 199	151 193	77 116	344 992	540 000	1 910 000	41	146 163 90
11	37 Telefonica SA	101 891	143 530	41 093	66 367	167 881	224 939	69	165 205 80
12	77 E.ON	94 304	167 565	32 154	85 007	46 598	80 612	51	279 590 47
13	86 Deutsche Telekom AG	93 488	171 421	36 240	76 963	88 908	248 800	46	143 263 54
14	58 Volkswagen Group	91 823	179 906	95 761	131 571	155 935	324 675	57	178 272 65
15	73 France Telecom	90 871	135 876	30 448	64 863	82 148	191 036	52	145 211 69
16	90 ConocoPhillips	89 528	164 781	55 781	183 650	17 188 ^g	38 400	43	118 179 66
17	56 Chevron Corporation	85 735	132 628	111 608	204 892	33 700	62 500	58	97 226 43
18	11 Honda Motor Co Ltd	76 264	101 190	77 605	95 333	148 544	167 231	82	141 243 58
19	36 Suez	75 151	96 714	42 002	55 563	76 943	139 814	69	586 884 66
20	45 Siemens AG	74 585	119 812	74 858	109 553	314 000	475 000	66	919 1 224 75
21	10 Hutchison Whampoa Limited	70 679	87 146	28 619	34 428	182 149 ^g	220 000	82	115 1 125 92
22	84 RWE Group	68 202	123 080	22 142	55 521	30 752	68 534	47	221 430 51
23	9 Nestlé SA	66 677*	83 426	57 234*	78 528	257 434 ^{g,h}	265 000	83	467 502 93
24	62 BMW AG	66 053	104 118	48 172	61 472	26 575	106 575	56	138 174 79
25	51 Procter & Gamble	64 487	138 014	44 530	76 476	101 220 ^h	138 000	59	369 458 81
26	89 General Motors	63 538	186 192	78 308	207 349	167 342	280 000	44	115 186 62
27	48 Nissan Motor Co Ltd	61 396	104 264	68 703	90 014	93 935	186 336	62	52 166 31
28	93 Deutsche PostAG	60 938	286 709	44 807	75 957	137 251*	463 350	37	698 839 83
29	72 Eri Group	58 113	116 307	62 429	108 023	36 691	73 572	53	157 199 79
30	50 Sanofi-aventis	55 342*	102 414	20 266*	35 595	71 325	100 269	61	179 215 83
31	98 DaimlerChrysler AG	55 214	250 259	82 130	190 176	98 976	360 365	31	275 440 63
32	75 Pfizer Inc	53 765	114 837	22 549	48 371	59 818 ^g	98 000	51	75 100 75
33	15 Roche Group	52 178	60 980	33 155	33 531	41 554*	74 372	80	184 206 89
34	44 Mitsui & Co Ltd	50 678	82 499	17 557	41 967	39 792 ⁱ	41 761	66	273 444 61
35	95 Mitsubishi Motors Corporation	48 328	96 559	37 270	176 410	19 048 ^g	55 867	35	24 42 57
36	59 IBM	47 392	103 234	55 507	91 424	231 248	355 766	57	330 373 88
37	2 15 Xarata PLC	45 284	47 216	15 038	17 632	26 506*	28 198	92	109 121 90
38	49 Fiat SpA	44 715	76 785	46 391	65 028	96 281	172 012	62	398 502 79
39	31 Novartis	42 922	66 008	35 630	36 031	52 830*	100 735	71	284 318 92
40	52 Sony Corporation	40 925	98 498	52 045	71 331	103 900	163 000	59	256 340 75

EK 2 Sektör/ Endüstriye Göre Sınır Ötesi İrişim Birleştirmelerin Değerleri, 2005-2008 (Milyon Dolar)

Sector/industry	Sales				Purchases			
	2005	2006	2007	2008 (Jan-Jun)	2005	2006	2007	2008 (Jan-Jun)
Total industry	929 362	1 118 068	1 637 107	621 282	929 362	1 118 068	1 637 107	621 282
Primary	155 840	108 769	109 774	61 783	129 671	94 253	130 839	26 074
Agriculture, hunting, forestry, and fisheries	7 992	3 017	5 056	1 221	1 484	3 124	940	2 755
Mining, quarrying and petroleum	147 849	105 752	104 719	60 563	128 187	91 130	129 899	23 319
Secondary	255 004	304 777	567 397	213 028	183 430	241 069	370 307	152 182
Food, beverages and tobacco	48 760	32 580	69 385	40 840	28 846	22 858	48 195	10 064
Textiles, clothing and leather	3 574	7 065	9 967	1 832	4 031	3 351	1 935	1 529
Wood and wood products	7 652	9 367	19 048	5 391	3 867	5 667	11 856	1 434
Publishing and Printing	15 413	25 525	25 310	4 168	9 045	10 219	13 834	4 786
Coke, petroleum and nuclear fuel	2 741	7 933	9 126	1 507	10 592	9 100	10 497	977
Chemicals and chemical products	65 211	60 661	133 362	61 037	34 421	41 335	115 471	47 608
Rubber and plastic products	3 506	8 567	9 946	743	1 711	5 809	1 641	552
Non-metallic mineral products	15 049	10 471	45 646	25 569	19 385	10 626	21 857	21 513
Metals and metal products	33 171	50 812	122 587	20 449	21 874	48 218	51 572	25 931
Machinery and equipment	7 357	18 935	24 035	6 433	9 161	21 053	12 923	3 200
Electrical and electronic equipment	19 899	42 262	27 874	15 276	18 839	38 533	43 955	16 537
Motor vehicles and other transport equipment	12 238	17 227	30 242	11 682	10 995	10 142	16 103	13 729
Precision instruments	16 289	11 490	39 793	14 747	8 985	13 448	20 159	3 798
Other manufacturing	4 143	1 882	1 077	3 355	1 677	711	309	525
Services	518 517	704 522	989 936	346 457	616 215	782 634	1 135 245	443 013
Electricity, gas, and water	75 930	62 765	130 370	47 173	49 420	26 786	75 620	35 283
Construction	8 627	11 814	11 211	1 296	7 406	7 196	9 833	586
Trade	38 451	33 277	76 565	33 297	18 349	17 335	25 858	8 917
Hotels and restaurants	13 554	44 415	28 794	7 117	3 722	14 387	3 442	3 207
Transport, storage and communications	108 474	176 386	121 622	45 707	70 790	128 800	76 773	18 330
Finance	113 868	167 678	346 289	110 797	392 815	515 577	842 167	324 855
Business activities	121 249	153 819	180 648	87 553	56 288	53 969	76 825	45 089
Public administration and defense	449	301	17	17	1 595	3 905	830	542
Health and social services	9 842	17 280	10 340	3 795	4 922	1 828	6 273	1 065
Educational services	1 509	1 591	1 203	280	90	433	560	82
Community, social and personal service activities	26 176	31 386	44 206	8 226	10 235	11 467	14 210	4 612
Other services	390	3 808	8 670	1 199	583	950	2 855	445
Unspecified	-	-	-	15	46	111	716	14

EK 3 2007'de tamamlanan 3 Milyar Dolar Üzeri Sınır ötesi İrişim Birleşimleri

Rank	Value (\$ billion)	Acquired company	Host economy ^a	Acquiring company	Home economy ^b	Industry of the acquiring company
1	98.2	ABN-AMRO Holding NV	Netherlands	RFS Holdings BV	United Kingdom	Investors, nec
2	37.6	Alcan Inc	Canada	Rio Tinto PLC	United Kingdom	Gold ores
3	26.4	Endesa SA	Spain	Investor Group	Italy	Investors, nec
4	22.8	Tyco Healthcare Group Ltd	United States	Shareholders	United States	Investors, nec
5	22.2	Scottish Power PLC	United Kingdom	Iberdrola SA	Spain	Electrical services
6	21.0	ABN AMRO North America Holding Co	United States	Bank of America Corp	United States	National commercial banks
7	19.6	Alliance Boots PLC	United Kingdom	AB Acquisitions Ltd	United States	Investors, nec
8	19.3	Tyco Electronics Ltd	United States	Shareholders	United States	Investors, nec
9	15.6	Hanson PLC	United Kingdom	Lehigh UK Ltd	Germany	Investors, nec
10	15.0	Koninklijke Numico NV	Netherlands	Groupe Danone SA	France	Dry, condensed, and evaporated dairy products
11	14.7	Galagher Group PLC	United Kingdom	JTI(UK)Management Ltd	Japan	Investors, nec
12	14.6	MedImmune Inc	United States	AstraZeneca PLC	United Kingdom	Pharmaceuticals
13	14.4	Organon Biosciences (OBS)	Netherlands	Schering-Plough Corp	United States	Pharmaceuticals
14	14.2	Rinker Group Ltd	Australia	Cemex SAB de CV	Mexico	Cement, hydraulic
15	14.2	Rodamco Europe NV	Netherlands	Unibail Holding SA	France	Real estate investment trusts
16	12.7	Hutchison Essar Ltd	India	Vodafone Group PLC	United Kingdom	Radiotelephone communications
17	12.4	Lyondell Chemical Co	United States	Basell NV	United States	Plastic materials and synthetic resins
18	11.8	Corus Group PLC	United Kingdom	Tata Steel UK Ltd	India	Investors, nec
19	11.6	GE Plastics	United States	SABIC	Saudi Arabia	Chemicals and chemical preparations, nec
20	11.1	Assurances Generales de France SA	France	Allianz AG	Germany	Investment advice
21	10.2	Euronext NV	Netherlands	NYSE Group Inc	United States	Security and commodity exchanges
22	9.9	Compass Bancshares Inc.	United States	BBVA	Spain	Banks
23	8.6	Serono International SA	Switzerland	Merck KGaA	Germany	Pharmaceuticals
24	8.5	Southern Water Capital Ltd	United Kingdom	Investor Group	United States	Investors, nec
25	7.9	Nikko Cordial Corp	Japan	Citigroup Japan Investments LLC	United States	National commercial banks
26	7.8	DEPFA Bank PLC	Ireland	Hypo Real Estate Holding AG	Germany	Mortgage bankers and loan correspondents
27	7.8	Thomson Learning Inc	United States	Investor Group	Canada	Investors, nec
28	7.7	Delta Air Lines Inc	United States	Various creditors	unspecified	Investors, nec
29	7.6	Shell Canada Ltd	Canada	Royal Dutch/Shell Group	Netherlands	Crude petroleum and natural gas
30	7.6	IPSCO Inc	United States	Svenskt Stal AB (SSAB)	Sweden	Cold-rolled steel sheets, strip and bars
31	7.5	Alinta Ltd	Australia	Investor Group	Singapore	Investors, nec
32	7.5	EnCana Corp	Canada	ConocoPhillips Co	United States	Crude petroleum and natural gas
33	7.4	KeySpan Corp	United States	National Grid PLC	United Kingdom	Electric services
34	7.4	Chrysler Group	United States	Cerberus Capital Management LP	United States	Investors, nec
35	7.2	Groupe Danone SA	France	Kraft Foods Inc	United States	Dry, condensed, and evaporated dairy products
36	7.1	Dade Behring Holdings Inc	United States	Siemens Medical Solutions Inc	Germany	Electromedical and electrotherapeutic apparatus
37	7.1	US Foodservice Inc	United States	US Foodservice SPV	United States	Investors, nec
38	6.8	Metrovacesa SA	Spain	Metrovacesa SA	France	Real estate agents and managers
39	6.6	Merck KGaA	Germany	Mylan Laboratories Inc	United States	Pharmaceuticals
40	6.4	TDF SA	France	TDF SPV	United Kingdom	Investors, nec
41	6.3	Endesa SA	Spain	Enel SpA	Italy	Electrical services
42	6.3	LionOre Mining International Ltd	Canada	QAO MMC Norilsk Nickel Group	Russian Federation	Rolling, drawing, & extruding of non-ferrous metals
43	6.2	Western Oil Sands Inc	Canada	Marathon Oil Corp	United States	Petroleum refining
44	6.1	American Power Conversion Corp	United States	Schneider Electric SA	France	Power, distribution, and specialty transformers
45	5.8	Gazprom Neft	Russian Federation	EniNeftegaz	Italy	Crude petroleum and natural gas
46	5.8	Novelis Inc	United States	AV Aluminium Inc	India	Investors, nec
47	5.8	Altana AG	Germany	Nycomed A/S	Sweden	Pharmaceuticals
48	5.6	Arcelor Brasil SA	Brazil	Mittal Steel Co NV	Luxembourg	Steel foundries
49	5.6	Saga Group Ltd	United Kingdom	Automobile Association Ltd	Luxembourg	Automotive services, except repair and carwashes
50	5.6	Northwest Airlines Corp	United States	Various creditors	unspecified	Investors, nec